

Mihályi, Péter

Working Paper

A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon 2010 - 2014

IEHAS Discussion Papers, No. MT-DP - 2015/7

Provided in Cooperation with:

Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences

Suggested Citation: Mihályi, Péter (2015) : A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon 2010 - 2014, IEHAS Discussion Papers, No. MT-DP - 2015/7, ISBN 978-615-5447-65-5, Hungarian Academy of Sciences, Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Budapest

This Version is available at:

<https://hdl.handle.net/10419/108370>

Standard-Nutzungsbedingungen:

Die Dokumente auf EconStor dürfen zu eigenen wissenschaftlichen Zwecken und zum Privatgebrauch gespeichert und kopiert werden.

Sie dürfen die Dokumente nicht für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, öffentlich zugänglich machen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Sofern die Verfasser die Dokumente unter Open-Content-Lizenzen (insbesondere CC-Lizenzen) zur Verfügung gestellt haben sollten, gelten abweichend von diesen Nutzungsbedingungen die in der dort genannten Lizenz gewährten Nutzungsrechte.

Terms of use:

Documents in EconStor may be saved and copied for your personal and scholarly purposes.

You are not to copy documents for public or commercial purposes, to exhibit the documents publicly, to make them publicly available on the internet, or to distribute or otherwise use the documents in public.

If the documents have been made available under an Open Content Licence (especially Creative Commons Licences), you may exercise further usage rights as specified in the indicated licence.

MŰHELYTANULMÁNYOK

DISCUSSION PAPERS

MT-DP – 2015 / 7

A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon 2010 - 2014

MIHÁLYI PÉTER

Műhelytanulmányok
MT-DP – 2015/7

MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet

A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon 2010 - 2014

Szerző:

Mihályi Péter
külső munkatárs
Magyar Tudományos Akadémia
Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet
tanszékvezető egyetemi tanár
Pannon Egyetem - Pénzügytani Intézeti Tanszék
vendégprofesszor
Közép-Európai Egyetem (CEU)
E-mail: peter@mihalyi.com

2015. január

ISBN 978-615-5447-65-5
ISSN 1785-377X

Kiadó:
Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
Közgazdaság-tudományi Intézet

A privatizált vagyon visszaállamosítása Magyarországon

2010 - 2014

Mihályi Péter

Összefoglaló

Ez a tanulmány folytatása a szerző 2010-ben megjelent kétkötetes, 1700 oldalnyi terjedelmű monográfiájának, amely a rendszerváltás hajnalától 2009-ig tárgyalja a magyar privatizáció történetét. Mint az közismert, 2010-ben a 2/3-os parlamenti többséget szerző FIDESZ kormány alapvető gazdaságpolitikai fordulatot hajtott végre, melynek egyik fontos – de nem a legfontosabb! – eleme a korábban privatizált állami vagyon visszavásárlása volt. A tanulmány ezt a folyamatot mutatja be. Igen jelentős vagyoni körről van szó: több mint 200 cégről és kb. 1600 Mrd Ft értékű vagyonról. Szélesebb perspektívába helyezve a történetet, kiderül, hogy valójában az államosítási döntések egy része 2010 előttre nyúlik vissza, és úgy bonyolódott, hogy azt a korábbi kormánypárt, az MSZP is támogatta. Az is fontos megállapítás, hogy a tranzakciók túlnyomó többsége jogi-közgazdasági értelemben nem is államosítás volt, hanem a korábbi tulajdonosok kivásárlása. Még hozzá olyan tranzakciók keretében, amelyeken inkább a Magyar Állam veszített.

A visszaállamosítással járó költségek forintban kifejezett nagysága félrevezető, mert nincs tekintettel arra, hogy időközben a forint igen jelentős mértékben veszített értékéből. Ha mind a privatizációs bevételek, mind az államosítási kiadások az adott évi GDP százalékában vannak kifejezve, akkor kiderül, hogy a 90-es évek második felében keletkezett privatizációs bevételekhez képest a második Orbán-kormány államosítási kiadásai viszonylag szerénynek mondhatóak.

Tárgyszavak: államosítás, privatizáció, állami tulajdon, illiberális gazdaságpolitika

JEL kód: P20, P26, P31, P51

The renationalization of privatized assets in Hungary, 2010 – 2014

Péter Mihályi

Abstract

This study is a natural continuation of the author's earlier book on privatization in Hungary, covering the developments between 1989 and 2009 on 1700 pages. As it is well-known, the right wing FIDESZ government, which came to power with a 2/3 supermajority in Parliament, has embarked upon a totally new economic policy as from mid-2010. Within this setting, illiberal constitutional changes and unorthodox economic policies were implemented. Renationalization was a significant (but not the most important) building block of this. As we analysed the individual transactions, it turned out that actually many of them were initiated by the previous, Socialist led government. In other words, there are interesting elements of continuity here, especially in the energy sector. Another interesting finding is, that almost without exceptions, the renationalization deals were not implemented by force, the Hungarian state paid quite generously to the sellers. In the case of the largest deals, there is even reason to speak of sweetheart deals through which the Hungarian government tried to make favour to German and US businesses.

So far, the renationalization affected more than 200 firms (including banks) for which some HUF 1600 bn ($\approx$ 5bn €) state money was used. This figure, just as the sums involved in the individual transactions are somewhat misleading, if compared to the privatization revenues generated by previous governments prior to 2010. However, if all transactions – i.e. asset sales and asset purchases – are expressed as a percentage of Hungary's annual GDP, it becomes clear that the post 2010 nationalization deals were much smaller than the 1990-2000 privatization deals.

Keywords: Nationalization, privatization, state ownership, illiberal economic policies

JEL classification: P20, P26, P31, P51

A PRIVATIZÁLT VAGYON VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA MAGYARORSZÁGON, 2010 - 2014

MIHÁLYI PÉTER*

ÖSSZEFOGLALÓ

Ez a tanulmány folytatása a szerző 2010-ben megjelent kétkötetes, 1700 oldalnyi terjedelmű monográfiájának, amely a rendszerváltás hajnalától 2009-ig tárgyalja a magyar privatizáció történetét. Mint az közismert, 2010-ben a 2/3-os parlamenti többséget szerző FIDESZ kormány alapvető gazdaságpolitikai fordulatot hajtott végre, melynek egyik fontos – de nem a legfontosabb! – eleme a korábban privatizált állami vagyon visszavásárlása volt. A tanulmány ezt a folyamatot mutatja be. Igen jelentős vagyoni körről van szó: több mint 200 cégről és kb. 1600 Mrd Ft értékű vagyonról. Szélesebb perspektívába helyezve a történetet, kiderül, hogy valójában az államosítási döntések egy része 2010 előttre nyúlik vissza, és úgy bonyolódott, hogy azt a korábbi kormánypárt, az MSZP is támogatta. Az is fontos megállapítás, hogy a tranzakciók túlnyomó többsége jogi-közgazdasági értelemben nem is államosítás volt, hanem a korábbi tulajdonosok kivásárlása. Méghozzá olyan tranzakciók keretében, amelyeken inkább a Magyar Állam veszített.

A visszaállamosítással járó költségek forintban kifejezett nagysága félrevezető, mert nincs tekintettel arra, hogy időközben a forint igen jelentős mértékben veszített értékéből. Ha mind a privatizációs bevételek, mind az államosítási kiadások az adott évi GDP százalékában vannak kifejezve, akkor kiderül, hogy a 90-es évek második felében keletkezett privatizációs bevételekhez képest a második Orbán-kormány államosítási kiadásai viszonylag szerénynek mondhatóak.

Tárgyszavak: államosítás, privatizáció, állami tulajdon, illiberális gazdaságpolitika.

JEL kód: P20, P26, P31, P51.

THE RENATIONALIZATION OF PRIVATIZED ASSETS IN HUNGARY, 2010 – 2014

ABSTRACT

This study is a natural continuation of the author's earlier book on privatization in Hungary, covering the developments between 1989 and 2009 on 1700 pages. As it is well-known, the right wing FIDESZ government, which came to power with a 2/3 supermajority in Parliament,

* A veszprémi Pannon Egyetem Pénzügytani Intézeti tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a budapesti Közép-Európai Egyetem (CEU) vendégprofesszora, az MTA Közgazdaság- Regionális Tudományi Kutató Központ Közgazdaság-tudományi Intézetének külső munkatársa. E-mail: peter@mihalyi.com

has embarked upon a totally new economic policy as from mid-2010. Within this setting, illiberal constitutional changes and unorthodox economic policies were implemented. Renationalization was a significant (but not the most important) building block of this. As we analysed the individual transactions, it turned out that actually many of them were initiated by the previous, Socialist led government. In other words, there are interesting elements of continuity here, especially in the energy sector. Another interesting finding is, that almost without exceptions, the renationalization deals were not implemented by force, the Hungarian state paid quite generously to the sellers. In the case of the largest deals, there is even reason to speak of sweetheart deals through which the Hungarian government tried to make favour to German and US businesses.

So far, the renationalization affected more than 200 firms (including banks) for which some HUF 1600 bn ($\approx$ 5bn €) state money was used. This figure, just as the sums involved in the individual transactions are somewhat misleading, if compared to the privatization revenues generated by previous governments prior to 2010. However, if all transactions – i.e. asset sales and asset purchases – are expressed as a percentage of Hungary's annual GDP, it becomes clear that the post 2010 nationalization deals were much smaller than the 1990-2000 privatization deals.

Keywords: Nationalization, privatization, state ownership, illiberal economic policies

JEL-classification: P20, P26, P31, P51

Tartalom

1	BEVEZETÉS	5
2	VISSZAÁLLAMOSÍTÁSOK AZ ENERGIA SEKTORBAN, 1998 - 2014	7
3	SZÁNDÉKOK, TERVEK, KONCEPCIÓK 2010 UTÁN	17
4	HÁROM NAGY ÉS KÉT KISEBB BANK VISSZAVÁSÁRLÁSA.....	36
4.1	A TAKARÉKBANK ÉS A SZÖVETKEZETI BANKOK MEGKAPARINTÁSA.....	36
4.2	A POSTA IS BESZÁLL AZ ÁLLAMOSÍTÁSBA.....	41
4.3	AZ MKB, AVAGY EGY „SZÉTLOPOTT BANK” VISSZAVÁSÁRLÁSA	42
4.4	A BUDAPEST BANK BARÁTI VISSZAVÁSÁRLÁSA.....	43
4.5	SZÉCHENYI BANK: ÁLLAMI SEGÍTSÉG UTÁN CSÖD.....	45
4.6	DEMJÁN SÁNDOR BANKJA, A GRÁNIT BANK	45
5	TOVÁBBI FONTOS TRANZAKCIÓK.....	47
5.1	A MAL ÁLLAMOSÍTÁSA – KÉTSZER EGYMÁS UTÁN.....	47
5.2	RÁBA: VISSZAÁLLAMOSÍTÁS ELŐZMÉNYEK NÉLKÜL	48
5.3	A FŐVÁROS IS ÉLEN JÁR A VISSZAÁLLAMOSÍTÁSBAN	51
5.4	AZ ANTENNA HUNGÁRIA CSENDES VISSZAVÉTELE	53
5.5	A TANKÖNYV PIAC ÚJRAÁLLAMOSÍTÁSA	53
5.6	A FERENCVÁROSI LABDARÚGÓ KLUB VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA TÖBB LÉPCSŐBEN	54
5.7	AZ UTASELLÁTÓ (RESTI ZRT.) BARÁTI VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA.....	55
5.8	EGY MAHART LEÁNYCÉG VISSZAVÉTELE	57
5.9	ÁLLAMOSÍTÁS DUNAKESZIN	58
5.10	HÁROM HÚSÜZEM VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA	59
5.11	SZEMÉTSZÁLLÍTÓ CÉGEK VISSZAVÁSÁRLÁSA	59
5.12	AZ ÓBUDAI HAJÓGYÁRI SZIGET VISSZAVÁSÁRLÁSA	59
5.13	TOVÁBBI PPP PROJEKTEK VISSZAVÁSÁRLÁSA	60
5.14	A MAGÁNNYUGDÍJ PÉNZTÁRAK ÁLLAMOSÍTÁSA NYOMÁN MEGSZERZETT VÁLLALATI VAGYON.....	61
5.15	A DEVIZAHITELESEK INGATLANÁNAK VISSZAVÁSÁRLÁSA	62
5.16	A CITADELLA ÁLLAMOSÍTÁSA	62
6	A PRIVATIZÁCIÓ ÉS AZ ÁLLAMOSÍTÁSOK EGYENLEGE, 1990 – 2014.....	64
FÜGGELÉK: A 2. ÉS 3. ORBÁN-KORMÁNY JELENTŐSEBB ÁLLAMOSÍTÁSI TRANZAKCIÓI....		67
HIVATKOZÁSOK		74
FORRÁSJEGYZETEK.....		76

Táblázatok

1. táblázat: Az árupiacok liberalizációjának mértéke az OECD országokban, 2008	7
2. táblázat: A 2. és 3. Orbán-kormány jelentősebb államosítási tranzakciói, 2010 – 2014	17
3. táblázat: A Rába holding főbb pénzügyi adatai a visszaállamosítás előtt, 2006-2010	50
4. táblázat: Az államosított magán-nyugdíjpénztári vagyon felhasználása, 2011-2013	62

Ábrák

1. ábra: <i>A privatizált áram- és gázszolgáltató cégek profitja, 2011-2012</i>	25
2. ábra: <i>A tőzsdén jegyzett két áramszolgáltató részvényeinek áralakulása, 1998 – 2014</i>	26
3. ábra: <i>A jelentősebb volumenű különadók alakulása, 2010 – 2015</i>	28
4. ábra: <i>A magyarországi hipermarketek forgalma és nyeresége, 2013</i>	29
5. ábra: <i>A 2. Orbán-kormány árszabályozási intézkedéseinek következménye nemzetközi összehasonlításban, 2013</i>	30
6. ábra: <i>A Takarékbank tulajdonosi struktúrája 2013 nyarán</i>	37
7. ábra: <i>Az FHN mint a Magyar Takaréknál legnagyobb tulajdonosa 2014 tavaszán</i>	40
8. ábra: <i>A Takarékbank tulajdonosi struktúrája 2014 őszén</i>	41
9. ábra: <i>A hazai bankrendszer állapota 2013-ban</i>	44
10. ábra: <i>A Rába részvények tőzsdei árfolyama, 1997 – 2014</i>	50
11. ábra: <i>Privatizációs bevételek és az államosítással járó kiadások, 1990 - 2014</i>	65
12. ábra: <i>A külföldi tulajdonú vállalatoknál dolgozók aránya a vállalati szférában, 1997 - 2013</i>	66

Keretes írások

Paks nincs alternatíva	10
Kivéve a gyevi bírót.....	38
Mi történt Demján Sándor szerint.....	40

1 BEVEZETÉS

*„Az egyik fél magának privatizált,
a másik fél magának államosított.”*

Lengyel László (1998)¹

*"Nem kell kishitűnek lenni, mert ha
egy kormány valakinek azt mondja,
hogy legyen szíves adja vissza, annak
nyomatéka van."*

Orbán Viktor (2005)²

A rendszerváltás óta zajló privatizációs folyamat során több alkalommal is sor került néhány fontos egyszer már eladott cég teljes vagy részleges visszaállamosítására is - pl. diósgyőri kohászat, Malév, Postabank, Ferihegy-2 terminál, Bizományi Áruház, Szabad Föld hetilap -, de ezeket a tranzakciókat azután újabb privatizáció követte, melynek nyomán a szóban forgó cégek szakmai befektető kezébe kerültek.* Több esetben még az is előfordult, hogy ugyanazt a céget kétszer is vissza kellett államosítani. Arra is volt példa, hogy újonnan létrejött magáncéget az állam kivásárolt (pl. az M1-es és M5-ös autópályát üzemeltető cégek). Ezek a visszaállamosítások azonban egészen 2010-ig, a 2. Orbán-kormány hatalomra kerüléséig marginális jelentőségűnek tűntek – és összességében azok is voltak. Így nem is irányult rá kutatói figyelem. Csak a 2010 utáni államosítások – ezen belül is az energiaszektoron belül lejátszódott átrendeződések kapcsán – vált szembeszökővé, hogy itt valamiféle folytonosság jelei tapinthatók ki. Az utólagos elemzések fényében jól látszik, hogy a rendszerváltás utáni 25 év két legnagyobb politika pártja, a Fidesz és az MSZP sok részletében hasonló módon kezelte az energia-szektor: teljes szívből soha nem fogadták el a privatizációt, és hajlamosak voltak magukévá tenni a villamosenergia-lobby államosítási kezdeményezéseit.

Ettől az ágazattól eltekintve azonban az államosításról, a visszaállamosításról, illetve az új állami cégek alapításáról szóló döntések többnyire a csődfenyegetettség állapotában születtek. Teljes és valódi visszaállamosítás – ahol a cél elsősorban az állami tulajdon helyreállítása és/vagy a pillanatnyi tulajdonos kiszorítása volt, és a visszavásárlást az állami vagyonkezelő szervezetek végezték - sokkal kevesebb történt. De azért ilyen is volt (Concordia közraktár, Mafilm, KOPINT stb.).

Az MNV Zrt. és jogelődeinek az államháztartás költségvetésébe illesztett, éves mérlegbeszámolóiból ki lehet olvasni, hogy egy adott évben a vagyonkezelő mennyit költött „az állami tulajdoni részesedések növekedését eredményező” célokra, vagy – a korábbi évek statisztikai szóhasználatával – „befektetésekre, társaságok alapítására”, illetve ingatlanvásárlásra. A visszaállamosítások során kifizetett vételár egyes esetekben lefegyverzően nagy szám volt. A MOL Zrt. 22%-os részvénycsomagjának visszavásárlása önmagában is egy 500 Mrd Ft-os tétel volt. Ez a figyelmes újságolvasók emlékezetében azonos értékűnek tűnhetett azzal a közel 500 Mrd Ft-tal, amit 1995-ben lebonyolított nagy privatizációs tranzakciók összesen eredményeztek. Ez igaz is, csak hogy közben a forint egyenletesen inflálódott. Mint majd e

* A jobb áttekinthetőség kedvéért a hivatkozások, források jegyzéke a tanulmány végén található. A lap alji lábjegyzetek érdemi, kiegészítő információkat tartalmaznak.

tanulmány végén részletesen és közelítően pontos adatokkal majd bemutatjuk, GDP arányosan a 2. és 3. Orbán-kormány államosítási döntései 2014 végéig mégis sokkal kisebb jelentőségűek voltak, mint az 1994-98 közötti privatizációk.

2 VISSZAÁLLAMOSÍTÁSOK AZ ENERGIA SZÉKTORBAN, 1998 - 2014

1994-98 között, a Horn-Kuncze kormány privatizációs politikájának egyik legfontosabb eredménye az volt, hogy a vertikálisan integrált, 100%-ban állami tulajdonban álló villamosenergia-ipari holding, a *Magyar Villamosművek Tröszt* egymással versengő, és nagyobb részt magántulajdonú cégekre bomlott. A gyakorlatilag 100%-ban állami tulajdonú MVM kezében négy erőmű részvényei maradtak – erőteljesen különböző arányban: Paks (99,95%), Vértés (42,91%), Mátrai (25,49%) és a Dunamenti (25,0%). Fontos – de az előbbihez képest – kisebb jelentőségű változás volt a MOL és a hat regionális gázszolgáltató vállalat ugyanakkor lebonyolított privatizációja.^a A privatizációval párhuzamosan zajlott a szabályozási szféra EU-konform liberalizációja is. Bár közelről nézve ez a folyamat lassúnak tűnt, nemzetközi összehasonlításban végül is inkább gyorsnak volt mondható. Az OECD 2008-ra vonatkozó elemzése szerint, ha az energiaszektor liberalizációját egy 0-6 közötti skálán mérjük, akkor Magyarország az első volt a poszt-szocialista országok között.

1. TÁBLÁZAT: Az áru piacok liberalizációjának mértéke az OECD országokban, 2008

Liberalizációs index (0 – 6 skálán)

Ország	Nemzetgazdaság	Ezen belül: Energia-szektor
OECD átlag	n.a.	2,69
OECD minimum	0,96	0,59*
Magyarország	1,40	1,94
Csehország	1,50	2,68
Szlovákia	1,57	3,02
Észtország	1,38	3,28
Lengyelország	2,30	3,73

Megjegyzés: 0 = teljes liberalizáció; 6 = teljes állami szabályozás

* Nagy-Britannia

Forrás: OECD Product Market Regulation Database., <http://www.oecd.org/eco/growth/reducing-regulatory-barriers-to-competition-2014.pdf>

Mi történt a villamosenergia szektorban? Az 1994-98 közötti nagy tulajdonosi átalakulást a privatizációs szervezet, az ÁV Rt., illetve jogutódja, az ÁPV Rt. irányította, méghozzá úgy, hogy folyamatos csatában állt szinte az egész villamosenergia-ipari lobbival. Ennek következtében az eredeti privatizációs koncepció nem tudott teljes mértékben megvalósulni. Az 1. Orbán-kormány hatalomra jutása után, 1998-ban a villamosenergia-lobby újraszervezte pozíciót, és fokozatosan megszerezte az MSZP energia-szakértőinek nyílt és egyöntetű támogatását is. A vertikális holding visszaépülése a 8 éven át kormányzó MSZP-SZDSZ koalíció idején is folytatódott (2002-2010). Ez elsősorban az MSZP etatista-populista tradícióinak és

^a A nagy értékű állami vállalatok 1994-98 közötti privatizációjáról ld. Mihályi (2010) II. kötet 6. fejezetét.

vonzalmainak volt a következménye^a, de tény az is, hogy a 90-es évek végén az SZDSZ-ben is kitapintható volt az állam szerepének bővítésére vonatkozó elképzelések térnyerése.^b

Tőzsdére készül az MVM? Még ezen az időszakon belül is fordulópontot jelentett a 2004-2005. Az egyik fontos fejlemény az volt, hogy a Fidesz népszavazást kezdeményezett a privatizáció leállítására érdekében. Igaz, ez az akció az Alkotmánybíróság ellenállása miatt végül kudarcot vallott, de a média frontján vívott küzdelemben az MSZP balszárnya már korábban kapitulált. Több vezető politikus – köztük Gyurcsány Ferenc miniszterelnök – többször is elmondta, hogy az MVM, a Magyar Posta privatizációja nincs napirenden.^c Ezt a pillanatnyi hangulatváltást használta ki a villamosenergia-lobby, amikor két MSZP-s képviselővel benyújtattak egy önálló képviselői indítványt a privatizációs törvény módosítására, és kezdeményezték a hatályos villamos-energiái törvény (Vet.) korrekcióját is. Az előbbi azt mondta ki, hogy az MVM 100%-ban tartós állami tulajdon, tehát még a cég 49%-a sem eladó, mint ahogyan az, a korábbi törvényben szerepelt. Mi több, azt is belefoglalmazták a módosításba, hogy az MVM részesedése a Paksi Atomerőmű Rt.-ben, a MAVIR-ban és az OVIT-ban nem lehet alacsonyabb 99%-nál.

Jellemző a törvényjavaslat előkészítetlenségére és a szakpolitikusok felkészületlenségére, hogy a benyújtott törvénymódosító javaslat 100%-ban határozza meg az MVM-ben szükséges állami tulajdon mértékét. Valójában ez lehetetlen kívánság volt, mert a cég részvényeinek kevesebb, mint 1%-nyi töredéke a 90-es évek óta magánszemélyek tulajdonában van. Ezért a végszavazás előtt módosították a bizottságok által támogatott javaslatot, s így került be a törvénybe az, hogy a tartós állami tulajdon mértéke 99% legyen.³

A másik fontos fejlemény az volt, hogy 2004 utolsó napjaiban, Pál László utódként, Kocsis István foglalta el az MVM vezérigazgatói posztját. Három éves programot hirdetett, amelynek első számú célja a cégcsoport értékének 2-2,5-szeresre növelése, második célja pedig a tőzsdei bevezetés volt. Kocsis azt ígérte, hogy „jóváteszi a privatizáció során elkövetett hibákat”, visszaállítja a vertikális holding-struktúrát, és újra állami nagyvállalatot csinál a félig-privatizált MVM-ből. Lássuk, mi minden történt a Kocsis-korszakban!

- Az első fontos lépés az volt, hogy 2007/2008 fordulóján az MVM 19,2 Mrd Ft-ért megvásárolta a már privatizált *Elmű* 10,54%-os részvéncsomagját a budapesti önkormányzattól, miután részvényenként 2 000 Ft-tal ráígért az főtulajdonosok, az RWE (55,25%) és az EnBW (27,25%) konzorcium 28 ezer Ft-os ajánlatára. A 2008-as év folyamán az MVM - titokban - a másik RWE-tulajdonú áramszolgáltatóban, az *Émász*-ban is részesedést vásárolt^d, és 2009 tavaszára 10% fölé tudott jutni.

^a Mint azt Bokros (2015) meggyőző módon bizonyította, a Medgyessy-kormány 2002-től kezdve – a „jóléti rendszerváltás” szíréhangjai mellett a gazdaságpolitika számos egyéb területén is a Fidesz ideológiájának megfelelő, populista intézkedéseket tett.

^b Ld. leginkább a Magyar Bálint nevéhez kapcsolódó „Magyar liberalizmus az ezredfordulón – Szabadelvű hitvallás” c. dokumentumot, amelyet a párt 1999. áprilisi közgyűlése fogadott el, s amely hosszú fejezeteken át taglalta az „esélyteremtő állam”, a „szolgáltató állam”, a „szociális állam” és a „civilizatorikus állam koncepcióját”. Ez összefüggött azzal a politikai kísérlettel, amellyel a Demszky – Magyar páros a Fidesszel való együttműködés lehetőségeit kereste. A közműszektor 90-es években végrehajtott privatizációját – utólag – Sárközy (2014) is eltúlzottnak minősítette, s ezért egyetértett a Mol, a Főgáz, a Csatornázási Művek stb. visszavásárlásával. id. mű 294-295. o.

^c A „nincs napirenden” listán ez idő tájt rendszeresen szerepelt a Tokaj Kereskedőház Rt. is. Ennek az adott aktuálpolitikai jelentőséget, hogy felmerültek olyan hírek, miszerint a cég az Orbán család próbálja meg rátenni a kezét.

^d A befolyásszerzésről az MVM csak 2008 végén tájékoztatta a Magyar Energetikai Hivatalt, így derült fény a tranzakcióra. MTI, 2008. dec. 9.

- A Vet. módosítása nyomán az MVM hatalmi bázisán belül jött létre az ún. TSO-modell, vagyis a nagyfeszültségű villamos átviteli hálózat irányítása és üzemeltetése. Ezek a jogi értelemben rendkívül bonyolult és költséges változtatások valójában egy roppant egyszerű célt szolgálták. Azt, hogy az MVM ismét tröszti jellegű vállalatként – modernebb megfogalmazásban: integrált nemzeti társaságcsoporthként - működjön. Ezt a célt a kritikus pillanatokban a parlamenti patkó minden pártja támogatta. Igaz, mire a 2005 áprilisában benyújtott javaslatból törvény lett, és a jogi változások következményei beépültek az MVM középtávú üzleti stratégiájába, az egész ügy kikerült a napi politika homlokteréből.^a
- Kocsis folytatta az MVM-csoporton belüli vállalatok holdingszerű integrációját, sőt az ún. uralmi szerződések^b rendszerén keresztül – szembe menve az EU elvárásaival - gyakorlatilag nullára redukálta az MVM 13 leányvállalatának mozgásterét –, ideértve a MAVIR-t, valamint a Paksi Atomerőművet és a Vértesi Erőművet is.
- Az MVM eredményesen lobbizott az árszabályozás terén is: 2006 augusztusában és 2007 februárjában is volt egy-egy áramemelés. Így 2007 végére az MVM-csoport is el tudta érni a kb. 8%-os sajáttőke arányos nyereségszintet. 2009-ben pedig a cég 100 Mrd Ft körüli nyereséget tudott felmutatni.
- Kocsis jelentősen növelte az MVM csoport értékét azzal, hogy megszerezte az Országgyűlésben képviselt nagy politikai pártok jóváhagyását a paksi atomerőmű üzemidő hosszabbítására, és egy vagy két 1000 MW-os blokk építésének előkészítésére is (Teller-projekt, Lévai-projekt).^c Az elképzelés akkor az volt, hogy 2012 elején nemzetközi tendert fog kiírni az MVM a paksi bővítésre.⁴

^a De ettől még a parlamenti gépezet nem állt le. A privatizációs törvény 2005 júniusában módosult – az MVM és a villamosenergia-ipar maradék vállalatainak privatizációja egy időre megint lekerült a napirendről.

^b Az uralmi szerződés fogalmát a Gt. 2006. július 1-től hatályos módosítása vezette be a magyar vállalatirányítási jogrendbe. Eszerint elismert vállalatcsoporthként is működhet az a gazdasági társaság, amely konszolidált beszámoló készítésére kötelezett, és uralmi szerződés megkötésével kezdeményezi ezt. Az uralmi szerződés az uralkodó tag és az ellenőrzött társaság között létrejött olyan, kölcsönös akaratlan alapuló szerződés, melynek lényegi eleme az egységes üzleti célok megvalósítására való törekvés, oly módon, hogy a meghatározó befolyást az uralkodó gyakorolja. Az uralkodó társaság az uralmi szerződés megkötését követően az ellenőrzött társaság ügyvezetését utasíthatja, az ellenőrzött társaság működésére vonatkozóan kötelező határozatot is hozhat, kinevezheti és visszahívhatja az ellenőrzött társaság vezető tisztségviselőit, sőt az ellenőrzött társaság cégvezetőjévé az uralkodó tag munkavállalója is kinevezhető. A Cégbíróság 2007. máj. 25-én jegyezte be az MVM-et, mint elismert vállalat-csoportot. Az egész országban az MVM volt, amelyik először alkalmazta ezt az új szervezet-irányítási technikát.

^c Az 1000 MW-os bővítés valójában nem új kezdeményezés. Az ágazat szakemberei már 1983-ban igényelték a Szovjetunióból ilyen méretű blokkokat, de akkor a tervek meghíúsultak. Ld. Kerényi (2006) 40. o. Ezt a politikai konszenzust később egy Ogy. határozat is megerősítette. Ld. 25/2009. (IV. 2.) OGY határozat az atomenergiáról szóló 1996. évi CXVI. törvény 7. §-ának (2) bekezdése alapján, a paksi atomerőmű telephelyén új atomerőművi blokk(ok) létesítésének előkészítését szolgáló tevékenység megkezdéséhez szükséges előzetes, elvi hozzájárulás megadásáról. A határozatot 2009. március 30-án fogadta el az Országgyűlés 330 igen, 6 nem és 10 tartózkodás mellett. Ekkor már Kocsist eltávolították az MVM éléről.

PAKS – NINCS ALTERNATÍVA

A közgazdászok útfüggőségnek (*path dependence*) nevezik azt a helyzetet, amikor a döntéshozó választási lehetőségeit alapvetően korlátozza, hogy milyen úton, milyen előzmények után került döntési helyzetbe.^a Ez a helyzet a Paksi Atomerőmű bővítésével is. Miután Magyarország belépett a nukleáris klubba, nem léphet ki belőle. Ha a magyar kormány követné a német vagy a japán példát, azaz bejelentené a fejlesztések végleges leállítását, azzal csak azt érné el, hogy azonnal megszűnne a nukleáris szakma minden szintjén az utánpótlásképzés. Hiszen ki akarna mérnöknek, technikusnak jelentkezni egy ilyen bejelentés után? És persze a mai oktatói gárda külföldre távozna. Ugyanakkor a már meglévő erőművi blokkok, a megépült nukleárishulladék-tárolók, az egyetemi kutatóreaktorok, a nukleáris medicina berendezései még sok-sok évtizedig igényelni fogják a felkészített szakemberek ezreit – akkor is, ha az ország egyetlen forintot sem akarna bővítésre, az elavult berendezések pótlására költeni. (Ez utóbbi egyébként műszaki okokból is képtelenség lenne.) Németország is, Japán is nagy ország, ott nagyságrendekkel több szakember van a munkaerőpiacon. S ha nem lesz, akkor majd importálnak.

Tudni kell azt is, hogy a paksi tervezők a 70-es években úgy jelölték ki az erőmű helyszínét, hogy ott máig üresen áll egy pontosan akkora telek, amekkorát a négy erőművi blokk elfoglal. Az is világos, hogy Paks városának lakói elkötelezettek az erőmű fennmaradása mellett, viszont szinte lehetetlen lenne bármely másik, hasonló adottságú város lakosságát rábeszélni, hogy náluk épüljön új atomerőmű.

Az útfüggőség következő eleme az, hogy az első négy paksi blokkot – nyilvánvaló politikai okok miatt – a Szovjetunió szállította, és ott kapott kiképzést a magyar nukleáris szakma krémje. Bár elvileg elképzelhető lenne, hogy a négy orosz bloktól pár száz méterre mondjuk német, amerikai vagy francia technikával épüljön egy vagy két újabb blokk, s azt egy újonnan létrehozott vállalat működtesse elkülönített műszaki, pénzügyi és számviteli elvek szerint, a józan paraszti ész mégis azt diktálja, hogy a régiók és az újak azonos vállalathoz tartozzanak, és ne legyen szükség két eltérő idegen nyelvre épülő, eltérő műszaki szemléletet hordozó irányító csapat egymás melletti működésére.

És akkor még nem is beszéltünk a gigaberuházás finanszírozásáról. Alapvető érdek, hogy a 3-5 milliárd dollárnyi beruházási hitel ne adódjon hozzá az amúgy is nagyra nőtt államadóssághegyhez. Ilyen üzleti konstrukciót viszont a putyini orosz államon kívül senki sem tud és nem is akar felkínálni Magyarországnak. Elvileg lehetséges lenne a meglévő négy blokk privatizációja német, amerikai vagy más szakmai befektetőknek, akik cserébe vállalnák az új blokkok építését és az ezzel járó költségeket is. Így a költségvetésnek az egész egy fillérjébe sem kerülne! De ez nem reális, mert a nyugati cégek aligha mernek garanciát vállalni az egykor szovjet technológiával épült blokkok további működtetéséért. Winston Churchill kifejezését kölcsönvéve: tudomásul kell venni, hogy a következmények időszakát éljük.⁵

Az MVM Kocsis irányításával több vadonatúj erőmű-projektbe is belekezdett.

- A Kapolyi László által tulajdonolt System Consulting^b céggel együttműködve, Vásárosnaményban 2008 áprilisában rakták le egy 232 MW kapacitású, új csúcserőmű alapkövét (Heller-erőmű).^c Ugyanott megkezdődött egy 75 MW kapacitás bioetanol erőmű építésének előkészítése is.

^a Az ismert tankönyvi példa az írógépek billentyűzetéről szól. Miután az első írógépet gyártó cég a betűkiosztást úgy alakította ki, hogy a QWERTY betűk kerültek egymás mellé, a későbbi gyártók célszerűnek látták ehhez ragaszkodni, miután sok ezernyi gépirókisasszony már ezt szokta meg. Azután ezt a kiosztást átvették a számítógépgyártók is – ma is így néznek ki a klaviatúrák.

^b A System Consulting ukrain villamosenergia üzleteiről ld. az orosz www.versii.com honlap cikke alapján, a *Világgazdaság*, 2009. jún. 17-i számában, hirdetésként megjelent, terjedelmes írást.

^c Később ebből büntetőper és választott bírósági per is lett. 2013 márciusában kezdődött Kaposváron az az elsőfokú eljárás, melynek során Kapolyi László terhére rója a vádhatóság, hogy az MVM-nek 14 Mrd Ft kárt okozott - amelyből 12 Mrd Ft megtérült - a vásárosnaményi erőmű félbeszakadt beruházása kapcsán. 2013 végén kiderült, hogy a kútba esett beruházás nyomán az MVM-et egy 5 Mrd Ft-os kártérítési kötelezettség is terhelte egy osztrák kötődésű, ciprusi cég, a Power Investment II Sárll felé. Az ehhez kapcsolódó választott bírósági pert az MVM 2012 végén elvesztette, de fizetni még nem fizetett. *Népszabadság*, 2013. dec. 12.

- Az MVM szándéknyilatkozatot írt alá az RWE-vel a 90-es évek közepe óta tervezett mátrai lignit-erőmű első ütemének közös megvalósításáról.^a
- Elindultak a tárgyalások a franciákkal is: az EDF két különböző helyen 400-400 MW-os erőmű építésére tett ígéretet.
- Tárgyalások kezdődtek egy Szerencsen megépíthető szalma-erőműről, egy kisebb csúcs-erőmű megépítéséről a Bakonyi erőműben^b és egy Bányategyerén megvalósuló, mikroszaporító üzem építéséről, amely alapanyag-szaporító bázisa lett volna egy országos energianád-termeltetői rendszernek.^c

Ilyen sikerek után még az iparágat és a politikát közelről ismerők számára is teljes meglepetés volt, amikor két nappal a nevezetes, 2008. március 9-i népszavazás után Gyúrsány Ferenc bejelentette Kocsis azonnali leváltását^d, és az MVM-mel kapcsolatos minden fontos kérdés teljes újragondolását.^e Amikor az amerikai pénzügyi válság hatásai 2008/2009 fordulóján Európát is elérték alapjaiban változott meg a villamosenergia-ipar helyzete is. A recesszió nyomán hirtelen feleslegessé váltak olyan termelő kapacitások, amelyek pár évvel korábban készültek el, és még inkább azok, amelyek még a tervező asztalon léteztek csupán. Ez nem csupán magyar probléma volt, a nyugat-európai nagy cégek is hasonló gondokkal küzdöttek.^f Mi több, a nyugat-európai kapacitástöbbletek olcsó import formájában a magyar piacon is elérhetőek voltak, s ezáltal a helyzet még súlyosabbá vált.

Konglomerátum lesz az MVM-ből? A 2. és 3. Orbán-kormány egyre-másra hozta döntéseit, amelyek alapvetően meghatározták az MVM sorsát. Először is lefejezték a teljes menedzsmentet, a cég élére pedig egy elnök-vezérigazgatót állítottak. Ezt követően a cég megkezdte a felkészülést arra, hogy minél több privatizált erőművet és áramszolgáltatót vásároljon vissza hazai és külföldi magántulajdonosoktól. Az MVM-et – a Magyar Postával együtt – bevonták az új, állami mobilszolgáltató finanszírozásába^g, és arra utasították, hogy – a privatizált MOL és a Panrusgáz Gázkereskedelmi Zrt. konkurenciájaként – építse ki a gázvezeték építésére), hozzáférést kapott az olcsóbb gázforrást biztosító nyugati irányú összekötő vezetékhez, illetve a stratégiai gázkészletből felszabadított mennyiségekből is részesült az MVM, hogy támogatni tudja a kormányzat energiapiaci célkitűzéseit. A vezetéképítési terv azután menetközben módosult: a több mint 50 Mrd Ft értékű megbízást a privatizált *Olajterv* nyerte. Az MVM pedig az MFB egyik leánycégével együtt csak társtulajdonosa lett a vezetéket birtokló Magyar Gáz Tranzit Zrt.-nek. Később elvették az MVM-től ezt az 50%-ot is – előbb a

^a E célra egy közös társaság is létrejött, amelyben az MVM volt többségi tulajdonban. A 2. Orbán-kormány egyik első döntésével ezt a projektet is leállította, s ezzel egyfelől utat nyitott a gázimport növelésének, illetve a paksi atomerőmű bővítésének. *Népszabadság*, 2010. okt. 29.

^b Az 50,5%-os MVM többségű, 70 M eurós költségű, új, ajkai gázcsúcs-erőmű alapkővét 2009-ben tették csak le. Az új cég kisebbségi tulajdonosa Demján Sándor volt az Euroinvest Zrt.-n keresztül. A két, összesen 58 MW teljesítményű blokkot – még az üzembe helyezés előtt – 2011 októberében az MVM 100%-ban megszerezte, vagyis Demján Sándor kiszállt az üzletből. *Népszabadság*, 2008. máj. 23., 2011. okt. 12.

^c 2008. szept. 1-től Kocsis – pályázat útján – a BKV Zrt. vezérigazgatója lett.

^d A részletekről ld. Mihályi – Sztankó (2015).

^e Végül ez a terv dugába dőlt, mivel a médiahatóság által lebonyolított frekvencia-árverés eredményeit a Fővárosi Törvényszék 2012 őszén jogerősen megsemmisítette [*Népszabadság*, 2012. szept. 18.]. Egy évvel később, 2013 decemberében a kormány újabb ötlettel állt elő: az MVM vásárolja meg a 450 MHz-es frekvencián való mobilszolgáltatás koncesszióját.

Nemzetgazdasági Minisztérium, majd 2014 novemberében a Belügyminisztérium lett a tulajdonosi jogok gyakorlója.

Az MVM-re bízta a Déli áramlat gáz-vezeték 200 Mrd Ft költségű magyar szakaszának megépítését^a, illetve az ún. AGRI projektet^b. Arról is döntés született, hogy az MVM fog tárgyalni a 2014-ben lejáró, hosszú távú magyar-orosz gázszerződés újrakötéséről is. Ennek az elképzelésnek megfelelően 2013 márciusában az MVM 870 M €-ért (≈ 265 Mrd Ft) megvásárolta az E.ON két földgázipari cégét.^c Ezek a döntések összességében sok százmilliárd forintnyi adósságot és fejlesztési elköteleződést jelentettek, s persze jelenős szellemi-vezetői kapacitásokat kötöttek le.

Mindezzel nagyjából egy időben döntés született arról, hogy a Magyar Állam közvetlenül, pályázat és versenyeztetés nélkül Oroszországgal köt szerződést a Paksi Atomerőmű bővítéséről. Az ezzel kapcsolatos első szerződéseket 2014 elején írták alá. Először úgy tűnt, hogy a gigantikus beruházást az MVM fogja bonyolítani, de a 2014-es kormányalakítást követően az e célból alapított projekt-társaságot a Miniszterelnöki Hivatal vette át az MVM-től.

^a Az erre vonatkozó szerződést a Gazprommal 2012 őszén írták alá Budapesten. Népszabadság, 2012. nov. 2..

^b AGRI földgázvezeték projektben – Magyarországon kívül – még három ország volt érintve: Azerbajdzsán, Grúzia és Románia.

^c „Az MVM Zrt. a tervek szerint részben saját-, részben pedig külső forrásokból finanszírozza a tranzakciót.” – tartalmazta az aláírással egy időben kiadott MVM közlemény. <http://www.mvm.hu/hu/hirek/SitePages/newsDetails.aspx?NewsID=371>

A villamosenergia és a gáz üzletág összekapcsolódása lehetett az egyik magyarázata annak, hogy 2014 elején a MOL is kereste a villamosenergia-iparba való bekapcsolódás lehetőségét. Ennek jegyében a MOL 40%-os tulajdonában álló MET Csoport^a 24,5%-os tulajdoni hányadot szerzett a Dunamenti Erőműben. Az erőmű többségi tulajdonosa, a GDF SUEZ csak kisebbségi csomagot értékesített, de folytak a tárgyalások a szintén a nemzetközi GDF csoporthoz tartozó Electabel S.A. birtokában lévő 50,3%-os csomagról is. A vételárat nem hozták nyilvánosságra.⁸

Az MVM-et – a Magyar Postával együtt – a 2. Orbán-kormány közvetlenül is be kívánta vonni egy új, állami mobilszolgáltató finanszírozásába is. Az első kísérlet dugába dőlt, mivel a médiahatóság által lebonyolított frekvencia-árverés eredményeit a Fővárosi Törvényszék 2012 őszén jogerősen megsemmisítette. Egy évvel később, 2013 decemberében a kormány újabb ötlettel állt elő: az MVM vásárolja meg a korábban a Matáv és a US West vegyesvállalata, a Westel 450 Kft. által használt, de azután már használaton kívül került és visszaadott, 450 MHz-es frekvencián való mobilszolgáltatás koncesszióját. A pályázaton az egyetlen induló, a 2012-ben alapított MVM Net Zrt. nyert a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által kiírt tenderen. A nyertesnek 8 hónapon belül egyes területeken már működő hálózatot kell kialakítania, és 20 hónapot kapott arra, hogy lefedje az ország területének 95%-át.

A frekvenciasáv használatára 150 M Ft-ért 10 éves jogosultságot elnyerő cég kötelezettsége elsősorban a digitális közszolgáltatások fejlesztése. Többek között az elektronikus útdíj fizetési rendszer működtetése, a járási hivatalok és kistélepülési kormányablakok hálózatba kötése, a városi közlekedési tájékoztató rendszerek működtetése, illetve a készenléti és segélyszolgálatok kommunikációja valósulhat majd meg a 450 MHz-es frekvenciatartományban. Ezen túl a frekvenciasáv kiválóan alkalmazható az intelligens mérési rendszerek (*smart metering*), illetve a gépek közötti (Machine-to-Machine/M2M) kommunikációs kapcsolatok kiépítéséhez. Lapértésülések szerint a rendszer kiépítésének költsége megközelítheti a 100 M USD-t. A befektetés viszont néhány év alatt megtérülhet, iparági forrásaink szerint évente mintegy 15 Mrd Ft várható a 450 MHz-es frekvencián nyújtott szolgáltatásokból.⁹

^a A MET Csoport svájci központú, nemzetközi kereskedőház, amely aktív nagykereskedelmi szereplője az európai gázpiacnak, míg a kiskereskedelem terén, Magyarországon, Szlovákiában, Romániában és Horvátországban volt jelen. A Csoport leányvállalatai révén, 2014 elején 8 európai országban volt jelen, kereskedelmi tevékenységet 11 nemzetközi gázpiacon és további nyolc európai kereskedési ponton folytat. A MET további tulajdonosai között volt az RP Explorer Liquid Fund (50%) és a MET ManCo AG 8,10%. A társaság csak pár héttel korábban került a hazai sajtó középpontjába, amikor az Index arról számolt be, hogy az állami MVM csoport - kevésbé átlátható körülmények között - kedvező áru földgázt biztosított a MET számára. Az atlatszo.hu később kísérletet tett a cég tulajdonosainak a feltérképezésére. Beszámolójuk szerint a fehérvári labdarúgócsapat tulajdonosa, Garancsi István, és az exwallisos Nagy György is szerepelnek az energiakereskedő céget tulajdonló offshore cégcsoportban.

Visszavásárlások a gáz- és olajiparban. 2010 elején – közvetlenül a választások előtt - született megállapodás a Bajnai kormány és az E.ON között arra vonatkozóan, hogy amennyiben az E.ON értékesíteni kívánja az E.ON Földgáz Zrt. akár egyetlen részvényét is, arra 2016-ig a magyar félnek elővásárlási joga lesz. Mint az a későbbi fejleményekből visszakövetkeztethető volt, ez a döntés az ellenzéki Fidesz szakértőkkel egyeztetett lépés volt. Orbán Viktor 1998 óta dédelgetett szándéka volt ugyanis a gázpiac feletti kormányzati uralom visszaszerzése. Ugyancsak az ellenzékkel egyeztetett akció volt a MOL 22%-os részvénycsomagjának visszavásárlása az orosz Szojuznyeftegaztól 2011 júliusában. Az 1,88 Mrd eurós összeget¹⁰ a kormány a 2008-ban felvett EU/IMF hitel fel nem használt részéből fizette ki. 2011 folyamán többször történt utalás nagyszabású további visszaállamosítási tervekre is, de csak annyi történt, hogy az MVM megvásárolta a pénzügyi gondokkal küzdő Bakonyi Erőművet is^a, és bérbe vette a felszámolás alá került Ganz Röck kazángyár eszközeit.¹¹

A 2. Orbán-kormány hatalomra kerülése után fél évre befagyasztotta a gázárat. Ebből néhány szakértő azt a következtetést vonta le, hogy a kormány valójában azt akarja elérni, hogy az E.ON önként és nyomott áron adja vissza a számára csak veszteséget termelő üzletágot a magyar kormánynak. Arra is több jel utalt, hogy a kormány a már régóta magántulajdonban álló MOL felett is szeretne ellenőrzési jogokat szerezni, és arra is kész, hogy a MOL piaci pozícióit gyengítse a csaknem 100%-ban állami tulajdonú MVM javára. Az idő ezeket a feltételezéseket igazolta is.

Az első hírek már 2011 nyarán megjelentek a sajtóban. Az MVM 800 M €-t kínált az E.ON Földgáz Trade, illetve az E.ON Földgáz Storage Zrt. részvényeiért, de az eladó 1,2 milliárdot kért.¹² Ám az ügylet csak nem ment előre. „Pillanatokon belül visszavásároljuk az E.ON-t a németektől” - mondta 2012 augusztusában Orbán Viktor egy nyilvános beszédében.¹³ Ez tehát nem volt teljesen új hír, de az a tény, hogy a miniszterelnök beszélt a készülő visszaállamosítási tranzakcióról nagy figyelmet keltett. Már csak azért is, mert a pongyola megfogalmazás többet sejtetett, mint csupán az E.ON gázüzletágának visszaállamosítása. A „pillanatokon belül” kitétel is pontatlannak bizonyult. 2012 végéig a magyar kormány csak odáig jutott, hogy

(i) november utolsó napján Orbán Viktor szándéknyilatkozatot írt alá az Országházban az E.ON elnök-vezérigazgatójával. Az ekkor kiszivárgott piaci pletykák továbbra is a 800 millió eurós vételárat ($\approx$ 200 Mrd Ft) erősítették meg.¹⁴

(ii) a földgázellátásról, illetve az MNV Zrt.-ről szóló törvény módosításával¹⁵ az Országgyűlés úgy rendelkezett, hogy a jövőben kizárólag állami tulajdonban működhet *biztonsági földgáz tároló*.

Az E.ON Storage, amely az ország területén négy földalatti gáztárolót működtetett, összesen 4,2 milliárd m³ kapacitással, folyamatosan nyereséges volt. A 2008-as évet kivéve minden évben fizetett osztalékot is, öt év alatt összesen 61,8 Mrd Ft-ot. Ezzel szemben az E.ON Földgáz Trade 2006-os megvétele után mindössze egyetlen évben tudott profitot termelni, az első évben 46 Mrd Ft volt a mérleg szerinti mínusz, és még 2011-ben is 606 M Ft veszteséget könyvelhetett el, miközben több mint 300 M Ft adót fizetett be az államkasszába. A gáznagykereskedő cég megvásárlása ezen túlmenően jelentős kockázatot jelentett. A cég egyik legnagyobb terhe azon túl, hogy az állami szabályozás miatt a drágán megvett orosz gázt ol-

^a 2011-ben Ajkán még új erőművi blokkot avattak a Bakonyi Erőmű területén, amelyet a Bakonyi Erőmű és az Euroinvest mellett az MVM finanszírozott. A 80 M €-s beruházással két, egyenként 58 MW-os gázturbinát helyeztek üzembe. Az állami energetikai társaság 2012-ben kivásárolta a két kisebb tulajdonost [<http://www.mvm.hu/hu/SiteAssets/SitePages/message/H%C3%ADrlev%C3%A9l%20II%20%20%C3%A9vfolyam%202013%20%20janu%C3%A1r%2021.pdf>] A cég új neve MVM BVMT Zrt. A háttérben egyesek szerint valójában az volt a fő szempont, hogy az eladó – Demján Sándor – két csatornán keresztül is pénzhez jusson. A tranzakció előtt ugyanis az erőmű 1 Mrd Ft hitelt vett fel az ugyancsak Demján tulajdonában álló Gránit Banktól, majd pedig 1,7 Mrd Ft osztalékot fizetett ki a tulajdonosoknak.

csón kell értékesítenie, a Gazprommal élő hosszú távú szerződés egyik előnytelen kitétele volt. Az orosz fél kikötötte, hogy a magyar nagykereskedőnek bizonyos minimális mennyiséget akkor is át kell vennie, ha arra nincs szüksége, vagy ha nem is veszi át, akkor is ki kell fizetnie (*take-or-pay*). Ez egy darabig nem okozott problémát, a válság hatására megcsappant magyar gázfogyasztás miatt azonban az E.ON már évek óta nem tudott megfelelni a minimumelvárásnak, és kevesebb gázt vesz át az oroszoktól. Bár a szerződés értelmében az át nem vett gázt is ki kell fizetni, a nagy német multi elérte az oroszoknál, hogy a több százmilliárd forintnyi kötbért egyelőre mégse kelljen kifizetnie. Ha az orosz fél egyszer benyújtja a számlát, a cég lényegében összeroppan, az MVM, mint tulajdonosa viszont – az ún. konszernjogi felelősség miatt – kénytelen lesz helytállni ezért az adósságért. 2013 elején a költségvetést is módosították annak érdekében, hogy az állam egy ilyen üzletben kezességet vállalhasson. Március 28-án írták alá az MVM és az E.ON közötti szerződést 870 M €-ról, amelynek egyik pontjaként az MVM vételi opciót szerzett az orosz-német kézben lévő Panrusgaz Zrt. E.ON által birtokolt részvényeire is - kb. 1 Mrd Ft értékben. A versenyhivatali hozzájárulásra egészen augusztusig kellett várni, miközben az MVM-ben még arról sem született döntés, hogy miből fogják kifizetni a vételárat.¹⁶ A társaság augusztus 15-i közgyűlésén jelentették be, hogy az MVM 300 M €-s hitelre számít a Bank of China-tól.

Végül a tranzakció zárása 2013. szeptember 30-ig húzódott. A tranzakció teljes értéke 281,3 Mrd Ft (≈ 950 M €) volt, ebből 20 Mrd Ft a két társaságnál lévő készpénzállomány ki-váltására szolgált. Az így alakuló 260 Mrd Ft-os vételárból 110 Mrd Ft-ot tett ki a részvények ellenértéke, míg a fennmaradó 150 Mrd Ft a kötelezettségek átvállalása. Az MVM saját forrásból 51 Mrd Ft-ot, az MNV Zrt. – tulajdonosi kölcsön formájában - 71 Mrd Ft-ot tett bele az üzletbe, a számla nagyobbik részét, 159 Mrd Ft-ot viszont csak banki hitelből tudta kifizetni a villamosművek.¹⁷ Pár nappal később, 2013. október 17-én azonban az is kiderült, hogy való-jában a tranzakció még ennél is többbe került: az MVM ugyanis 60 Mrd Ft tulajdonosi kölcsönt kellett, hogy nyújtson az újonnan megvásárolt cégnek.^a Ez egyértelműen annak a jele volt, hogy a társaság súlyosan veszteséges és másképpen a működés nem fenntartható.¹⁸

Az E.ON visszavásárlásának ügyét az MSZP szakértői közvetlenül összekapcsolták az ún. **rezsicsökkentési kampánnyal**, amelynek az ötlete egyébként a Jobbiktól származott. Logikai alapon és egyes Fideszes politikusok parlamenti megszólalásaiból azt a következtetést vonták le, hogy valójában az E.ON és az Orbán-kormány között egy titkos háttér megállapo-dás kötöttetett. Ennek alapján a Magyar Állam a villamosenergia és a gáz lakossági árának csökkentéséből keletkező veszteségért azzal kárpótolta az E.ON-t, hogy az MVM a gázcégeket jóval a tényleges piaci értékük feletti áron – 110 Mrd Ft helyett 274 Mrd Ft-ért - vásárolta meg.¹⁹ Ha ez valóban így történt, akkor az egyenértékű lenne az E.ON-nak nyújtott burkolt állami támogatással, ami nyilvánvalóan beleütközik az EU direktívákban rögzített szabályok-ba. Ezért az MSZP vezetői közvetlenül a brüsszeli bizottság versenyhatóságánál tettek pa-naszt²⁰, amely pár héten belül el is indította a vizsgálódást.

A már fentebb említett gáztörvény módosításból az is következett, hogy a MOL része-sedését a stratégiai tározókat működtető cégben a Magyar Állam köteles megvásárolni. Az ezzel kapcsolatos tárgyalások el is kezdődtek, ám 2013 októberében úgy került aláírásra az adás-vételi szerződés, hogy a fizetés részleteiről nem született megállapodás.²¹ Végül, a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) az év utolsó munkanapjain engedélyezte a Magyar Fejlesz-tési Banknak (MFB) az 1,9 Mrd m³-es algyői tároló megvásárlását.²² Az MFB éppen a ver-senyjogi aggályok miatt került a képbe - valószínűleg csak átmeneti időre. Az eredeti terv ugyanis az volt, hogy az algyői tároló az MNV Zrt.-hez kerül. Csakhogy, mivel az MNV az

^a A nyilvánosságra került adatokból nehéz megállapítani, hogy végül is az E.ON nyert vagy veszített azzal, hogy 9 éven keresztül birtokolta a gáztárolókat és a gáznagykereskedő céget, a Mol egykori gázüzletágát. A pénzügyi értelemben 2006-ban lezárult tranzakció idején 1,2 Mrd €-nyi vételárról írt a sajtó, de ebben a számban egy 600 M € nagyságú adósságállomány átvállalásának kötelezettsége is beleértendő volt.

MVM tulajdonosa is - ez versenyjogi aggályokat vetett fel, hiszen így közvetve minden tároló az MNV Zrt.-hez tartozott volna.^a A vásárló ezért ez esetben az MFB volt, vagyis a pénzügyi forrás ebben most is külföldről felvett, államilag garantált hitel volt.^b A tranzakciót 2014. január 14-én sikerült lezárni – erről a MOL közleményt is kiadott, de az eladási ár titokban maradt. Az állam végül 140 Mrd Ft-ot fizetett a MOL tulajdonában álló telepért.²³ A döntéssel gyakorlatilag a teljes magyarországi gáztároló kapacitás állami kézbe került.

A kormány korábban azt mondta, azért kell százmilliárdokat költeni a gáztárolók megvásárlására, hogy ezzel is növekedjen az ellátásbiztonság. Valójában azonban ennek éppen a fordítottja történt: a korábbi három hétre elegendő helyett 2014 elején csak néhány napig kitarító gázkészlettel rendelkezett az ország. A 2. Orbán-kormány ugyanis éppen e készletek segítségével igyekezett fedezni a rezsicsökkentés árát. A piac egyébként azt is tudni vélte, hogy az államnak azért fontos a tározó megvásárlása, hogy azt továbbadhassa a Gazpromnak.²⁴ (Végül nem egészen ez történt: a Gazprom a tárolókat nem vásárolta meg, csak bértároltatást végeztetett a magyar tárolókban, nagyságrendileg 700 millió m³-t.)

2014 márciusában – pontosan egy hónappal a választások előtt – a sajtónak kiszivárgott egy hír miszerint az MVM és az E.ON Hungária Zrt. elvi, nem kötelező szándéknyilatkozatot írt alá az E.ON lakossági gáz, illetve áramszolgáltató tevékenységét ellátó cég, az E.ON Energiaszolgáltató Kft. visszaállamosítására. Ezen túlmenően tárgyalni fog a két fél az E.ON által üzemeltetett, korábban a KÖGÁZ, illetve a DDGÁZ tulajdonában álló mintegy 18 ezer km-nyi gázvezeték tulajdonjogáról is.

^a Valójában persze az MFB is állami tulajdonú, az állam tulajdonjogát Németh Lászlóné nemzeti fejlesztési miniszter gyakorolta, aki ebben az időszakban egyben az MNV Zrt.-t is felügyelte.

^b Tudni kell, hogy az MFB sohasem foglalkozott betétgyűjtéssel. Valójában az MFB (51,0%) mellett a lényegében ugyancsak állami irányítású Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség (21,46) is vásárolt részesedést a Moltól az MMBF Földgáztároló Zrt.-ben. A hiányzó rész eddig is az MSZKSZ tulajdonában volt.

3 SZÁNDÉKOK, TERVEK, KONCEPCIÓK 2010 UTÁN

Miután a Fidesz 2010-ben ismét kormányra került, számos nagy értékű cég visszaállamosítása is felmerült²⁵, így például

- a MÁV által decentralizált értékesítéssel eladott MÁV Cargo,
- az orosz tulajdonú Dunafer^a,
- a regionális gázszolgáltatók közül a TIGÁZ és a francia GDF Suez által birtokolt Égáz-Dégáz,
- a Ferihegyi repülőtér,
- két osztrák kereskedelmi bank, az Erste és/vagy a Raiffeisen vissza-, illetve megvásárlása,
- a Fővárosi Csatornázási Művek (FCSM) 25% + 1 szavazatnyi részesedésének,
- az utcai közvilágítást biztosító cégek visszavétele^b
- az OMINVEST influenza-vakcina gyártó cég kivásárlása²⁶ stb.

de ezek a tervek a 2014 végéig nem valósultak meg. Ugyancsak nem valósult meg a harmadik magyarországi mobil szolgáltató, a zöldmezős beruházásként kiépült Vodafone megvásárlása.^c Összességében azonban így is jelentős vagyoni kört – kb. 250 – 300 céget - érintettek a meghozott államosítási intézkedések. A 2. táblázatban ennél kisebb szám szerepel, de tudni való, hogy a vidéki önkormányzatok által végrehajtott visszavásárlásokról nincs szisztematikus adatgyűjtés!

2. TÁBLÁZAT: A 2. és 3. Orbán-kormány jelentősebb államosítási tranzakciói, 2010 – 2014

ÁGAZAT	ÉRINTETT TÁRSASÁGOK SZÁMA (DB)	A TRANZAKCIÓ KÖZVETLEN KÖLTSÉGE ÖSSZESEN* (MRD FT)
Energetika	9	966
Pénzüzetek**	137	400
Távközlés, informatika, média, közlekedés	11	95
Közművek	6	36
Feldolgozóipar	7	17
Vegyes (főként ingatlanok)***	39	59
Összesen	209	1573

Megjegyzések:

^a Az ötlet 2013 nyarán vetődött fel, amikor a cég nagyarányú létszámcsoökkentést jelentett be. A kormány csak 2013 novemberében tett le erről a szándékáról, jól lehet a cég orosz tulajdonosai az első pillanattól kezdve elzárkóztak a cég eladásától. Népszabadság, 2013. nov. 8.

^b György István, fideszes országgyűlési képviselő, Budapest városüzemeltetéséért felelős főpolgármester-helyettese 2013 tavaszán azt kezdeményezte az Országgyűlésben, hogy állami vagy önkormányzati tulajdonba kellene venni a közvilágítási közműveket is. Egyes találgatások szerint ennek az lett volna az értelme, hogy így a villanypóznákra a pártok csak engedéllyel helyezhettek volna ki választási plakátokat. Pár héttel a benyújtás után azonban ezt a javaslatot a képviselő visszavonta, így az ügy lekerült napirendről.

^c Jóllehet erről 2013 elején már a miniszterelnök személyesen is tárgyalt a multinacionális cégcsoport vezérigazgatójával. www.portfolio.hu, 2013. febr. 25. Lapjelentések szerint erre a célra 200 M €-t (≈ 60 Mrd Ft) irányzott elő a kormány.

* Vételár, tőkeemelés, alapjuttatás, stb

** Ebből 128 takarékszövetkezet.

*** Ebből kb. 20 különféle PPP projekt

A táblázat a kisebb települési önkormányzatok államosítási döntéseit nem tartalmazza! Ugyancsak nem szerepelnek a táblázatban a magánnyugdíjpénztárak által tulajdonolt 20 társaság kisebbségi részvényei és üzletrészei összesen kb. 190 Mrd Ft értékben, amelyek 2010-2011 folyamán kerültek – ellentételezés nélkül, ingyenesen – állami tulajdonba.

Forrás: Függelék

Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy mindezek egyedi intézkedések voltak.²⁷ Visszaállamosításra vonatkozó külön törvényt nem hoztak, míg más poszt-szocialista országokban - például Szerbiában - 1994-ben egy külön törvény intézkedett 436 privatizációs szerződés utólagos érvénytelenítéséről és az öngazgatási struktúra visszaállításáról.²⁸ A 2. és 3. Orbán-kormány idején meghozott jogszabályok többsége "csak" a tulajdonjogok csorbítását, a kipécézett iparágak jövedelmezőségének mesterséges rontását célozta és eredményezte. Ez lényeges különbség, amire Soós (2013b) okkal hívta fel a figyelmet. Sőt, mint majd látni fogjuk az államosítási tranzakciók jelentős része szorosan vett jogi értelemben nem is volt államosítás, mert nem a Magyar Állam és nem a privatizációs szervezet lett a többségi tulajdonos, hanem a korábban magántulajdonban álló cég részvényeinek, illetve üzletrészeinek. Azt is fontos előljáróban leszögezni, hogy nyers erőszakkal, egy magántulajdonban álló cég vagyonának lefoglalásával és a menedzsment eltávolításával a Magyar Állam csak két alkalommal, a Pécsi Vízmű és a Pécsi Közlekedési Zrt. visszaállamosítása során élt, minden más esetben a politika jogalkotással és/vagy indirekt eszközök alkalmazásával érte el célját. (Négy évi tárgyalás után végül a Pécsi Vízmű francia tulajdonosaival is kártérítéssel járó pénzügyi megállapodás született, a buszközlekedési vállalat esetében még 2015 elején is tartanak a perek).²⁹

Mindezen túlmenően, számos korábban Magyarországon megtelepedett multinacionális cég gyárbezárással távozott, vagy eszközeit magyar magánvállalkozásoknak értékesítette. Ez a folyamat – úgy tűnik – 2014-ben tetőzött.³⁰

- Az energetikai szektorban fontos fejlemény volt a GDF Suez részleges távozása a villamosenergia-termelésből, a német RWE tulajdonában álló Elmű-ÉMÁSZ csoportnak az a döntése, hogy egy magyar vállalkozásnak eladja az általuk birtokolt Sinergy Kft.-t. Döntést hozott benzinkútjainak eladásáról az orosz Lukoil is.
- A feldolgozóipar számára veszteség, hogy 2014-ben bezárta itteni termelő üzemét a Nokia Komárom Kft., a Samsung SDI Magyarország és a budapesti Douwe Egberts kávé- és tea gyár, 2015 végéig pedig a Danone budapesti üzeme és a Bonbonetti nagykanizsai üzeme is leáll.
- A médiapiacról kivonult a finn Sanoma, bizonyos műsorcsatornáit Luxemburgba költözteti az RTL csoport. Bezárta magyarországi irodáját a Gallup közvélemény-kutató cég is.
- A pénzügyi szektor számára érzékeny veszteség, hogy 2015 végéig felszámolja lakossági üzletágát a Citibank.

* * * * *

2012 nyarán Orbán Viktor két meglepő kijelentést tett a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara vezetőivel folytatott találkozója során. Célként fogalmazta meg, hogy (i) a bankrendszer legalább 50%-ának magyar tulajdonban kell lennie; (ii) az új gazdasági modellhez tartozik a közszolgáltató cégek nonprofit alapra helyezése is. „Ki kell iktatni a rendszerből a profitszem-

pontokat, magyarul az összes szolgáltatást nonprofit alapra kell helyezni az energiaszolgáltatástól a vízszolgáltatáson át egészen a személyszállításig. Amikor a kormány olyan helyzetben van, hogy nem tudja olyan mértékben emelni a béreket, akkor az nem megy, hogy a közszolgáltatók eközben nyereséget termeljenek.” – mondta a miniszterelnök a két órás rendezvényen, melyről felvétel is készült

Utólag sem könnyű meghatározni, hogy e két deklarált célon túlmenően melyek voltak a 2010-14 közötti hazai visszaállamosítási kampány legfontosabb valódi vezérlő elvei. Azt azonban már a kormányzás első 18 hónapját követően világos volt, hogy a gazdaság versenyszektorát közvetlenül érintő döntések beleilleszkedtek egy a tulajdonosváltásnál is tágabb kört érintő centralizációs stratégiába (pl. csökkentették a minisztériumok számát, összevonták az MNB-t és a PSZÁF-ot, több regulációs intézmény összevonásával megalakul a Magyar Energetikai és Közműszabályozási Hivatal).³¹

Orbán Viktor miniszterelnök szeme előtt talán a következő hét cél lebeghetett:

(i) A választás útján betölthető törvényhozói pozíciókon, illetve az Országgyűlés által kinevezett intézményvezetők körén túlmenően, cél volt a lehető leggyorsabb és legnagyobb mértékű **vezető-csere** az üzleti szférában is. Ez egyaránt fontos volt az olyan nagyvállalatok esetében, mint a közműcégek, de az olyan kisebb vállalkozásoknál is, mint a dohányboltok vagy a patikák. Ez összhangban volt azokkal az intézkedésekkel, amelyek során az állami intézményekben – az Alkotmánybíróságtól az általános iskoláig – szervezeti átalakításokkal, kényszernyugdíjazással érték el a régi vezetők leváltását, illetve új személyek kinevezését.³² Orbán Viktor erről a szándékáról teljes egyértelműséggel beszélt 2009 szeptemberében, a nevezetes kötcsei beszédében³³, sőt már abban az 1994-es Debreczeni-interjúban is, ahol 8-10 kiválasztott magyar nagyvállalkozó politikai támogatásának fontosságáról beszélt, s amelyet az előző fejezetben már idéztünk.³⁴

(ii) A közszolgáltatások terén végrehajtott államosítások fő célja a **fogyasztói árak feletti kontroll** visszaszerzése volt. Ha az állam a tulajdonos, akkor a gáz, a villany, a víz, a személyszállítás stb. ára szinte tetszés szerint határozható meg, legfeljebb azzal kell a kormánynak törődnie, hogy a tulajdonába visszakerült cégek veszteségét valamilyen keresztfinanszírozási technikával előbb-utóbb pótolja. A korábbi évek tapasztalatai azt mutatták, hogy a fogyasztói árak témáját könnyen lehet a választási harc középpontjába állítani. Durva leegyszerűsítéssel: amelyik párt alacsonyan tudja tartani a gázárát, vagy pláne csökkenteni, az megnyerheti a választásokat.

(iii) Orbán Viktor tisztában volt azzal, hogy a **magántulajdon**, különösen a külföldi tulajdon, a multinacionális vállalatok **elfogadottsága** még a rendszerváltás idején sem volt általános, azt követően pedig folyamatosan csökkent. Ez a populista szemlélet az egyik magyarázata annak, hogy – szemben a III. Köztársaság Alkotmányával³⁵ - a 2011-ben elfogadott Alaptörvényben sem a „magántulajdon”, sem a „piacgazdaság” kifejezés nem szerepel, és ennek folyományaként az új, 2014-ben hatályba lépett Polgári Törvénykönyvben sem. Bizonyos értelemben ez egy fajta nemzeti kultúrharc is volt. Erre bizonyíték a már intézett kötcsei beszéd címe is („*Megőrizni a létezés magyar minőségét*”). Ehhez az elgondoláshoz kapcsolódik még a vonzódás a protekcionista gazdaságpolitikához, az export állami eszközökkel történő ösztönzéséhez és az import fékezéséhez.

(iv) A történéseknek volt egy **külpolitikai** dimenziója is. A „keleti nyitás” politikájának jegyében 2011 közepétől Orbán nyíltan orosz barát politikát folytatott, és lehetséges, hogy egyes korábbi és későbbi lépések is - pl. a Mol 22%-ának megvásárlása, a stratégiai földgáztróliók visszavásárlása, a szlovák villamosművek megvételére tett kísérlet - orosz kérésre történtek.³⁶ Egybevéve a 2. és a 3. Orbán-kormány különféle gazdaságpolitikai és jogalkotási döntéseit az is világosan látszik, hogy ez a politika Magyarország nyugati szövetségesei kö-

zött is erős különbséget tett: többnyire kedvezett a német tőkének^a és szembement az amerikai tulajdonú vagy eredetű, Magyarországon megtelepedett multinacionális vállalatok érdekeivel. De ez sem volt konzekvens. Az MKB és a Budapest Bank visszavásárlása – például – kifejezetten szívesség volt a német, illetve az amerikai kormányzat szempontjából.

(v) Az államosítási-visszavásárlási döntések egy részéről nyilvánvaló és/vagy sejthető, hogy valójában a Fidesz holdudvarába tartozó üzleti körök anyagi megsegítése volt a tranzakció lényege. Ide tartozik a Rába és a Bakonyi Erőmű visszavásárlása, az FHB Jelzálogbank két veszteséges pénzintézetének megvásárlása, a Gránit Bankban, és a Széchenyi Bankban történt állami tulajdonszerzés, illetve azok a sok milliárd forintos ingatlan tranzakciók, amelyeknél a vevő a Magyar Nemzeti Bank volt.

(vi) A központosítási, államosítási intézkedések – jogszabály-változások és üzleti tranzakciók – több területen találkoztak az ágazatban dolgozó szakemberek indokoltnak mondható javaslataival. Ez volt a helyzet – például – a víziközmű szektorban, a csatornázás, a hulladékgazdálkodás, a kéményseprés, a fémhulladék-kereskedelemben, a budapesti taxi-szolgáltatás területén, az állami közmédiában, vagy éppen a mezőgazdaságban, ahol valóban szükség volt egy **koncentrációs** folyamatra, mert a működő vállalkozások többsége túlságosan kicsi volt. A bankszektoron belül ez a megfontolás a takarékszövetkezeti bankok esetében is jogos volt.

(vii) A Mol-ban, az ország legnagyobb és legtőkeerősebb vállalatában való állami részesedés jelentős növekedése arra is lehetőséget biztosít, hogy hirtelen szükség esetén a központi költségvetés igénybe vegye a Mol pénzforrásait is. Erre 2013-ban történt is példa, amikor az évvégi államadósság-pozíció javítása érdekében a Magyar Állam 300 Mrd Ft értékben ún. PEMÁK államkötvényt vásárolt vissza valamiféle swap-tranzakció keretében, ideiglenesen.³⁷ A statisztika nyelvén ezt nem csalásnak, hanem *window-dressing*nek, vagyis a statisztika megszépítésének hívják.

Azt is látni kell azonban, hogy ezek a külön-külön azonosítható célok nem érvényesültek egyértelmű módon. Az „unortodox gazdaságpolitika” – Matolcsy György kedvenc fordulata – nem jelentett egyben szigorúan konzekvens politikát. Mint azt Orbán Viktor egy alkalommal maga is elárulta, kormánya folyamatosan kettős játékot, afféle pávatáncot járt.³⁸ Ez is magyarázza, hogy mind az öt fentebb említett vezérő elv esetében rá lehetett mutatni fontos ellen-példákra. Egyrészt születtek jelentős privatizációs döntések is (pl. a *Budapest Airport* megmaradt 25%-ának eladása 2011-ben, vagy az ajkai alumíniumipari vállalat, a *MAL* visszaállamosítását követő **újraeladása** 2014-ben, az ún. 4G-s állami mobiltelefon-frekvenciák koncessziós értékesítése 2014 szeptemberében 130 Mrd Ft ellenében. Sőt, még a 2013-as³⁹, illetve 2015-ös költségvetésbe⁴⁰ is beállítottak egy jelentős összegű privatizációs bevételt. Amikor az állam megvásárolta a súlyosan veszteséges *MKB* bankot, majd később a folyamatosan nyereséges *Budapest Bank*ot, nyomban elhangzott az ígéret, hogy csak egy-két éves, átmeneti tulajdonlásról van szó, a kormány a megvett bankokat össze fogja boronálni, majd pedig újra privatizálni kívánja.⁴¹ A paksi atomerőmű tervezett bővítésekor – Orbán egyik nyilatkozata szerint⁴² - először az volt a döntő szempont, hogy csak az orosz Roszatom fogadta el azt a feltételt, hogy az újonnan épített blokkok a Magyar Állam tulajdonában maradnak, pár nappal később viszont a projektért felelős kormánybiztos arról beszélt, hogy ha Brüsszel

^a Nagyságrendje miatt említésre méltó, hogy 2011-ben a kormány 45 Mrd Ft (150 M €) támogatást adott a győri Audinak, méghozzá úgy, hogy a nyilvánosság és az EU felé csak 11 Mrd Ft-ot ismert be. Minderre 2014 novemberében derült fény, a brüsszeli bizottság vizsgálódásai nyomán. http://index.hu/gazdasag/ado_es_koltsegvetes/2014/11/21/negyszer_annyival_tamogatjuk_az_audit_mint_hittuk/

ügy kívánja, akkor a Magyar Állam gond nélkül átengedi a két új paksi blokk tulajdonjogát az építő orosz cégnek, vagyis az állami tulajdonlás mégsem olyan fontos szempont.⁴³ Az is nehezen volt illeszthető be a privatizáció-ellenes retorikába, hogy 2014 őszén az *MVM* és a *MOL* szlovákiai leányvállalata, a Slovnaft vevőként bejelentkezett a szlovák villamosenergiatársaság megvételére.⁴⁴

Az anti-liberalizációs lépések ellentettjére is volt példa: az otthoni pálinkafőzés 2010-es liberalizációja. A 2. Orbán kormány egyik legelső parlamenti döntésével bárki számára lehetővé tette az otthoni pálinkafőzést – akkor is, ha boltban vásárolta a gyümölcsöt – és egyúttal adómentessé is tette a tevékenységet.^a

Volt olyan jogi lépés, amely a piacot valójában inkább liberalizálta, semmint megköttötte stb. Miközben a kormány nagyon sok esetben kampányt folytatott a multinacionális cégekkel szemben, ezzel párhuzamosan nagyon sok ilyen céggel – 2014. szeptember 7-ig szám szerint 50-nel – az *újraiparosítás*ára való hivatkozással⁴⁵ ún. stratégiai együttműködési megállapodást kötött⁴⁶, melynek keretében egyes cégek – például az amerikai General Electric vagy a német Mercedes és az Audi^b – igen jelentős állami támogatást is kaptak.

Az is fontos körülmény, hogy nem minden államosítási döntés volt kormányzati döntés. Számos esetben a települési önkormányzatok vásároltak vissza korábban éppen általuk privatizált kommunális és infrastruktúra cégeket.^c

Az államosítások hatása a költségvetésre. Az állami újraelosztás mértéke az 1960-as évek óta bírálat tárgya volt. Ez a probléma 2014 végére sem oldódott meg. A magyar államháztartás mérete régiós összehasonlításban kiemelkedően magas maradt, és mindvégig 50% körül ingadozott. A régióban egyedül Szlovénia újraelosztási szintje volt hasonló, a többi országban jelentősen, 8-15 százalékponttal alacsonyabb volt már 2010-ben is a jövedelmek újraosztása.

Miután a visszaállamosítások pénzbeli terhei csak viszonylag lassan nőttek, először 2014 elején merült fel számos makroökonómiai elemzőben az a kérdés, hogy ezek a tranzakciók miként érintik a költségvetés egyensúlyát. A válasz az, hogy az esetek többségében sehogyan sem. A visszaállamosítások során ugyanazok a statisztikai elszámolási elvek érvényesültek, mint az 1994-95-ös nagy privatizációk idején. **Az államosítás az állam vagyonmérlegében is csak formai változást jelent: az állam készpénz vagyona részvény vagy üzlet-rész vagyona** konvertálódik. Igaz, a készpénzvagyon csökkenése az állam nettó adósság-

^a Ez homlokegyenest szembe ment az érvényes uniós szabályokkal, s emiatt a Bizottság a Magyar Államot 2013 februárjában beperelte az Európai Bíróságon. Az ügy pikantériája, hogy Magyarország uniós csatlakozásakor éppen a házi gyümölcspárlat főzés ügyében kért és kapott derogációt, vagyis Brüsszel engedélyezte a kivételesen alacsony adókulcsot. Hat évvel később éppen ezen a szabályon lépett túl a 2. Orbán-kormány, amikor a mérsékelt adót is eltörölte [http://www.agrarszektor.hu/bor-italok/egyeb/elillanhat_a_nagy_szabadsag_mi_marad_az_ingyenpalinkabol.3465.html]. A szeszipart közelről ismerő szakemberek a NAV adataira hivatkozva azt állították, hogy a lepárlás liberalizálása után, 2009 és 2013 között a legális hazai alkoholforgalom 46%-kal csökkent, a költségvetés vesztesége pedig 80-100 Mrd Ft körül lehetett. [http://www.agrarszektor.hu/bor-italok/egyeb/ilyen_nincs_elarasztozza_az_egesz_oroszgot_a_fekete_palinka.3590.html]. 2014 áprilisában az EU bírósága kimondta, hogy Magyarország megsértette az uniós jogot. Ezt követően a 2015. évi költségvetési törvény lényegében visszaállította a korábbi állapotot.

^b A győri Audi-nak Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter 2011-ben 133,3 M €-t (≈ 40 Mrd Ft-ot) ígért, ráadásul úgy, hogy erről Brüsszelt pontatlan módon tájékoztatta. *HVG*, 2015. jan. 10.

^c Különösen aktív volt ezen a téren Székesfehérvár fideszes polgármestere, Cser-Palkovics András. A város 2014-ben az ő fideszes Pomázi Csaba energetikai nagyvállalkozótól a Székesfehérvári Fűtőerőművet vette meg. Pontosabban szólva a céget előbb csődbe kényszerítették, majd a város a felszámolótól vette meg az erőművet 2 Mrd Ft-ért. Ugyancsak Cser-Palkovics nevéhez fűződik a hulladékgazdálkodással foglalkozó Depónia Kft. 49%-ának visszavétele 1 Mrd Ft-ért 2011 őszén, ami az ugyancsak Fidesz-kötődésű Maráczy Endre cége volt korábban. 2014-ben Nagygyörgy Tibor és Nyíri Viktortól vette vissza az önkormányzat 2 Mrd Ft-ért a város közelében fekvő börgöndi repülőteret. (Ehhez a pénzt a kormány adta.) *HVG*, 2024. szept. 13.

állományának növekedését eredményezi, csak éppen ez a mutató 2010 táján nem állt a nemzetközi szervezetek (EU, IMF) figyelmének középpontjában, s így a hazai közvélemény sem figyelt erre a mutatóra különösebben. Amikor viszont az EU már az adósságállomány-növekedését is kezdte szigorúbban venni, a kormány újabb trükköket vetett be.

Így – például – a *Budapest Bank*ot nem az MNV Zrt. vagy az *MFB*, hanem egy egészen más feladatokra létrehozott pénzügyintézet, az *MFB* 100%-os leánycége, a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. vette meg az *MFB*-től származó hitelből. Az *MFB* ugyanis a piacról tud felvenni kölcsönt, s miután az *MFB* statisztikai szempontból nem tartozik a kormányzati körbe (bár jogilag állami bank), ezért ha ő vesz fel hitelt, akkor azt nem kell az államadósságba beszámolni. Ezzel szemben, ha az MNV Zrt. lett volna a BB vevője, és így fizetné ki az állam az amerikaiakat, akkor a vételárat állampapír-kibocsátással kellett volna előteremteni, ami már növelte volna az államadósságot.

Az MKB visszavásárlása után néhány hónappal, a kormány 2014 utolsó napjaiban egyetlen tollvonással elvette a tulajdonjogot az államháztartási körbe Miniszterelnöki Hivaltól és – az első bejelentés szerint 1 évre – az MNB kapta meg a részvényeket. Ez a megoldás pedig azt a célt szolgálta, hogy az MNB a saját tartalékai terhére hajtsa végre a MKB szanálást, s – statisztikai értelemben - tehermentesítse a költségvetést.

Anti-liberalizációs jogalkotás. Az Orbán-rezsim gazdaságpolitikájának fontos része volt, hogy egyes piacokon, jogszabályi úton, állami vagy az államhoz közeli cégeknek biztosított monopol-jogokat és a kedvező hatósági árszabályozást, s ezzel hátrányos helyzetbe került az adott piacra korábban beépült külföldi befektetők jelentős része. E rendelkezések többsége nyíltan vagy burkoltan szembe ment az EU elfogadott szabályrendszerével, az *acquis communautaire*-rel.

1. Orbán Viktor, mint a végrehajtó hatalom 2/3-os parlamenti többséget élvező pártjának karizmatikus és szinte korlátlanul szuverén vezetője *de facto* lenullázta az Országgyűlés tényleges jelentőségét és erőteljesen korlátozta a bíróságok szabadságát is. Az „új államalapítás” ideológiájának jegyében önálló nevet is adott saját rendszerének: a Nemzeti Együttműködés Rendszere (NER).⁴⁷

2. A 2012. január 1-én életbe lépett Alaptörvény törölte az alapjogok közül az önkormányzatok önállóságát, és ebből értelemszerűen következő, a tulajdonhoz való jogát is.⁴⁸ A várható, esetleges ellenállást a kormány azzal tartotta kordában, hogy beígérte – majd a négy éves ciklus során csepegtetett intézkedésekkel végre is hajtotta – az önkormányzatok, a GDP közel 5%-ának megfelelő adósságának átvállalását.^a A 2011-2014 között, négy ütemben végrehajtott szerződés-átvállalás összesen 1345 Mrd Ft-tal javította több mint 1900 települési önkormányzat pozícióját, illetve ugyanennyivel rontotta a központi költségvetését.⁴⁹ Az alkotmányos és alkotmányerejű törvények módosítása nem maradt írott malaszt: a 2. és a 3. Orbán-kormány tetszése szerint válogatott a *települési önkormányzatok* vagyonaiból. 2012. január 1-től átvette a tűzoltóságokat, 2013. január 1-i dátummal pedig elvette a közoktatást, az egészségügyi intézményeket^b, a gyermekvédelmi szakellátó intézmények, a fogyatékosokat, szenvedélybetegeket és pszichiátria betegeket ellátó otthonokat, és egy sor gazdasági vállalkozást is. A helyi közművek és kommunális szolgáltatások jelentős része így és ezért került államosításra.^c

3. Az Alaptörvény teljes mértékben megszüntette a *társadalombiztosítás* – vagyis a nyugdíjbiztosítás és az egészségbiztosítás – rendszerének még megmaradt, viszonylagos *függetlenségét* a központi költségvetéstől, jogalapot teremtve arra, hogy pillanatnyi politika elhatározásoktól vezérelve, a kormány tetszése szerint állapítsa meg a nyugdíjakat, illetve a gyógyításra rendelkezésre álló pénzösszeg nagyságát.⁵⁰

4. Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter 2010. november 24-én jelentette be a *magánnyugdíj-rendszer*, az ún. II. pillér felszámolását.⁵¹ A meghirdetett új szabályok miatt 2,8 millió magán-nyugdíjpénztári tag visszalépett az állami rendszerbe. A következmények makroökómia hatását tekintve ez volt a 2. Orbán-kormány legnagyobb szabású intézkedése: közel 3000 Mrd Ft értékű felhalmozott vagyon, a GDP több mint 10%-a került át a magán-

^a A nagyobb volumenű tranzakciók mellett kevés figyelmet kapott, hogy a 2. Orbán kormány 2013 végén hat fővárosi labdarúgó klub – a Budapesti Honvéd, a BVSC, az FTC, az MTK, az és UTE és a Vasas – adósságát is átvállalta.

^b Itt azt a jogtechnikát alkalmazták, hogy a „létfontosságú rendszerek és létesítmények” közé sorolták be az állami kórházi ellátást, a mentésirányítást, az egészségügyi tartalékkészleteket, a vérellátást, az egészségbiztosító informatikai rendszerét, valamint azt a hazai biztonsági labort, ahol a veszélyes vírusokat gyűjtik, őrzik. Ld. 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről, valamint a végrehajtásról szóló 65/2013. (III. 8.) Korm. rendeletet.

^c Esztergom esetében a 2. Orbán-kormány 2012 januárjában még egy sor önkormányzati cégre is rátette a kezét, mert így akart bosszút állni a független jelöltként 2010-ben polgármesterré választott Tétényi Éván. A 2015-ös költségvetési törvény viszont ezt a rekvirált vagyont visszaadta a városnak, miután a 2014-es önkormányzati választáson Tétényi Éva már nem tudott nyerni, s így a korábbi „bűnös” város ismét Fideszes vezetés alá került. *Népszabadság*, 2014. nov. 29.

szektorból az államháztartásba. Indoklásként a kormány egyrészt azzal érvelt, hogy a nyugdíjpénztárak „eltözsdezték” a tagok pénzét⁵², másfelől pedig azzal, hogy nem pusztán rossz befektetési döntések születtek, hanem hűtlen kezelés⁵³ történt.

5. 2012-ben – készülve az EU által biztosított 10 éves földmoratórium lejártára – a kormány újraírta a *földtörvényt*, és azt - az egy évvel korábban elfogadott Alaptörvény harmadik módosításával - beemelte az ún. sarkalatos (2/3-os) törvények közé. Lényegét tekintve ez a törvény – valamint a hozzá tartozó kormányrendeletek – továbbra is életben tartották a termőföld megszerzésére vonatkozó, 1994-től hatályos, ugyanakkor viszont az EU előírásaival elmentéses szabályokat. 2014 októberében egy kormányrendelet⁵⁴ megszigorította a nem-EU állampolgárok és cégek 1996 óta érvényben volt, liberális szellemiségű ingatlanvásárlási szabályait is.

6. Néhány héttel a kormányváltás után, ideiglenes intézkedésként, befagyasztották a lakossági gáz- és villamosenergia árakat, majd pedig 2013. január 1-től a kormány ezeket az árakat (belevonva a távhő árakat is), rendeleti úton, 10%-kal még csökkentette is⁵⁵, továbbá elrendelte a víz, a csatorna, a szemétszállítás, valamint a kéményseprői szolgáltatások államilag szabályozott árának hasonló arányú csökkentését is. Az ún. *rezsicsökkentő* intézkedések kapcsán az áram- és gázszolgáltató társaságok 2013 elején közigazgatási bíróságon tettek panaszt. Ezt követően a Fidesz bejelentette, hogy aláírás-gyűjtési kampányt kezdeményez. Később a kötelező árcsökkentést törvényi úton kiterjesztették a pb-gáz⁵⁶, a víz- és csatornadíjak, a szennyvíz-szippantás, valamint egyes vasútvonalak menetjegy áaira^a is. 2013 októberében az Országgyűlés törvénymódosítás útján további 11,1%-kal csökkentette ugyanezeket az árakat.^{b57} Még ugyanebben a hónapban a kormány rendeleti úton kinyilvánította, hogy a regionális gázszolgáltató cégek a jövőben nem ismerhetik el indokolt költségként a hálózati veszteséget. Ez – első becslések szerint - iparági szinten akár 13 Mrd Ft-os mínuszt is okozhat évente az érintett társaságoknak. „Ez már nem a rezsicsökkentés része, hanem a gázelosztó cégek államosításának előkészítése” – így kommentálta az Energiahivatal döntését több energiacég.⁵⁸ Az új szabályok szerint a cégek „indokolt árbevétel igényének” a jövőben nem lehet része az úgynevezett hálózati és mérési különbözet (HMK), mely korábban az árban elismerhető indokolt költségek 10-20 százalékát adta. 2014. február 4-én – mindössze néhány héttel a választások előtt – az Országgyűlés fideszes többsége megszavazta az energiaárakat érintő 3. rezsicsökkentési törvényt is.^c A 2014 őszi megtartott önkormányzati választás előtt 10 nappal a Fidesz-kormány az állami erdőgazdaságok által értékesített tűzifa árát is csökkentette 10%-kal. A kormány számítása szerint a tűzifarezsi-csökkentés keretében közel 20 ezer család juthatott olcsó tűzifához.⁵⁹

Az állami beavatkozás ideológiáját Rogán Antal, a Fidesz egyik befolyásos vezetője és gazdasági szakértője utólag így fogalmazta meg: „(A)bban gondolkodunk, hogy kell egy olyan törvényt alkotni, amelyik a közműszolgáltatásokat Magyarországon egy rendszerbe fogja”. E rendszer lényege pedig az lenne - folytatta -, hogy a monopol-

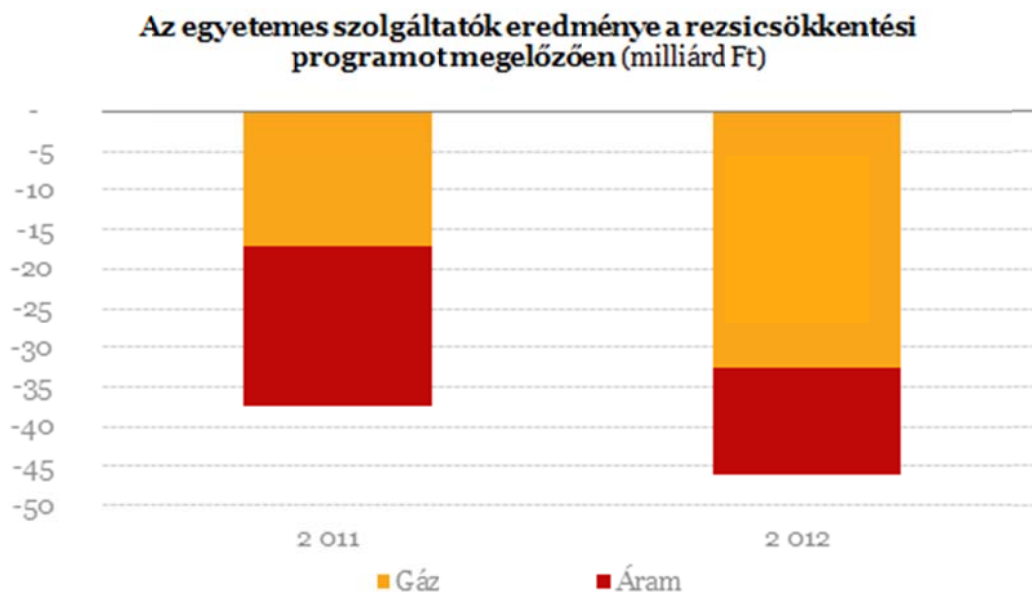
^a Fónagy János, az állami vagyonért felelős Nemzeti Fejlesztési Minisztérium államtitkára 2013 májusában jelentette be, hogy június 1-től az „alacsonyabb komfortfokozatú” vasútvonalakon 15%-os díjkedvezményt vezetnek be. 2014 februárjában, a közvetlenül a választások előtt, ezt a kedvezményt mértékében 2%-ra, a vonalak tekintetében a MÁV teljes hálózatának 1/5-ére terjesztették ki. *Népszabadság*, 2014. febr. 14.

^b A vonatkozó törvényt az MSZP is megszavazta. Sőt, az MSZP – a Fideszen is túllicítálva - alkotmánymódosítási javaslatot is beterjesztett az Országgyűlésben „valódi és fenntartható rezsicsökkentés” címen. *MTI*, 2013. szept. 27.

^c A 2010-2014-es kormányzati ciklus egészét tekintve a rezsicsökkentési kampány összességében csak annyit ért el, hogy a rezsiköltségek 2010-hez képest nem nőttek, mivel a kampány túl későn, 2013 elején kezdődött el. Addig viszont minden tétel ára emelkedett. A KSH havi bontású adatai szerint 2010-hez képest 5%-ot meghaladó, tényleges nominális csökkenés csak a villamosenergia-áránál volt kimutatható. *Népszabadság*, 2014. márc. 21.

közműszolgáltatásoknál nem lehetne tetemes profitot realizálni, hanem nonprofittak kellene lenniük, vagyis a keletkező nyereséget vissza kellene fordítani például a szolgáltatás színvonalának emelésébe. A közműszolgáltatások nonprofittá alakítása már korábban is szóba került. Orbán Viktor miniszterelnök a 2012-es nagyköveti értekezleten arról beszélt, nagy vitára számít Brüsszellel amiatt, hogy nonprofittá alakítaná a kormány a rezsiszolgáltatásokat.”⁶⁰ A 2014-es választásokig jogi értelemben ez nem történt meg, de a kormányzat jelentős lépéseket tett ebben az irányban.

1. ÁBRA: A PRIVATIZÁLT ÁRAM- ÉS GÁZSZOLGÁLTATÓ CÉGEK PROFITJA, 2011-2012

Forrás: Portfolio.hu gyűjtés

2. ÁBRA: A TŐZSDÉN JEGYZETT KÉT ÁRAMSZOLGÁLTATÓ RÉSZVÉNYEINEK ÁRALAKULÁSA, 1998 – 2014

A) Az ELMŰ Nyrt. részvényeinek árfolyama, HUF

B) Az EMÁSZ Nyrt. részvényeinek árfolyama, HUF

Mindezen intézkedések hatására – természetesen – romlott az áram- és gázszolgáltató cégek pénzügyi helyzete, és ezt visszatükrözte a két tőzsdei cég (*ELMŰ*, *ÉMÁSZ*) részvényeinek áralakulása is.

Ugyancsak a rezsicsökkentési kampány része volt az a 2014 februárjától volt érvényes az a kormányzati rendelkezés, ami a bankokat arra kötelezte, hogy maximum 150 ezer Ft-ig *ingyenesen* lehessen két alkalommal *készpénzt felvenni* a bankjegy-automatákból.

7. A *víziközmű törvény* 2012 nyarán elfogadott módosítása felhatalmazta a kormányt arra, hogy központilag szabályozza a víz árát. Ez korábban önkormányzati hatáskör volt és nagy mozgásszabadságot biztosított mind a szolgáltatónak, mind a megrendelőnek.⁶¹ Egyébként már a 2011 decemberében elfogadott, sarkalatosnak minősített eredeti törvény is azt a célt szolgálta, hogy az ágazatban erősödjön a centralizáció és az állami tulajdon.

8. 2014-ben a kormány két területen is meghatározta az ún. *minimális rezsióradíjat*: az építőiparban és a vagyonsvédelemben. Ez durva beavatkozást jelentett a piaci alkufolyamatba. A minimális rezsióradíj egyik következménye az, hogy közbeszerzéseken kötelező ezekkel kalkulálni.

9. Az adórendszert oly módon rendezték át, hogy a személyi jövedelemadót és a társasági adót mértékben csökkentették, míg a telekommunikációs, a gyógyszeripari cégeket és a kereskedelmi ágazatot és a pénzügyi szektort *különadókkal* (más néven: válságadóval) sújtották.^a Ebbe a sorba illeszkedett a 2013-as költségvetés innovációja, a közműadó is. Az adókötelezettség a közművezetékek tulajdonlását terhelte – és szinte minden vezetéket érintett (víz, szennyvíz, földgáz, hő- és villamosenergia, hírközlési kábel stb.). Az új büntető adó átlagos mértéke méterenként 125 Ft volt.^b A 2015-ös költségvetésbe beépítették az internet-adó^c és a dohánygyárakra kivetendő egészségügyi hozzájárulás ötletét is. Ezt a gazdaságpolitikát Soós (2013b) igen találóan sarcolásnak nevezte el. Ezekről eltérően nyilvánvalóan politikai célzatú, büntető jellegű, minimális bevételt eredményező adó volt a 2010-es választásokat követően bevezetett 98%-os különadó, amelyet a 2010. január 1-e utáni végkielégítésekre vetett ki a jogalkotó.^d A 2015-ös költségvetés újításait is figyelembe véve legalább 16 féle különadót szedett be a kormány 2015-ben, nominális értékben kb. kétszer annyit, mint a szociál-liberális kormány 2010-ben (3. ábra). Ezek az új adók – például: pénzügyi tranzakciós illeték, hipermarket-adó, távközlési adó, reklámadó, napelemadó - erősen diszkriminatív módon kerültek megállapításra, s ezért az Európai Bizottság sorra indította Magyarországgal szemben a kötelezettségszegési eljárásokat, és pert indított az Európai Bíróságon is.^e

^a Itt is volt folytonosság. A különadók politikáját a szociál-liberális koalíció kormánya kezdte el. Az első plusz teher 2003-ban az energiaadó volt, ezt követte a hitelintézeti járadék, majd a kamatadó, a gyógyszergyárak különadója stb. Ld. Soós (2013b) 209-210. o.

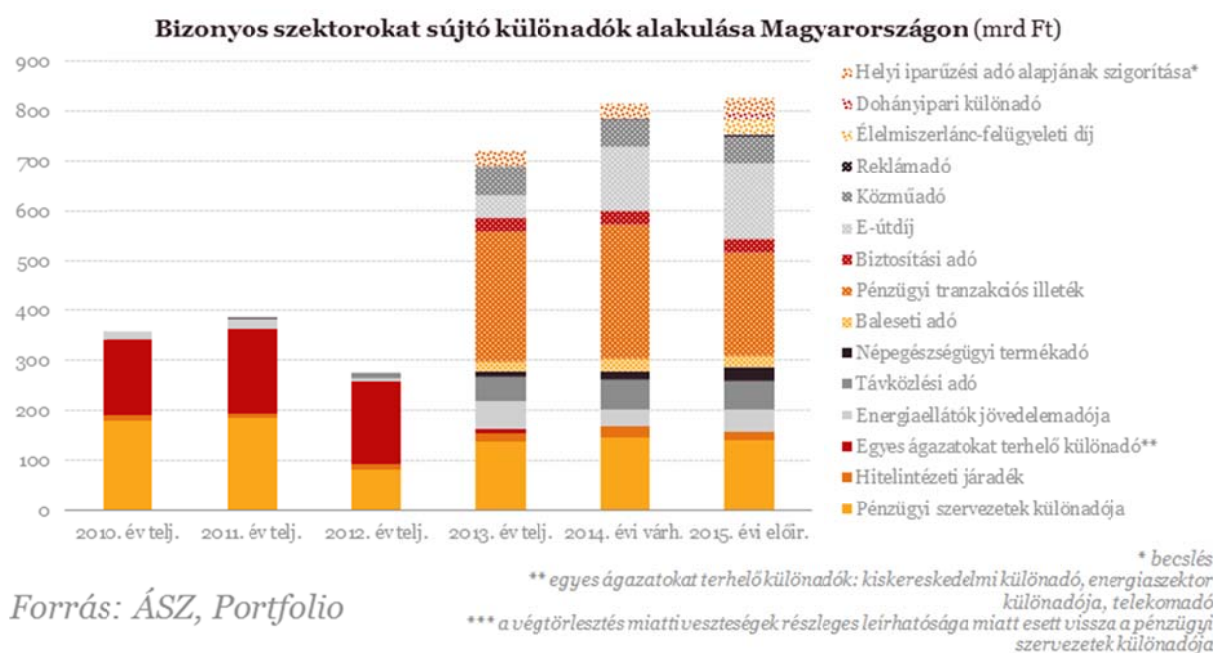
^b A jogvita a Fővárosi Törvényszéken zárult, ahol minden pert elvesztett az állam. *Népszabadság*, 2013. jún. 12.

^c A váratlanul széleskörű tiltakozás miatt ezt a javaslatot Orbán Viktor 2014. november 1-én visszavonta.

^d Ezt a jogszabályt a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága 2013-ban, a magyar Alkotmánybíróság 2014 elején minősítette a tulajdon védelmébe ütközőnek. Az állam utólag kénytelen volt a károsultak jogos jussát mégis kifizetni.

^e A magyar telekommunikációs adó elleni beadványát az Európai Bizottság 2013 nyarán visszavonta, miután az Európai Bíróság egy hasonló esetben a francia állam javára döntött. A hipermarketekre 2010-ben kivetett különadót (*Az egyes ágazatokat terhelő különadókról szóló 2010. évi XCIV. törvény*) azt jelentette, hogy az 500 M Ft fölötti éves árbevételt produkáló kiskereskedelmi láncoknak – a csoportszinten és határon átnyúló módon számított - bevételeiktől függően 0,1, 0,4 vagy 2,5 százalékos különadót kell fizetniük árbevételük után. A legmagasabb kulcs a 100 Mrd Ft-nál nagyobb árbevételű cégeket sújtotta. Ezt az évi 30 Mrd Ft bevételt generáló törvényt 2014 februárjában – a Hervis kontra NAV – ítéletében az Európai Bíróság a külföldi vállalatcsoportba tartozó vállalatokat közvetlenül hátrányosan érintő megkülönböztetésnek minősítette. Diszkriminatív, hogy a franchise rendszerben működő boltok (pl.: CBA) árbevételét külön, a kapcsolt vállalkozásokat (pl.: Auchan, Cora, stb.)

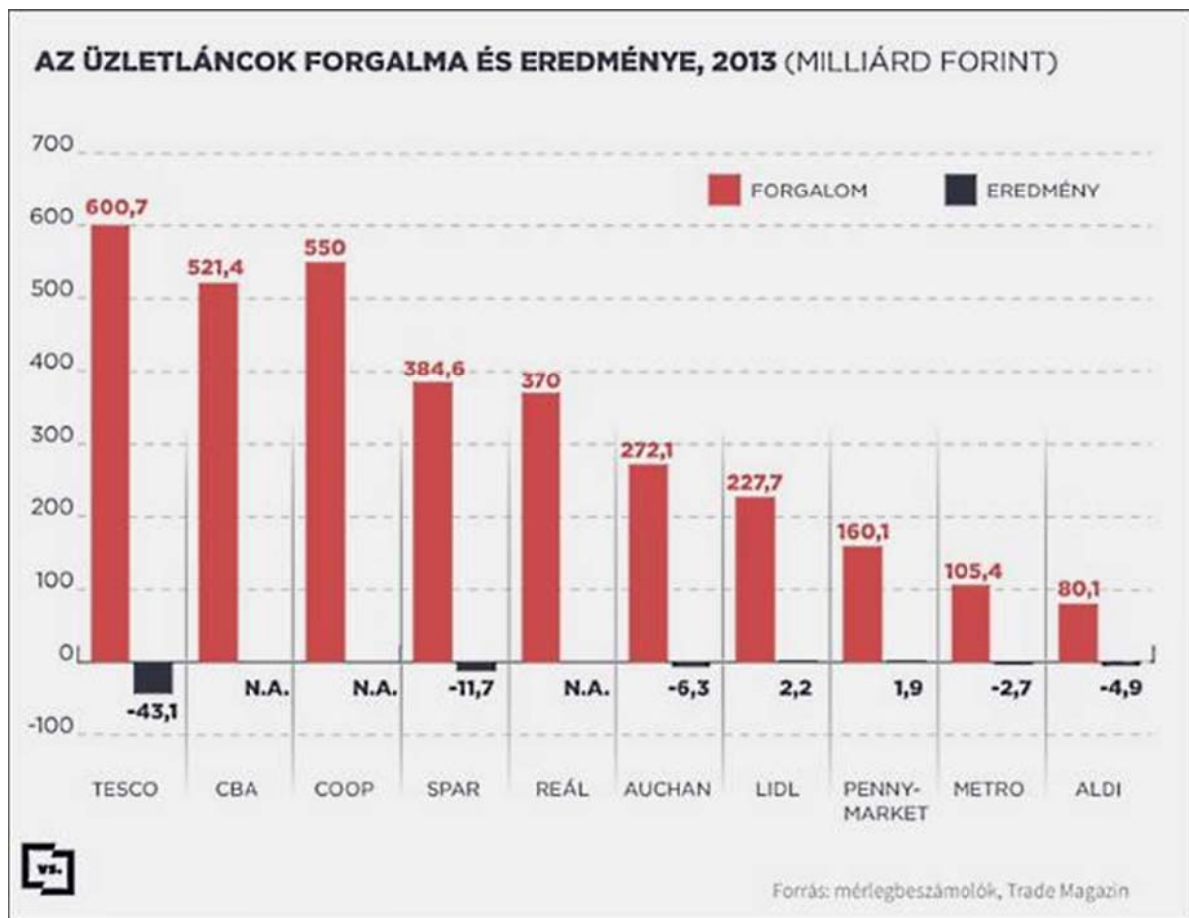
3. ábra: A jelentősebb volumenű különadók alakulása, 2010 – 2015

2014 utolsó napjaiban az Országgyűlés a kereskedelemi törvényt is módosította annak érdekében, hogy a hipermarketek helyzete ellehetetlenüljön. Ez azokat az üzleteket érintette, amelyek nettó árbevételének több mint fele napi fogyasztási cikk kiskereskedelmi értékesítéséből ered, két egymást követő üzleti évben elért nettó árbevétele pedig eléri az 50 Mrd Ft-ot, de a mérleg szerinti eredménye mindkét esetben nulla vagy negatív. A szankció pedig az, hogy 2018-tól nem árulhat napi fogyasztási cikkeket. Mint a 4. ábrából látható, ez a szabály egyaránt ellehetetlenítené a Tescót, a Spart, az Auchant, a Metrót és az Aldit is. A túlélés érdekében a hipermarketeknek valószínűleg meg kellene emelniük az áraikat, ami a magyar háttérű láncoknak (CBA, Reál és Coop) kedvezne. Ugyanezt a kétféle hatást remélte megvalósítani a 3. Orbán-kormány azzal a döntésével, amely szerint 2015. március 15-től megszűnik a 0-24 órás nyitva tartás lehetősége, és *vasárnaponként* a nagyobb, alkalmazottakat is foglalkoztató üzletek egyáltalán nem nyithatnak ki.⁶²

viszont egybe számolták a kiskereskedelmi különadó megállapításakor. Végül – 2014 márciusában - az Európai Bizottság bejelentette, hogy a bolti kiskereskedelmet is terhelő ágazati különadó miatt 2011-ben indított kötelezettségmegszegési eljárást a nélkül zárta le, hogy kezdeményezné Magyarország elmarasztalását az Európai Bíróságon, miután 2013-tól ez az – évi 20 Mrd Ft terhet jelentő - adónem kivezetésre került. A 2015. évi költségvetésben viszont újra megjelent ez az adóteher a radikálisan felemelt „élelmiszerbiztonsági felügyeleti díj” formájában ismét kivetésre került. *Népszabadság*, 2014. okt. 30.

4. ábra: A magyarországi hipermarketek forgalma és nyeresége, 2013

Megjegyzés: A magyar tulajdonú láncok (CBA, Coop, Real) nem hozták nyilvánosságra az eredmény adataikat.

Forrás: www.vs.hu

10. Más esetekben az állami árszabályozás kifejezetten áremelést irányzott elő. Jó példa erre, amikor 2013. szeptember 1-től a Fővárosi Közgyűlés a *taxi* szolgáltatás árát úgy maximalta, hogy ez 30-40%-os áremelkedést jelentett, s ráadásul a hatósági rendelet a különféle árkedvezmények használatát is megtiltotta. Egy másik fontos példa volt, ugyancsak 2013-ban a dohány-kiskereskedelem *árrésének* emelése, ami a trafikok államosításával függött össze (ld. lejjebb). Így összességében 2013 közepére egy olyan helyzet állt elő, hogy az EU országai között Magyarországon volt a legnagyobb a hatósági áras termékek aránya a lakossági fogyasztásban.

5. ÁBRA: A 2. ORBÁN-KORMÁNY ÁRSZABÁLYOZÁSI INTÉZKEDÉSEINEK KÖVETKEZMÉNYE NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN, 2013

Forrás: Eurostat - Véleményvezér grafika. <http://velemenyevezet.444.hu/2013/10/10/az-allam-jobban-tudja-mi-mennyit-er/>

11. 2010 augusztusában – egy gazdasági salátatörvény keretében⁶³ – a Ptk. módosításával az Országgyűlés megtiltotta, hogy magánszemélyek devizahitel-felvétel esetén a bank ingatlan-jelzálogot kössön ki. 2011 júliusában a kormány rendeleti úton tovább korlátozta *magánszemélyek deviza-hitel felvételét*, azzal, hogy devizahitelt az kaphat, aki az igényelt devizanemben legalább a minimálbér 15-szörösét keresi. Mint ezt rögtön sejteni lehetett, ez a megkötés szembe ment a tőke szabad áramlásának uniós elvével. Ehhez képest a kötelezettségszegési eljárást Brüsszel csak jóval később, 2013 júniusában indította el Magyarország ellen.

12. 2011-ben a kormány rendeleti úton megtiltotta, hogy Magyarországon élő magyar állampolgárok *külföldön regisztrált gépkocsit* használhassanak, illetve nagyon bonyolultan szabályozta a kivételeket. A rendelkezés elsősorban a Szlovákiában olcsóbban megvásárolható autók ellen született. Két évvel később az Európai Unió Bírósága ezeket a rendelkezéseket az közösségi jogba ütközőnek nyilvánította.⁶⁴

13. Az ún. cafeteria-rendszert érintette a hideg- és meleg *étkezési utalványok* piacán 2011-ben történt változás, ahol az állami kézben lévő *Magyar Posta* kebelén létrehozott Posta Paletta társaság, illetve az Erzsébet utalványt kibocsátó Magyar Nemzeti Üdülési Alapítvány kapott különleges jogokat, ami által három francia cég (a Sodexo, a La Chèques Déjeuner Kft és az Edenred) került nehéz helyzetbe.^a Nagyjából ugyanez történt az *üdülési csekkek* piacán is.

^a 2012 januárjában a helyzet ismét változott. Ettől kezdve csak a Nemzeti Üdülési Szolgáltató (NÜSZ) Kft. által kibocsátott Erzsébet-utalványhoz járt jelentősebb adókedvezmény. Ezen intézkedések miatt az Európai Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított Magyarország ellen, majd a nem kielégítő válasz után 2013 nyarán az Európai Bírósághoz fordult. A három érintett külföldi cég pedig a Világbank washingtoni választott bírósága (ICSID) elé vitte az ügyet. Brüsszel szerint az új szabályozás monopóliumot biztosít egy közalapítvány számára

Az újonnan bevezetett konstrukció a SZÉP kártya nevet kapta, amelynek kibocsátására először az OTP kapott lehetőséget.

14. 2010-ben az első lépések egyike volt a 2006/2007-ben bevezetett *patika-liberalizációs* rendelkezések visszavonása és a már tulajdonos üzleti befektetők kényszerítése arra, hogy nyomott áron eladják részesedésüket.^a Ez a kezdeményezés végül eredmény nélkül elhalt. 2014-ben az egészségügyi kormányzat azon kezdett el dolgozni, hogy központosítsa és közvetlen hatósági irányítás alá helyezze 620 Mrd Ft-os *gyógyszer-nagykereskedelmi piacot*⁶⁵, valamint az ennél sokszorta kisebb, de azért fontos *gyógyszer-kipróbálások* 20 Mrd Ft-nyi bevételt biztosító piacát is.⁶⁶

15. A 2012-ben elfogadott törvények^b alapján állami monopólium lett a *dohánytermékek kiskereskedelme* 2013. július 1-jétől. Az eddig ilyesmivel foglalkozók elvesztették a piacukat, és az állam 20 éves koncessziós szerződéssel engedte át az értékesítést ezen a kb. 500 Mrd Ft-os piacon az erre kiválasztott pályázóknak. A trafiktvörvény 42 ezer árusítóhely megszűnésével, illetve 7 ezer vadonatúj dohánybolt létrejöttével számolt. Miután bizonyítást nyert, hogy a nyertesek kiválasztásában, sorolásában egyes vidéki városokban a helyi Fidesz szervezet véleménye döntött, a dohánymonopólium értékesítésének folyamatát a HVG 2013 tavaszán úgy minősítette, hogy ez „minden idők legnagyobb államilag szervezett korrupciója sejlik fel a dohánykereskedelmi koncessziók eredménylistáját böngészve.”⁶⁷ Fontos azonban aláhúzni, hogy a folyamat levezénylésére az állam új céget alapított, *Nemzeti Dohánykereskedelmi Non-profit Zrt.* néven, vagyis ezt a privatizációt nem a privatizációs szervezet bonyolította és a privatizációs törvény rendelkezései sem vonatkoztak rá. A közvélemény ezt az ügyletet „trafikmutyi” néven rögzítette.^c 2014 decemberében az Országgyűlés – 2/3-os törvényként – azt is törvénybe iktatta, hogy a jövőben a *dohány-nagykereskedelem* is monopol-tevékenység lesz, és e feladatra egy dohány-ellátó céget fognak kijelölni.

16. Állami monopólium lett a *pénznyerő automata szerencsejátékok* üzemeltetése. 2009-ben közel 27 ezer játékgép működött. 2011-ben jelentős adóemelés történt, aminek hatására a nem-kaszinóként működő vendéglátóhelyeken elhelyezett gépek száma 1/3-ára csökkent, majd kötelezővé tették a gépek szerver-alapú, vagyis központilag ellenőrizhető üzemeltetését. Miután az ezzel foglalkozó vállalkozások százmilliókat fektettek az átalakításba, 2012. október első napjaiban az Országgyűlés sürgős eljárásban, pár napos határidővel megtiltotta a sze-

azoknak a (papír alapú és elektronikus) hideg, valamint a papíralapú meleg étkezési utalványoknak a kibocsátására, amelyeket a munkáltatók juttatnak munkavállalóik számára. A szabályozás továbbá rendkívül szigorú feltétekhez köti a béren kívüli juttatásnak minősülő meleg étkezési, szabadidős és üdülési utalványok kibocsátását, amelyek már kizárólag csak elektronikus formában adhatók ki. A szóban forgó új szabályozás több olyan szereplő kizárásához vezetett, amelyek már évek óta jelen voltak a béren kívüli juttatásnak minősülő (hideg és meleg) étkezési utalványok kibocsátásának piacán, továbbá megnehezítette új szereplők piacra lépését és lehetetlenné tette a szabad szolgáltatásnyújtást. A bevezetett korlátozásokat nem indokolhatja, hogy ez az új monopólium szociális kiadásokra fordítja bevételeit.

^a 2014 szeptemberében emiatt kötelezettségszegési eljárást indított az Európai Bizottság Magyarország ellen. A belső piaci főigazgatóság a letelepedés szabadságának és a tőke szabad áramlásának korlátozása miatt tartotta aggályosnak a 2010 decemberében módosított, és 2011. január elsején hatályba lépett gyógyszer-forgalmazási törvényt. <http://www.bruinfo.hu/cikk/20140925-eljaras-indult-a-patikatorveny-miatt.html>

^b 2013 nyarán kiderült, hogy a törvényjavaslatot valójában a Matolcsy György tulajdonában álló Magyar Gazdaságfejlesztési Kft. készítette elő a Continental Dohányipari Zrt. megrendelésére még 2009-ben. *Népszabadság*, 2013. máj. 27.

^c A több, nagyjából egyidejűleg bevezetett intézkedés hatására 2013-ban 26%-kal csökkent a legálisan eladott cigaretta mennyisége és kb. 40 Mrd Ft-tal az adóbevétel. http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/szazmilliárdos_rejtely_a_magyar_cigaretta_piacon.577054.html A károsultak közül 14 a strasbourgi emberi jogi bírósághoz fordult, amely első fokon kártérítést ítélt meg egy soproni trafikosoknak.

rencsejáték nyerő automaták üzemeltetését. Ezt követően az ország egész területén mindössze három játékkaszinó maradt, ahol ilyen automaták továbbra is üzemelhetnek.^a Ezek mind állami érdekeltségű cégek voltak.^b 2013 tavaszán a kormány törvényt terjesztett be, amely úgy tette koncesszió-köteles tevékenységgé az *online szerencsejátékokat*, hogy a részletszabályozásban gyakorlatilag deklarálta a 100%-ban állami tulajdonú Szerencsejáték Zrt. monopol helyzetét.^c Ebbe a logikába illeszkedett – legalábbis részben – az Óbudai-hajógyári szigetre tervezett, izraeli befektetők által tervezett kaszinó-komplexum (*Álomsziget*) ingatlanainak, továbbá a magának a koncessziós jognak a visszavásárlása is. 2013 nyarán arról tájékoztatta Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter az Országgyűlést, hogy 10 II. osztályú kaszinóra zártkörű, meghívásos koncessziós pályázatot fognak kiírni.⁶⁸ 2013 novemberében az Országgyűlés újabb módosításokat hajtott végre a szerencsejáték törvényen. Egyfelől beemelte a 2/3-os törvények sorába, másfelől pedig utat nyitott annak, hogy az illetékes miniszter pályázat nélkül is adhat koncessziót azon cégek számára, akik „megbízható szerencsejáték szervező”-nek tartanak. Miután a megbízhatóság törvényben felsorolt kritériumai között a normális pénzügyi működés is szerepelt, ezzel gyakorlatilag mindazok a cégek, amelyek a múltban játék automatákat működtettek, automatikusan kizárásra kerültek, mert, hogy éppenséggel a hirtelen törvényváltozás csődbe döntötte őket.⁶⁹ 2014 őszére kiderült, hogy a piacról kiradírozott, magántulajdonú pénznyerő automaták helyét a kormányzat két állami cég termékével kívánja betölteni: a *Magyar Lóversenyfogadást Szervező Kft.* bukméker-irodákat, a *Szerencsejáték Zrt.* sorsjegy-automatákat telepített.⁷⁰ Ugyancsak ekkor, 2014 szeptemberében nyílt meg Nyíregyházán a Szima Gábor érdekeltségébe tartozó Onyx Casino, amelyben 240 pénznyerő-automata üzemelt.

17. Fontos lépés volt az ún. *plázastop* rendelkezés, amely – az épített környezet védelméről szóló törvény módosításával – 2012-től, három éven át jogot adott a hatóságoknak, hogy piacbefolyásolási célból megtiltsák új bevásárló-központok, áruházak, üzletek építését.^d Ezt a rendelkezést 2014 decemberében az Országgyűlés meghosszabbította.

18. 2012-ben az Országgyűlés visszamenőleges hatállyal módosította a *versenytörvényt*, ezzel megteremtve a lehetőségét annak, hogy a mezőgazdasági ágazatban csak a szakminiszter engedélyével indulhasson kartell-eljárás.^e 2013-ban egy újabb módosítás történt, amely a kormánynak lehetőséget adott arra, hogy „nemzetstratégiai érdekből” olyan cégeket is összevonjon, amelyek fűzőjához – elvileg – a GVH előzetes engedélyére volna szükség.⁷¹

19. 2013-tól a kormányzati és közigazgatási intézmények közötti *internetes kommunikáció* az MVM hálózaton keresztül történik. Arról is törvény született, hogy a *mobil-telefonon történő fizetési szolgáltatások* piacán is állami többségű cég tevékenykedhet csupán.⁷² Vagyis állami monopóliummá vált az autópályadíj, az összes közlekedési jegy, a parkolás, sőt bármilyen önkormányzat vagy állami résztulajdonú cég szolgáltatásának mobilos megvásárlása. A

^a Az egyik keményen érintett üzleti csoport, a Berlington Hungary érdekeltségébe tartozó 8 cég kártérítési pert indított a Magyar Állam ellen. *Népszabadság*, 2014. jan. 18.

^b A károsult cégek közül néhány az Alkotmánybírósághoz, illetve a Strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult [*Népszabadság*, 2013. jún. 25.]. Öt cég a Fővárosi Törvényszéken indított pert, amely később leállt, mert a magyar bíróság az Európai Bíróság állásfoglalását kérte.

^c www.vg.hu, 2013. jún. 3. A törvényről hónapokig nem lehetett megtartani a zárószavazást, mert a kormány az EU hozzájárulására várt. Végül a 2013-as nyári ülésszak egyik utolsó napján fogadták el a törvényt, ami menet közben kiterjedt az on-line lóversenyfogadások állami monopóliumának bevezetésére is.

^d A gyakorlatban ez a rendelkezés végül leginkább az az osztrák-német tulajdonú diszkont-üzletek megnyitását akadályozta, illetve a két magyar üzletlánc (CBA, Coop) érdekeit szolgálta. *HVG*, 2010. okt. 13.

^e A döntés közvetlen kiváltó oka az volt, hogy a magyar dinnyetermelők állami közreműködéssel állapodtak meg a dinnye minimális áráról.

kormány azt is tervezte, hogy a mobil-piac befolyásolása érdekében *MPVI Mobil Zrt.* néven saját céget alapít az *MVM*, a *Magyar Posta*, valamint a *Magyar Fejlesztési Bank* erőforrásaiból. Miután a projekt több milliárd forintot is felemésztett, végül leállították⁷³, leginkább talán azért, mert a Kúria az ennek érdekében gyorsan végigvert frekvencia-tendert 2013 áprilisában jogszerűtlennek ítélte. Ezt követően új koncepció született, az *MVM* 2012-ben alapított leányvállalata, az *MVM-Net Zrt.* a 450 Mhz-es frekvenciát megszerezve kapta meg lényegében ugyanezt a feladatot.

20. A fentebb már említett vezetékadóval veszteségesse vált egy sor helyi *kábeltvé* társaság. Ez viszont piacot teremtett egy sor önkormányzatnak, hogy a választások előtt maga hozzon létre helyi tv (és esetenként) internet-szolgáltató cégeket. Az ágazathoz kapcsolható a magánalapítású *Idomsoft Zrt.* informatikai társaság megvásárlása 2013-ban. Itt az volt az indok, hogy a cég közbeszerzési úton elnyerte az *MNV Zrt.* adatvagyon-kezelésre kiírt szoftver-pályázatát, ámde egy 2010-es törvény értelmében ilyen feladatot csak állami cég teljesíthet.

21. Fontos lépés volt a 2012. november 26-án megszavazott *hulladékgazdálkodásról szóló törvény* módosítása is.⁷⁴ Ezzel ugyanis az Országgyűlés azt írta elő, hogy 2014. január 1-től központi hatósági árszabályozás lesz, és így a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást csak nonprofit tevékenységként lehet majd végezni.^a Az új törvény legfeljebb 49%-os tulajdonrészt enged a külföldi vállalkozásoknak is a hulladékgyűjtési és -szállítási közszolgáltatásban, de a hulladékgazdálkodás területén nem korlátozza mindezeket. A döntés – vélhetően szándékolatlanul – igen nagy számban érintett 100%-ban önkormányzati tulajdonú hulladékos céget is.⁷⁵

22. A kormány több lépésben korlátozta a magántulajdonú *felszámoló cégek* piacát is, bár nem ez volt a közvetlen cél. A kormány arra teremtett magának jogi felhatalmazást, hogy az általa „stratégiailag kiemelt jelentőségűnek” minősített cégek felszámolását egy közvetlenül állami irányítás alatt álló cég, és ne valamelyik profit-orientált, államtól független magánvállalkozás bonyolítsa. Az állami befolyás növekedését célozta a bíróságok számára – magáncégek csődje esetén - rendelkezésre álló, magántulajdonú felszámoló cégek kiválasztásának új rendje is. Jelentős piacról volt szó: a felszámolással foglalkozó cégek évente mintegy 4,5 Mrd Ft bevételre tettek szert. Az uniós előírások szerint a névjegyzéket hétévente meg kell újítani, ezért döntött úgy az Orbán-kormány, hogy újrapályáztatja a helyeket. Magyarország tehát késésben volt, mert utoljára – és a rendszerváltás után először – 1992-ben újult meg a lista. Először az történt, hogy a 2012 júliusában kiírt pályázatot még az eredményhirdetés előtt visszavonták arra hivatkozva, hogy az objektív szempontok túlsúlya miatt nagyon hasonló pályázatok érkeztek. Ez után a kormány új tendert írt ki, ebben már megnövelték a szubjektív pontok arányát: a 170 lehetséges pontból 80-at szakmai, 90-et szubjektív szempontok alapján lehetett megszerezni. A korábbi névjegyzékben szereplő felszámolókat tömörítő Felszámolók Országos Egyesülete (FOE) már akkor nehezményezte, hogy a szubjektív pontszámok magas aránya miatt nem fog kiderülni, hogy pontosan mi alapján bírálják majd el a pályázatokat. A második pályázatra 344 cég jelentkezett, közülük 130 nyert. A győztes cégek több mint fele, 68 cég nem volt rajta a korábbi névjegyzéken. A listára való felkerülésnél a határ 144 pont volt, vagyis a sikeres pályázónak legalább ennyi pontszámot meg kellett szereznie. De még 144 pontot is több, összesen 40 pályázó ért el, így közülük sorsoltak. A hasonló pontszámot elérők közül heten kerültek be a győztesek közé. A pályázatokat egy 9 fős bizottság bírálta el, amelynek Seszták Miklós KDNP-s képviselő volt az elnöke. Mindezekon túlmenően, az is

^a Itt – egy másodlagos cél érdekében - a jogalkotó azt az abszurd megoldást választotta, hogy a tulajdonosok által az utcára kitett tárgyak köztulajdonba kerülnek, ezért csak az erre kijelölt állami (önkormányzati) cég jogosult az elszállítására – vagyis az ún. lomizók nem. Ha ez utóbbiak törvénytisztelők, akkor a lomtalanítás előtti éjszaka a lakókkal ajándékozási szerződést kötelesek aláírni. Ld. Sárközy (2014. 300. o.)

gyanúra adott okot, hogy több olyan cég is nyert, amelyek tulajdonosainak állami kötései voltak, illetve korábban sikerrel szerepeltek a trafikpályázaton is.⁷⁶ A hátrányosan érintett cégek egy része bírósághoz fordult, kifogásolva az eljárás átláthatatlanságát és a jogorvoslat hiányát. Az egyik bíró ezek után az Alkotmánybírósághoz fordult, mire az összes többi eljáró tanács is a per szüneteltetése mellett döntött.⁷⁷

23. Csak kisebb piaci szegmenset érintett, de mégis említésre méltó, hogy egy 2010. április 30-án elfogadott és már másnap hatályba lépett rendelet szerint a rendőrséghez tartozó Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (BSZKI) kizárólagos jogot kapott az *igazságügyi szakértői DNS vizsgálatok* piacán, s ezzel sok üzleti vállalkozás és egyetemi labor veszítette el lét-alapját, illetve bevételeinek egy jelentős részét.⁷⁸

24. Hasonló hatású volt az a 2013 végén kiadott kormányhatározat is, amely csak az állami tulajdonú *mérnöki irodák* számára engedélyezte az EU-s forrásokból finanszírozott állami beruházások tervezését.⁷⁹

25. Sokakat érintett kellemetlenül az a szabályozási változás is, amely 1 millió Ft-os vagyoni biztosíték és egyéb szigorú működési feltételek meglétéhez kötötte a *kisebb nyelviskolák és magán nyelvtanárok* működését.⁸⁰ Az új rendszabály több ezer magánnyelvtanárt és több száz idegen nyelvet oktató kisiskolát söpörhet le a pályáról. Ha a törvényt betartatják, akkor csak a nagy nyelviskolák maradhatnak talpon. A törvény szerint egy magántanár is csak előre engedélyeztetett, akkreditáltatott, szakértővel aláíratott képzési program alapján taníthat, és 1 M Ft vagyoni biztosítékot köteles letétben elhelyezni a hatóságnál. A nyelviskolák kötelesek napi szinten adatot szolgáltatni a tanfolyamaikról, és a létszámváltozást 24 órán belül jelenteniük kell a Nemzeti Munkaügyi Hivatalnak.⁸¹ Miután a törvény végrehajtásához szükséges kormányrendelet 2014 végéig sem jelent meg, 2013. szeptember eleje óta több száz kis nyelviskola és sok ezer egyéni vállalkozó illegálisan működött.

26. 2013. szeptember 17-én fogadta el az országgyűlés a fémkereskedelemtől szóló törvényt, amely alapján állami felügyelet alá kerül a *fémfelvásárlás*. Szimbolikus jelentőségű volt az a 2012 őszi született döntés, amellyel az újszülött gyermekek számára adókedvezményről köthető ún. *babakötvény* szerződések^a lehetőségét a kormány elvette a kereskedelmi bankoktól, illetve a takarékszövetkezetektől. 2013. január 1-től ilyen szerződést csak a Magyar Államkincstárban lehetett nyitni.⁸²

27. A kormány rendeleti úton *államosította az EU-s pályázatok lebonyolítását* is. A 2013 októberében született döntés szerint az uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok ellátása során felszámolják a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségből (NFÜ) korábban kiszervezett tevékenységeket, amelyeket a jövőben az állam meglévő belső erőforrásaira építve, azokat kibővítve végez el. Külső tanácsadó céget, jogi szakértőket, értékelőket a kormányzat egyáltalán nem kíván alkalmazni.⁸³ Ennek a szándéknak a jegyében 2013 végén született döntés az uniós projektek nyilvántartását, monitorozását végző Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) működtetőjének, a Welt 2000 Kft. megvásárlásáról. A szerződést csak 2014. március 1-én írták alá⁸⁴, ezzel azonban az ügylet nem zárult le, részben azért nem, mert a cég fő tulajdonosa időközben váratlanul elhunyt. 2014 novemberében egy külön kormányrendelet jelent meg arról, hogy a cég megvásárlása „nemzetstratégiai érdek”. Fontos megjegyezni, hogy ennek az üzletnek is volt előzménye: 2008-ban Bajnai Gordon, mint az EU-s ügyekért felelős miniszter, már tett egy kísérletet a cég kivásárlására.⁸⁵

^a Használatos volt az életkezdési támogatás elnevezés is.

* * * * *

Az anti-liberalizációs jogalkotás és a privatizált vagyon visszaállamosítása szorosan összefüggött. Nem csak a gyakorlatban, de az elvek szintjén is. Erről 2012 őszén – egy zártkörű rendezvény nagyszámú hallgatósága előtt a következőképpen fogalmazott Matolcsy György nemzetgazdasági miniszter, aki tulajdonképpen csak megismételte Orbán Viktor 2005-ben, még ellenzétkben tett nyilatkozatát, amit fentebb a mottóban is idéztünk. *„Megmondtuk: aki helytelenül privatizációs vagyonhoz jutott a természetes monopóliumok területén – energia, szennyvíz, víz, csatorna -, attól vissza fogjuk venni, mert önként visszaadja. Mert olyanok lesznek a feltételek. Ez kiszámítható, csak nem szeretik.”*⁸⁶ Ebben a kontextusban több elemzőnek is feltűnt, hogy a 2. Orbán-kormány gyors ütemben meghozott intézkedései kísértetiesen emlékeztettek az 1945 utáni időszak államosításaira: az ún. stratégiai pontok ellenőrzése, a közérdek hangsúlyozása az energetika, a bankok és a nagyvállalatok ellenében.⁸⁷

Minden bizonnyal ezeket az érveket a kormányban és a kormánynak dolgozó közgazdászok többsége komolyan is gondolta. De nem volt igazuk. A sarcolással büntetett vállalkozások és cégek többsége egyáltalán korábban sem működött extraprofittal, nem volt monopolhelyzetben, sőt még oligopól helyzetben sem (pl. patikák, trafikok). Valójában, egyfelől, az történt, hogy a kormány olyan szolgáltató és termelő cégek ellen lépett fel, amelyek működése helyhez kötött (vagyis nem exportálható termékeket gyártanak), s ezért nem tudnak kiemelkedni kormány szorításából, nem vihetik át a termelésüket egy szomszédos országba.^a Másfelől viszont a kényszerek nyomán változtak a tulajdonosok személyei is – új emberek lettek a trafikok, pálinkafőzdek tulajdonosai.

^a Major (2013) ezzel kapcsolatban arra hívta fel a figyelmet, hogy különösen az ún. hálózatos szolgáltatók (pl. az áram- és gázszolgáltatók) vannak szükségszerűen zsarolható pozícióban.

4 HÁROM NAGY ÉS KÉT KISEBB BANK VISSZAVÁSÁRLÁSA

A 2. Orbán-kormány meglepő fordulatot hajtott végre a bankszektorban is: államosítási politikát hirdetett. Először a *Takarékbank*, valamint a mögötte álló takarékbanki hálózat, majd az *MKB* és a *Budapest Bank*, illetve három újonnan megalapított magánbank (Gránitbank, Széchenyi Bank, FHB Kereskedelmi Bank) államosítása került napirendre. Mindezt jó előre be is jelentették. 2012 nyarán, egy nyilvános beszédben a miniszterelnök azt állította, hogy „A kormány új gazdasági modelljének része az is, hogy a bankrendszer 50% százaléka magyar kézben legyen. (...) Ha ezt sikerül végigvinni, az unikális lesz egész Közép-Európában”.⁸⁸ Amikor ezt a célt Orbán megfogalmazta, a mérlegfőösszeg alapján számított részaránya a hazai bankoknak – ideértve a 100%-ban állami tulajdonú bankokat is – mindössze 21% volt. 2014 végére az államosítási cél teljesült, sőt túl is teljesült. Ám, mint utólag kiderült, a kormány szándékának ez a fajta előzetes nagydobra verése visszaütött: a potenciális eladók ugyanis biztatást kaptak arra, hogy vastagon megkérjék az árát az eladásra kínált bankoknak. Ez pontosan ugyanaz a helyzet volt –csak éppen fordított előjellel –, ami az 1994-95-ös privatizációk során történt. A Magyar Állam mindenképpen eladni akart, ez viszont leszorította az árakat.

4.1 A TAKARÉKBANK ÉS A SZÖVETKEZETI BANKOK MEGKAPARINTÁSA

A takarékszövetkezetek piaci részesedését a következő 10 évben a jelenlegi duplájára, de inkább a háromszorosára kell növelni – jelentette ki Orbán Viktor miniszterelnök 2010 októberében a takarékszövetkezetek vezetői előtt.⁸⁹ Akkor kevesen gondolták végig, hogy mi is a kormány valódi célja és kik lesznek ebben partnerei. 2010-ben még a hírek arról szóltak, hogy Orbán Viktor és Demjén Sándor, az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség elnöke már a választások előtt tárgyalt az esetleges együttműködésről.⁹⁰ Később kiderült, hogy a miniszterelnök mégsem Demjént választotta partnerének ebben a hadműveletben. Mint a fentebb idézett beszédből egyértelműen kitűnt, Orbán számára akkor a legfontosabb szempont az volt, hogy a takarékszövetkezetek 100%-ban magyar tulajdonban vannak, és azt szorgalmazta, hogy a takarékszövetkezetek vásárolják ki a felettük ernyőszervezetként működő Takarékbank külföldi tulajdonosait. Orbán részben nyilván azért is fontosnak tartotta a szövetkezeti bankok erősítését, mert bizonyára tudomása volt arról, hogy Csányi Sándor már évek óta tervezgette az *OTP* eladását egy spanyol szakmai befektetőnek, a Santandernek. Valójában tehát a cél egy ellen-OTP kialakítása volt.⁹¹

A Takarékbankot mégis az állam veszi meg. A 2. Orbán-kormány hónapokon át húzódó tárgyalások során tudott csak megállapodásra jutni az 1997-ben privatizált Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt. jelentős befolyást biztosító részvénytársaságának visszavásárlásáról. Ennek ugyanis előfeltétele volt, hogy a korábban már többségi pozícióba került, 56,5%-os részvény-aránnyal rendelkező takarékszövetkezetek lemondjanak elővásárlási jogukról. Ha tudták volna, hogy mi vár rájuk, biztosan nem tették volna. De nem tudták...

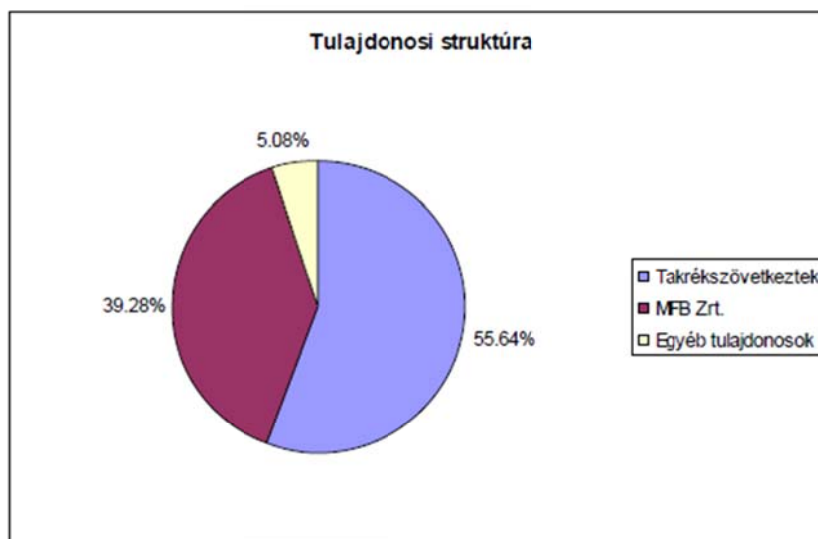
A kormány nevében a német DZ Bank 38,5%-os pakettjét az MFB vásárolta meg – lapjelentések szerint – több mint 5 Mrd Ft-os áron.⁹² A németek vélhetően jó üzletet csináltak, az 1997-ben vett részvénytársaságot két ütemben adták el – először a tagbankoknak, azután a magyar államnak –, s ebből összességében nyereségük származott. A 2012 szeptembe-

rében született megegyezésnek önmagán túlmutató jelentősége volt, miután a Takarékbankon keresztül a kormányzat befolyást szerzett számos pénzintézetben, illetve annak csúcsszerveiben, az Országos Takarékszövetkezeti Szövetségben is. Az MFB befektetési döntését az érdekeltek többsége úgy interpretálta, hogy az állam nem kívánja a kisebbségi pozícióját többségire váltani.

Nagy meglepetés volt, amikor 2012. december 1-én a kormányfő Vojnits Tamást, az FHB Bank egyik korábbi vezetőjét nevezte ki a szövetkezeti bankszektor átalakításáért felelő kormánybiztossá, s aki két héttel később ügyvezetője is lett egy, az MFB által alapított pénzügyi vállalkozásnak, az EPHSZ Első Hazai Pénzügyi Szolgáltató Kft.-nek. Számos jól értesült lap már ekkor azt állította, hogy az egész akciót a háttérből Spéder Zoltán az *FHB Jelzálogbank* főtulajdonosa^a, Csányi Sándor OTP vezér korábbi munkatársa, majd ádáz ellensége irányította.⁹³ Ez később be is igazolódott.

2013 nyarán a kormány puccsszerűen áthajtott az Országgyűlésen egy törvényt, amely *de facto* államosította a teljes takarékszövetkezeti rendszert – 128 önálló és jogilag független pénzintézetet.⁹⁴ A törvényjavaslat indoklása szerint a szektor tőkeellátottsága alacsony volt, szervezettsége és szolgáltatási szintje szintén. A döntés láthatóan meglepte és felháborította Orbán Viktor egyik fontos korábbi támogatóját, Demján Sándort is, aki ekkor már régóta az Országos Takarékszövetkezeti Szövetség (OTSZ) elnöke volt. Demján egy nappal a parlamenti zárószavazás előtt, június 26-án, a szövetség vezetői által is aláírt tiltakozó levelet is írt, amit kiszivárogtatott a sajtónak.⁹⁵

6. ÁBRA: A TAKARÉKBANK TULAJDONOSI STRUKTÚRÁJA 2013 NYARÁN

Forrás: Takarékbank.

Vagyis tulajdonképpen az történt, ami mellett Demján is kiállt, csak éppen nem ő, hanem egy másik magántőkés csapat lett a haszonélvezője az államosításnak. Hogy Demján felháborodása mennyire volt őszinte, azt két okból is nehéz volt pusztán e döntés alapján megítélni. Egyfelől éppen Demján volt az, aki – mint ahogyan erre már fentebb utaltunk is – Orbánnal karöltve, két évvel korábban még amellelt érvelt, hogy a bankszektor legalább 50%-át magyar

^a Az FHB-ben ekkor az MNV Zrt.-nek mindössze 7,17%-os tulajdona volt.

kezekbe kell visszaadni.⁹⁶ Másfelől éppen az államosítási döntéssel egy időben a kormány 3 Mrd Ft-os tőkeemeléssel a Demján tulajdonában álló Gránit Bankot is megtámogatta.^a

A villámsebességgel megszavazott^b törvény szerint a változás úgy történt, hogy a törvény erejénél fogva létrehozták a Szövetkezeti Hitelintézetek Integráció Szervezetét (SZHISZ), amelynek minden szövetkezeti hitelintézet, a Takarékbank Zrt., valamint az MFB is tagja.⁹⁷ A tagság kötelező. Ez azt jelenti, hogy megszűntek a korábbi intézményvédelmi alapok (OTIVA, REPIVA, TAKIVA, HBA) és az egymástól független, integrációk. A szervezet induló vagyona az MFB által rendelkezésre bocsátott 1 Mrd Ft-os hozzájárulás volt. A SZHISZ-re bízták az államháztartás részeként működő, újonnan kreált pénzalapot, a Szövetkezeti Hitelintézetek Integrációs Alapját, amelyet később, de még a 2013-as költségvetés terhére 135 Mrd Ft értékű tőkével töltött fel a kormány.

A Takarékbankban az állam tőkeemelést is vállalt, még hozzá oly módon, hogy ezt követően a bank részvényesei – a szövetkezeti hitelintézetek és az MFB mellett - a Magyar Posta lett, ami egyúttal többségi állami tulajdont is eredményezett. A tulajdonszerzés úgy valósult meg, hogy a Magyar Posta 2000 Ft-os névértéken emelt tőkét, ami a reális piaci érték 1/5-ének felelt meg.^c Jogtechnikai értelemben az államosítás egyik fontos eleme volt, hogy a banknak három féle részvénye volt (A, B és C sorozat), s ezekhez nagyon eltérő jogosítványok kapcsolódtak.⁹⁸

KIVÉVE A GYEVÍ BÍRÓT...

Az államosítási törvény vonatkozott azokra a bankokra is, amelyek korábban takarékszövetkezeti formában működtek: Kinizsi Bank, Széchenyi Bank, Pannon Takarékbank, Mohácsi Takarékbank és DRB Bank. A törvény szövege egyetlen esetben biztosított kivételt: arra a takarékszövetkezetre nem vonatkozik a szektor integrációja, amely a PSZÁF-nál már kérvényezte a bankká alakulást, és év végéig ez meg is történik. A kivétel valójában egyetlen pénzügyi szervezetre, a Garancsi István érdekeltségébe tartozó Duna Takarékszövetkezetre illet. A szövetkezet májusban kérvényezte bankká alakulását. A 2,7 Mrd Ft-os alaptőkével átalakult pénzintézet Duna Takarékbank néven kapott működési engedélyt 2013 októberében. És a magyarázat: Garancsi István, a Videoton futballcsapat tulajdonosa, aki jó viszonyt ápolt Orbán Viktor miniszterelnökkel is.

2013 novemberében az Országgyűlés négy nap alatt megszavazta a takarékszövetkezetek integrációjáról korábban elfogadott törvény újabb módosítását, amivel az egyes tagszövetkezetek döntési szabadságát még tovább korlátozta. A VOSZ és az OTSZ a köztársasági elnökhöz fordult, kérve, hogy ne írja alá az Alaptörvénybe is ütköző jogszabályt – de nem jártak sikerrel.

A Takarékbank második privatizációja. Pár hónappal a Takarékbank visszaállamosítását követően kiszivárgott, hogy a kormány valójában a postai hálózat és a takarékbanki hálózat fizikai összevonását is tervezi, ám a Takarékbank tulajdonáról kész lemondani, amennyiben megfelelő hazai befektetőt talál. Jól értesült piaci körök szerint a vevőt is kijelölte a kormány: a *Földhitel és Jelzálogbank* (FHB) lesz a vevő. Éppen az a bank, amelynek – az osztrák Heinrich Pecina mellett - meghatározó tulajdonosa ekkor a Fidesz holdudvarába tartozó magán-

^a Demján Sándor tartotta szavát: az OTSZ pert indított az államosításban érintett négy állami cég, az MNB, MFB, a Takarékbank és a Magyar Posta ellen. A per 2014 januárjában kezdődött. Az ügyben az OTSZ mellett egy magánszemély is pert indított ugyanezen állami cégek ellen, hat magánszemély pedig keresetet adott be az Alkotmánybíróságnál, a mohácsi takarékszövetkezet pedig a strasbourgi Emberi Jogok Bíróságához fordult.

^b A megszavazott törvényt Áder János köztársasági elnök megfontolásra visszaküldte az Országgyűlésnek. Ezt követően a képviselők – egészen minimális módosítással – két napon belül ismét megszavazták a törvényt.

^c Várhegyi (2013) ezt az esetet ismertetve okkal figyelmeztetett arra, hogy valójában a Takarékbank magántulajdonosainak ily módon történt kifosztása nagyon hasonlított ahhoz, ahogyan a Pénzügyminisztérium 15 évvel korábban a Postabank 42 Mrd Ft-nyi tőkéjét 21 M Ft-ra szállította le, minek hatására a részvényesek befektetése elértéktelenedett..

személy, Spéder Zoltán volt.^a Ezeket a tényeket ismerve Várhegyi Éva (2014) okkal nevezte a 2. Orbán-kormány egész akcióját **tranzit-államosításnak**. De mindez 2014 végén még csak terv volt. Bizonyítható tényként csak annyi látszott, hogy nem csak a Takarékbank, de a Magyar Posta vezetését is egykori FHB-s menedzserekkel töltötték fel.⁹⁹

Az állam többségi pakettjének értékesítését úgy időzítették, hogy arra még a 2014-es választások előtt sor kerüljön.¹⁰⁰ Nyilván ezzel függött össze, hogy a pályáztatás lebonyolítását közvetlenül a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium – vagyis nem a privatizációs szervezet – vállalta magára.¹⁰¹

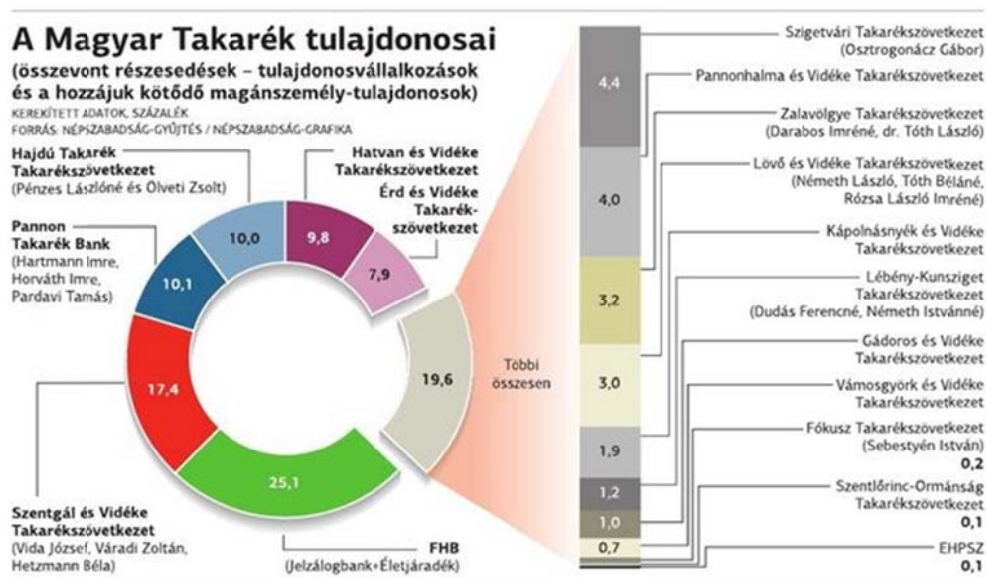
A kigondolt konstrukció az volt, hogy az MFB és a Magyar Posta, mint kiírók nyilvános nemzetközi pályázaton értékesítik részvénytulajdonukat a legtöbbet ajánló befektetőnek. A kiírók 929 301 darab törzsrészcseppel rendelkeztek, amely együttesen a Takarékbank 54,85 százalékos részvénycsomagját jelentette. Az MFB 35,54%, a Magyar Posta 19,31%-ot kínált fel eladásra. A szűk határidőn belül egyetlen jelentkező volt, egy olyan részvénytársaság, a Magyar Takarékbefektetési és Vagyongazdálkodási Zrt. (rövidítve: MATAK Zrt.), amelyről már a beadás napján kiderítette a sajtó, hogy az FHB Jelzálogbank, illetve – szétporlasztott struktúrában, egy csomó takarékszövetkezet tulajdonában van.^b

A pályázaton indulni akartak a Demján Sándorral szövetségben álló tagszövetkezetek is, a mintegy száz takarékot tömörítő Országos Takarékszövetkezeti Szövetség (OTSZ) ernyője alatt, és 30 millió Ft-ért meg is vásárolták a pályázati dokumentumot. Ebből azonban megtudták, hogy Takarékbank új alapszabálya alapján az OTSZ hiába tulajdonos maga is a Takarékbankban, mégis azok az előírások vonatkoznak rá, mint egy külső befektetőre. Márpedig az alapszabály szerint „kívülről” érkező ajánlatnál lehetővé kell tenni, hogy akár az összes részvényes felajánlhassa tulajdonát a részvényekért kínált összeg 50-szeresének megfelelő áron. Ezt az összeget ilyenkor a befektetőnek előre letétbe kell helyeznie. Ha egy külső befektető (az OTSZ például) a 8 Mrd Ft körüli minimumárat akarta volna kifizetni az állami pakkért, akkor 400 Mrd Ft-ot kellett volna letennie. A szövetség ennek nem tudott eleget tenni, ezért nem nyújthatott be ajánlatot. A Magyar Takarékbank ezt az akadályt viszont úgy ugrotta át, hogy valamelyik takarékszövetkezeti tulajdonosától kapott Takarékbank-részccsel előbb maga is a körön belülre került, rá tehát az 50-szeres szabály nem vonatkozott. Mindebből egyértelműen kitűnt, hogy valójában tehát az első pillanattól kezdve átgondolt tervek szerint zajlottak a Takarékbank és a szövetkezeti bankok államosítása körüli események.

^a Piaci spekulációk szerint az FHB-nak igen nagy szüksége volt a Takarékbank megszerzésére, miután a bank tőkeellátottsága 2010 után folyamatosan romlott, és a lakásjelzálog üzletág drasztikus visszaesése miatt a cég veszteségbe fordult. 2012-ben – ismeretlen forrásból – sikerült ugyan 30 Mrd Ft-nyi alárendelt kölcsöntőkét szereznie, majd még 2013-ban újabb 3 Mrd-ot, de ez csak átmeneti segítség volt [Népszabadság, 2013. máj. 21.]. A banknak muszáj volt bővülnie, előre menekülnie.

^b A céget 2013 májusában alapították Alpendorf Management Zrt. néven, a takarékszövetkezeti törvény kapcsán indult perben az államot védő ügyvédnél. 2014 januárjában ezt a céget Vida József, a Szentgál és Vidéke Takarékszövetkezet elnök-ügyvezetője vásárolta meg, s a vállalkozás nevét ekkor változtatták Magyar Takarékbankra. A pályázat beadását pár nappal megelőzően az FHB kisebbségi tulajdont szerzett a cégben. A 25%+1 szavazatnyi részesedés azonban a legnagyobb volt a szétszórt, 35 tagot számláló részvényesi körben. [Népszabadság, 2014. febr. 8., 20.]

7. ÁBRA: AZ FHN MINT A MAGYAR TAKARÉK LEGNAGYOBB TULAJDONOSA 2014 TAVASZÁN

Forrás: Népszabadság, 2014. febr. 20.

A pályázat eredményét 2014. március 10-én hirdették ki, a Magyar Takarékok 9 Mrd Ft-ot valamelyest meghaladó összeget fizetett a közel 55%-os részvénytulajdonosok részére. Úgy tűnik tehát, hogy az FHB fő tulajdonosai, Pecina és a Spéder elérték céljukat. És mindeközben a FHB részvényára is emelkedett: a 2013 novemberétől 2014 márciusáig az árfolyam több mint megduplázódott; miközben a BUX index gyakorlatilag stagnált, vagy inkább csökkent. Ily módon tehát az FHB – *de facto* - fokozatosan maga alá gyűrte a teljes takarékszövetkezeti hálózatot.

MI TÖRTÉNT DEMJÁN SÁNDOR SZERINT?

Pár hónappal később Demján Sándor egy nyilvános rendezvényen így kommentálta a takarékszövetkezetek átalakítását és újból eladását: „Amikor a Takarékbank 55 százalékának az eladását kiírták, a külső pályázónak 400 milliárd forintot kellett volna letennie. A szektor egésze akkor pedig közel 800 milliárdot ért. Ezt belső, magántulajdonosi körből összerakott csapatnak az eredeti érték 2,5 százalékán, 9 milliárdért játszották át”. Demján az is hangsúlyozta: a szektornak nem volt szüksége segítségre, a betett 130 milliárd forintba, hiszen egy évvel ezelőtt a bankfelügyelet azt állapította meg, hogy az OTSZ-hez tartozó szövetkezetek a kockázatviselés szempontjából jobbak, mint az OTP.¹⁰²

Mi volt mindebben a ráció? Biztos választ nehéz adni. De néhány dolog elég világos volt már 2014 végén is:

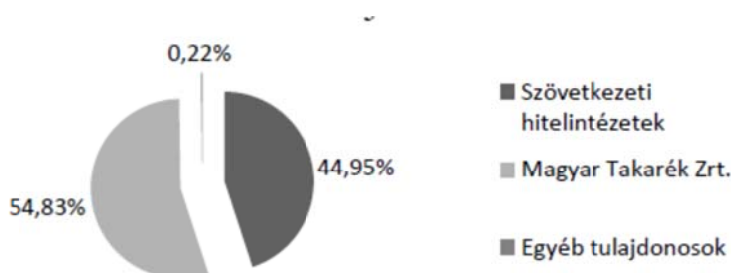
(i) Orbán Viktor kormányfő többször is beszélt arról, hogy célja a „legalább 50 százalékban magyar tulajdonú” bankrendszer kialakítása.

(ii) A kommentárok szerint a kormány számára fontos volt annak a 800 Mrd Ft-nak a megszerzése is, amivel a takarékok több – jellemzően lakossági – megtakarítást kezelnek, mint hitelt. Ezt a puffert szerette volna a kormány kipiszkolni és még a 2014-es választások előtt legalább részben becsatornázni a gazdaságba. Csakhogy a takarékok vezetői nem álltak kö-

télnek, vagy legalábbis nem kívántak olyan gyors ütemű növekedést, hitelkiáramlást, mint amit a kormány elvárt tőlük.¹⁰³ Ezért volt szükség erőszakra.^a

(iii) Mint kiderült a kormány terveinek az is része volt, hogy a szövetkezeti szektorból tőkét kivonva javítsa az államháztartás egyenlegét és – szükség esetén – a *Magyar Posta* veszteségeit is fedezze. Másfelől ennek a lépésnek az egyik oka az is volt, hogy a kormány tartott attól, hogy az Alkotmánybíróság megsemmisíti a szövetkezeti bankok államosítását szabályozó törvényt. Ha ugyanis ez bekövetkezne, akkor a kormány szándéka szerinti kereszttulajdonlási konstrukció „jelentősen nehezítené a teljes körű reparálást, azaz az eredeti helyzet visszaállítását.”¹⁰⁴

8. ÁBRA: A TAKARÉKBANK TULAJDONOSI STRUKTÚRÁJA 2014 ŐSZÉN

Forrás: Takarékbank.

Még nem tudunk mindent. Máig nem világos, hogy a 128 takarékszövetkezet vezetője, akik az esetek jelentős részében a pénzügyi intézmények meghatározó tulajdonosai is voltak, miért nyugodtak bele a kisemmizésükbe. Bokros (2015) szavai minden esetre sokáig emlékeztetnek ma: „Szomorú a történetben inkább az, hogy a takarékszövetkezeti vezetők jelentős része nem volt képes megvédeni a tagság vagyonát; belenyugodtak az állami rablásba annak érdekében, hogy a bőrüket megmentseik.”

4.2 A POSTA IS BESZÁLL AZ ÁLLAMOSÍTÁSBA

A közvélemény számára meglepő hír volt, amikor a BÉT honlapján az *FHB Jelzálogbank Nyrt.* bejelentette, hogy 2014 szeptemberében eladta a 100%-os tulajdonában lévő FHB Kereskedelmi Bank Zrt. 49%-át a *Magyar Postának* 28,5 Mrd Ft-ért. (Ez a bank 2006-os megalapítása óta minden évben veszteséges volt.)^b Ezt követően a Magyar Posta stratégiai partnerséget kötött az FHB Csoporttal, amelynek egy fő pillére az, hogy az FHB bekapcsolódik a közüzemi számlák fizetési áramlásába, és ezen keresztül olcsón juthat majd likviditáshoz, és – ráadásul – kiszorítja az OTP-t erről a piacról. E stratégia jegyében egyébként a Posta már

^a Már az első kommentárok is utaltak arra, hogy az átszervezéssel még az Európai Bizottságnak is problémája támadhat, ugyanis a szektorban komoly irányító szerepet szán a kormány az MFB-nek, például a takarékszövetkezetek integrációját végző szervezet első három igazgatóját is az MFB nevezi ki. Ezzel az állami befektetési bank áttéved a kereskedelmi banki területre, ami az EU szabályai szerint tilos.

^b 2014 utolsó napjaiban az FHB-től az állam – a Nemzeti Eszközkezelő Zrt.-n keresztül – megvette az FHB Életjáradék Ingatlanbefektető Zrt.-t is. Az alaptőke 100%-át jelentő 175 db részvényért az állam mindössze 1 M Ft-ot fizetett, viszont átvállalt 12 Mrd Ft-nyi kezességet. A bank tönkremenetelét a 2006-ban indított „lakásért életjáradék” program bukása okozta. *HVG*, 2015. jan. 3. 61. o., *Népszabadság*, 2015. jan. 3.

2013-ban tulajdont szerzett az 1992-ben privatizált Díjbeszedő Holding Zrt.-ben^a, továbbá a Díjnet Zrt.-ben^b, így a postacsoport mind a hagyományos, mind az elektronikus díjbeszedési piac legjelentősebb hazai szereplőjévé vált.^c

4.3 **AZ MKB, AVAGY EGY „SZÉTLOPOTT BANK” VISSZAVÁSÁRLÁSA**

2013/2014 fordulóján a Magyar Állam megállapodott a Bayerische Landesbankkal az 1994-ben privatizált Magyar Külkereskedelmi Bank (MKB) részvényeinek visszavásárlásáról. Az évek óta súlyosan veszteséges bank eladása elsősorban a németeknek volt fontos és sürgős: Brüsszel kényszerítette ki az eladást, mert ez volt a feltétele annak, hogy az anyabank otthoni állami támogatását engedélyezze. Hosszú ideig azonban a németek nem találtak vevőt.

A tárgyalásokat – mint arra már bankok esetében korábban is volt példa – nem a privatizációs szervezet, hanem a Seszták Miklós által vezetett Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (NFM) bonyolította. Furcsa módon a magyar fél mellett sem nemzetközi pénzügyi, sem jogi tanácsadó cég nem dolgozott.

Az adásvételt 2014. szeptember 29-én zárták le, a magyar fél 55 M €-t (≈17,2 Mrd Ft)-ot fizetett az MKB részvényeinek 99,99%-ért, az új vezetés tagjait is az NGM jelölte. Piaci hírek szerint az OTP is érdeklődött, de ők a bank értékét **mínusz** 1 Mrd €-ra taksálták, vagyis pénzt kértek volna azért, hogy átvegyék a rosszul menő pénzügyet.¹⁰⁵ Ezek után érthető, hogy miért a Magyar Államot választották a bank német vezetői.

Az adás-vétellel egy időben a korábbi német tulajdonos teljesítette, amit korábban vállalt: végrehajtotta egy 270 Milliós €-s tőkepótlást. Pár héttel később a bankot elvették az NFM-től, az államot megillető tulajdonosi jogok és kötelezettségek gyakorlójának - 2018. december 31-éig - a Miniszterelnökséget – vagyis annak vezetőjét, Lázár Jánost - jelölte ki Seszták Miklós nemzeti fejlesztési miniszter.

Ehhez képest bomba-meglepetés volt, hogy december elején egy lapinterjúban Lázár úgy nyilatkozott, hogy „az MKB egy rosszul vezetett, szétlopott bank volt”¹⁰⁶, ami egyfelől durva vádaskodás, másfelől viszont a pénztártól való távozás utáni panaszkodás tipikus esete. Ha ugyanis megáll Lázár vádja, akkor miért vette meg a Magyar Állam ezt a pénzügyet? Ennek az egyik lehetséges magyarázata az, hogy Orbán Viktor miniszterelnök ezzel az „üzlettel” vásárolta meg a német üzleti körök, a CDU/CSU és Angela Merkel politikai támogatását.¹⁰⁷

Az sem érthető, hogy miképpen tehet ilyen nyilatkozatot egy bizonytalan helyzetbe került bankkal kapcsolatban egy felelős politikus, hiszen ezzel csak tovább csökkenti a bank iránti bizalmat. Az is váratlan lépés volt, amit december 18-án Orbán Viktor miniszterelnök és Matolcsy György MNB elnök közös sajtótájékoztatón jelentette be, ti. azt, hogy a jegybank

^a 1949-ben jött létre a Fővárosi Díjbeszedő Nemzeti Vállalat a Budapesti Elektromos Művek, a Fővárosi Gáz-művek, a Fővárosi Vízművek és a Fővárosi Csatornázási Művek számlázó részlegeinek összevonásával. A cég 1992-ben alakult át, és ekkor vette fel a *Díjbeszedő Rt.* nevet. A Társaság privatizálása után a cég 97,9%-ban magánszemélyek, 2,1%-ban a Fővárosi Önkormányzat tulajdonába került. 2007-ben a társaság felvette a Díjbeszedő Holding Zrt. nevet, s ezzel egy időben a tulajdonosok kivásárolták a Fővárosi Önkormányzatot is. 2008-ban a Díjbeszedő Holding Zrt. és az OTP együttműködési megállapodások sorát írta alá.

^b A Díjnet Zrt. a Díjbeszedő Holding 2007-ben alapított leányvállalata.

^c Egyidejűleg a Posta igazgatóságát Spéder-közi szakemberekkel töltötték fel. A 2013 februárjában kinevezett 5 IG tag közül 4 (Szarka Zsolt, Lontai Dániel, Polacsek Csaba és Szauer Tamás) korábban az FHB-ban volt, és az ötödik tag, Bulyáki Iván is kapcsolatban áll Spéderrel, a felesége ugyanis az FHB vezetőjének egyik fontos üzleti partnere. Spédernek befolyása volt a takarékszövetkezetek átalakulására is, a folyamatot ugyanis kormánybiztosként az a Vojnits Tamás vezeti, aki korábban szintén az FHB IG tagja volt.

teljes mérlegfőösszegével az államosított MKB Bank mögé áll, továbbá azt, hogy az MKB-re több éves bankkonszolidáció vár, melynek költsége – Brückner (2015) szerint¹⁰⁸ – akár 200 Mrd Ft is lehet, ezért az MKB felett a tulajdonosi irányítási jogokat 1 éven át közvetlenül az MNB fogja gyakorolni. Ennek megfelelően nyomban leváltották a hetekkel korábban kinevezett menedzsmentet is.

Gyanús színfoltja ennek a történetnek, hogy az MNB közvetlen beavatkozását jogtechnikai szempontból, a kormány abból az ún. bankszanálási törvényből próbálta meg levezetni, amelyet a 2008-as IMF-EU kimentési program egyik feltételeként szabtak meg az ország hitelezői, s amelyet akkor a kormánynak nem volt ereje kidolgozni. Ezt a törvényt végül 2014 nyarán fogadta el az Országgyűlés.¹⁰⁹ Ha az MNB-nek a szanálási törvényre való hivatkozása megáll a nemzetközi fórumok előtt is, akkor ilyen alapon a jövőben bármelyik másik magyar bank is az MNB uralma alá kerülhet.¹¹⁰

4.4 A BUDAPEST BANK BARÁTI VISSZAVÁSÁRLÁSA

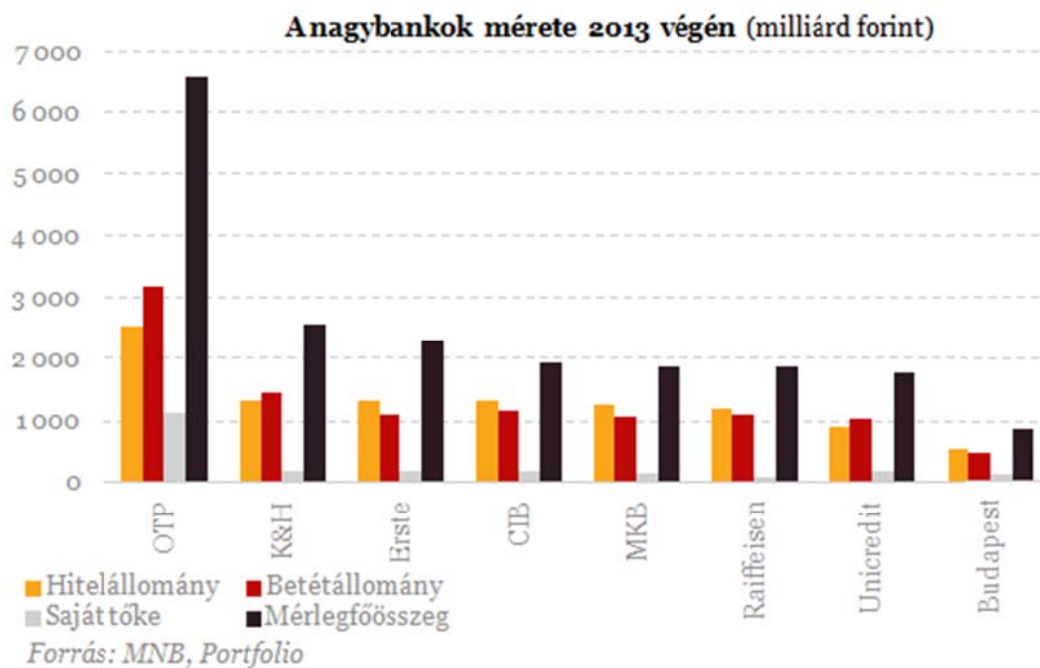
2014 novemberében sokak számára meglepetés volt, amikor nyilvánosságra került, hogy az amerikai General Electric konszern eladásra kínálta fel magyarországi pénzügyi intézetét, az 1995-ben privatizált Budapest Bankot – teljes nevén: a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank (BB) Zrt.-t -, valamint a hozzá kapcsolódó valamennyi üzleti vállalkozást. Mint később kiderült, az amerikai cég nem csak a magyar bankját kívánta áruba bocsátani, de hasonló módon járt el több más külföldi leánybankjával is – vagyis ez esetben sem a magyar fél volt a kezdeményező. Szemben az MKB-val, a BB folyamatosan nyereséget termelt, igaz nem annyit, amennyit a GE részvényesei elegendőnek gondoltak volna. Ezért merült fel a konglomerátum pénzügyi vállalkozásainak világméretű leépítése. Az eladásra kínált magyar bankért két érdeklődő volt, a Magyar Állam, illetve a spanyol Banco Santander, amely korábban már vett egy hasonló pénzügyi intézetet a GE-től.

A BB jövőjére vonatkozó döntés december első napjaiban született – az amerikaiak a magyar felet választották. A megajánlott vételárról ekkor még nem szivárgott ki hír. Az első piaci becslések a bank értékét 80-90 Mrd Ft-ra tették, amit még megnövel a többi kapcsolt vállalkozás értéke. Későbbi információk szerint a teljes vételár 700 M USD-re nőtt ($\approx$ 200 Mrd Ft).¹¹¹ A Budapest Bank egyébként a magyarországi nagybankok közül a legkisebb volt: 2013 végén a mérlegfőösszege 883 Mrd Ft, hitelállománya 550 Mrd Ft, betétállománya pedig 473 Mrd Ft volt a magyar számviteli szabályok szerinti beszámoló alapján.

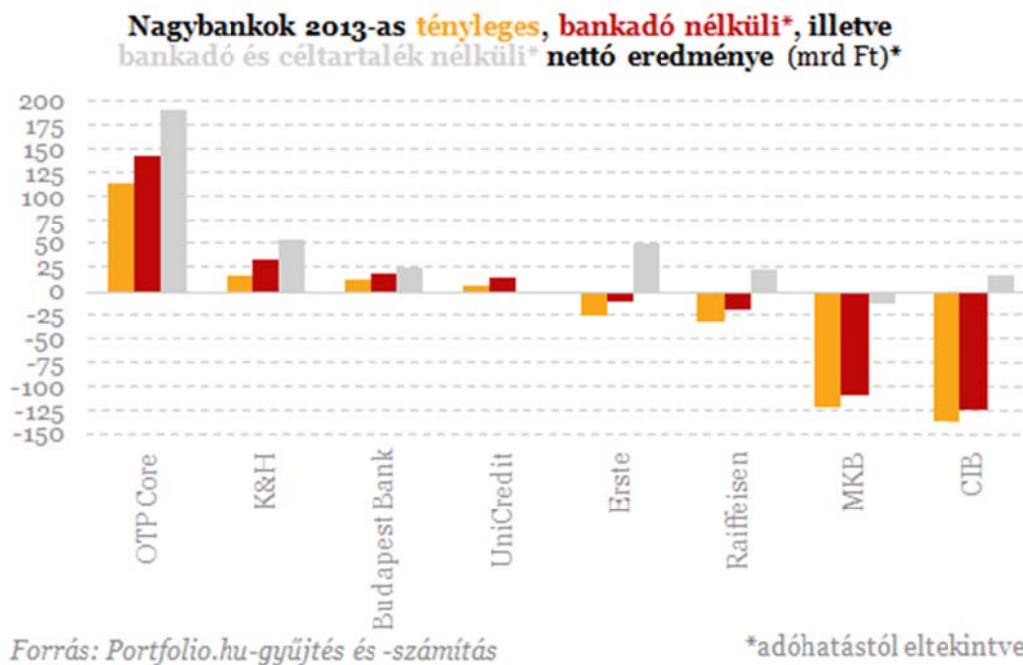
Mint a december 4-én megjelent kormányrendeletből kiderült, az államadósság növekedésének álcázása miatt a vevő az MFB egyik 100%-ban tulajdonolt leánycége, a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. lesz, akinek a vásárláshoz szükséges hitelt az MFB fogja előteremtetni. A tranzakciót bejelentő Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter szerint a kormány az MKB és a Budapest Bank összevonását, majd pedig egy-két éven belül újbóli privatizálását tervezi.¹¹²

9. ÁBRA: A HAZAI BANKRENDSZER ÁLLAPOTA 2013-BAN

a)

b)

4.5 SZÉCHENYI BANK: ÁLLAMI SEGÍTSÉG UTÁN CSŐD

A 2009-ben alapított Széchenyi Kereskedelmi Bank tulajdonosa 2010 márciusa óta a magyar magánszemélyek tulajdonában álló T&T Zrt. volt, ami gyakorlatilag Töröcskei István és családját jelentette. A cég jogelődjét 2008-ban alapította SPE Bank néven 2 Mrd Ft-os jegyzett tőkével a Kajmán-szigeteken bejegyzett SPCP Hungarian Holdings Ltd. Működését ez a pénzügyi intézet papíron 2009 áprilisában kezdte meg, ám érdemi tevékenységet sohasem folytattak. 2010-ben eredeti tulajdonosa a részvények 100%-át eladta a Töröcskei István és Boros Imre közös tulajdonában álló, dörgicsei székhelyű T&T Ingatlanforgalmazó és Vagyongazdálkodó Zrt-nek, akik előbb Helikon Bankra, majd alig egy hónapon belül Széchenyi Bankra keresztelték át. A meghirdetett távlati cél az volt, a Széchenyi Bank a nagy nemzetközi bankok versenytársa legyen. Öt éven belül 2 ezer vállalati és 10 ezer egyéni számlát szerettek volna nyitni.

2013. június 21-én a Nemzetgazdasági Minisztérium (azaz a Magyar Állam) 3 Mrd Ft-ért 49%-os tulajdonrész vásárolt a bankban. Ekkor már sejteni lehetett, hogy nagy baj van. De semmi sem történt egy évig. Egy évvel később is csak annyi, hogy az állam leváltatta a felső menedzsmentet. A bank hivatalos közleményei azonban továbbra is azt állították, hogy jól haladnak a tárgyalások különféle orosz partnerekkel, akik készek tőkeemeléssel rendezni a bank elégtelen tőke megfelelését – és ebből következően – az állam tulajdonában álló részvények megvásárlását. Ezek a tervek azonban dugába dőltek – nyilván részben a drámai ütemben romló oroszországi helyzet miatt. Ezért a Magyar Nemzeti Bank december 5-én visszavonta Töröcskei két bankjának^a működési engedélyét is, egyúttal elrendelte az intézmény végelszámolását is. A banknak a csőd bejelentésekor 1033 magánszemély és 305 vállalkozás, illetve társadalmi szervezet volt az ügyfele. Ők – első körben – az Országos Betétbiztosítási Alaptól (OBA) várhattak kártalanítást, maximum 100 ezer euró értékhatárig.

Ehhez képest meglepetést keltett, hogy december utolsó napjaiban a kormány a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) fejezetéből csoportosított át 6 Mrd Ft-ot, amelyből létrehozta a betétesek kártalanítására szolgáló kárenyhítési keretet. Ezt megelőzően Orbán Viktor maga jelentette be, hogy a bank betéteseit az OBA által kifizetett kártalanítási összeg *felül* a bankban fennálló állami tulajdonrész mértékével arányosan, azaz 49%-osan kifizetik. Ez a megoldás nyilvánvalóan ellentétes az EU betétbiztosítási irányelvével, amelyet éppen 2014 végén ültetett át a kabinet a hazai jogrendbe. Aggályos, hogy épp az állam az, aki a kártalanítási limit emelésével azt sugallja, hogy a tulajdonában lévő hitelintézetekre külön szabályok vonatkoznak.

4.6 DEMJÁN SÁNDOR BANKJA, A GRÁNIT BANK

Az 1985-ben alapított Általános Vállalkozási Bank (ÁVB) jogutódáról van szó, amit 1992-ben a német Westdeutsche Landesbank (WestLB) vásárolt meg, s ami később WestLB néven működött. A bankot 2010 januárjában felvásárolta a Wallis Zrt., aminek égisze alatt Milton Bank Zrt. néven működött tovább.

Alig három hónappal később, 2010. május 7-én Demján Sándor a PSZÁF engedélyével a Magyar Tőketársaság Zrt. nevű cégén keresztül vette meg a bankot és a TriGránit nevű építőipari óriásvállalata után Gránit Bankra keresztelte át. A bank elnöke Bartha Ferenc lett,

^a A Széchenyi Bank mellett a másik pénzügyi intézet a Széchenyi István Hitelszövetkezet volt. Korábban csődbe ment az ugyancsak Töröcskei érdekeltségi körébe tartozó Körmeny és Vidéke Takarékszövetkezet is.

vezérigazgatója pedig Hegedüs Éva, aki Bartha öngyilkossága után 2012-ben az elnöki pozíciót is elvállalta. Demján ezután – több részletben - összesen 20%-nyi részvényt adott el, míg nem 2013. június 20-án a Nemzetgazdasági Minisztérium (vagyis az állam) 2,58 Mrd Ft-ért 49%-nyi tulajdonrészt vásárolt fel. A managementjogok ugyanakkor továbbra is Demján és tulajdonostársai kezében maradtak.

5 TOVÁBBI FONTOS TRANZAKCIÓK

5.1 A MAL ÁLLAMOSÍTÁSA – KÉTSZER EGYMÁS UTÁN

2010. október 4-én nemzetközi viszonylatban is példátlanul súlyos baleset történt a 90-es évek közepén privatizált, egykori *HUNGALU* cég egyik leányvállalatánál, a Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. (MAL) deveçseri vörösiszap tárolójában. A tároló gátjának átszakadása miatt több millió liter mérgező folyadék árasztott el két falut, 8 ember közvetlen halálát okozva. Két nappal később a 2. Orbán kormány – meg sem várva a felelősség megállapítására indított szakértői vizsgálatok eredményét - a balesetért a tulajdonosokat hibáztatta és rendeleti úton a céget a „Magyar Állam felügyelete alá vonta”. Szűk egy héttel később ezt a kormányrendeletet – formai hibák miatt - módosítani kellett. Pontosabban szólva az Országgyűlésnek előbb a honvédelmi törvény módosításával (*lex MAL*) kellett felhatalmazást adni a kormánynak egy efféle vészhelyzetben való államosítási eljárásra. Ez október 11-én meg is történt. Ezt követően - október 12-i dátummal - a kormány két éves időtartamra kormánybiztost nevezett ki a MAL irányítására.¹¹³

Pár héttel később a cég tulajdonosai – Tolnay Lajos, Bakonyi Árpád és Petrusz Béla – a belügyminiszterhez írt levelükben jelezték, hogy készek elfogadni a tulajdonosváltást. Ennek ellenére a cég *de jure* államosítása végül is nem történt meg.¹¹⁴ Mint arra jogászai körökben azonnal rámutattak, az Országgyűlés példátlanul laza feltételeket állapított meg az államosítás feltételeként, amikor módot adott a mindenkori kormánynak arra, hogy rendeleti úton állami felügyelet alá vonjon bármilyen gazdálkodó szervezetet. A vonatkozó törvényt egy magánszemély három napon belül megtámadta az Alkotmánybíróság előtt. Ezzel a beadvánnyal ugyan az AB soha nem foglalkozott – már csak azért sem, mert hamar okafogyottá vált. 2011. július 1-én a Magyar Állam megszüntette a MAL feletti állami felügyeletet.

De ettől még nem múlt el a MAL számára az államosítás veszélye. 2011 szeptemberében a területileg illetékes környezetvédelmi hatóság 135 Mrd Ft-nyi környezetvédelmi bírságot mért ki a vállalatra, ami – függetlenül a döntés jogszerűségétől^a - nyilvánvalóan kifizetetlenül nagy összeg volt.

A katasztrófát megelőzően a MAL éves szinten mintegy 40 Mrd Ft-os forgalmat bonyolított le, és főként exportra termelt, ami több mint 1000 embernek adott itthon munkát, s további 500-nak külföldön. A cég európai szinten mért piaci részesedése 13% volt – ezzel kevés magyar iparvállalat büszkélkedhetett. A katasztrófa után a cég pénzügyi helyzete megroppant, és veszélybe került a szomszédos, ugyancsak privatizált *Bakonyi Erőmű* jövője is. A MAL ugyanis 1,5 Mrd Ft-os adósságot halmozott fel energia-szállítójával szemben, s ez felvette azt a megfontolást is, hogy a Magyar Állam mindkét céget államosítsa vissza. Ez persze azt is jelentette volna, hogy a Magyar Államra száll vissza mindazon kártérítési követelés és 135 Mrd Ft-os bírság is, amelyet magánszemélyek, illetve különféle kormányzati apparátusok a MAL-ra kiróttak, illetve a MAL-on követeltek.

De nem ez történt, hanem az, hogy az állam a céget 2012 őszén stratégiaileg kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetnek nyilvánította. Amikor pedig 2013 tavaszán a bíróság elrendelte a MAL felszámolását, az állami vagyonfelügyelő, a Nemzeti Reorganizációs Nonprofit Kft. ezen a jogcímen vette át a társaság irányítását.¹¹⁵ 2013. április 23-án 5 M Ft jegyzett

^a Az alapvető jogi dilemmát az okozta, hogy a büntetés kiszabásakor még nem állt rendelkezésre olyan, bíróság által is elfogadott szakvélemény, amely egyértelműen megállapította volna a MAL tulajdonosainak felelősségét a baleset bekövetkeztében. A MAL Zrt., mint vállalkozás, felelősségét egy közbenső bírósági ítélet – első fokon – 2012 őszén állapította meg. Ezt megelőzően pár héttel kezdődött a MAL 15 vezetője elleni büntetőper is. A kártérítési per kapcsán a Kúria 2014 februárjában kimondta, hogy a baleset elsődlegesen az iszaptározó építési hibái okozták, és csak másodlagosan felelősen a MAL karbantartással kapcsolatos mulasztásai. Népszabadság, 2011. szept. 16., szept. 24. és 2014. febr. 13.

tőkével megalakult a *Nemzeti-MAL-A-Alumíniumtermelő Zrt.* (MAL-A Zrt.), amely egy időre átvette a felszámolás alatt álló MAL Zrt. irányítását. Végeredményben tehát itt sem történt *de jure* államosítás, az állam felszámolás útján jutott a korábban államosított magáncéghez. Jó másfél évvel később, egy újonnan bejegyzett veszprémi vállalkozás, az IC Profil Kft. eredményesen pályázott a felszámolónál a MAL ajkai gyártóbázisára. Így végeredményben a magyar alumíniumipar utolsó megmaradt jelentős vállalkozása **ismét magántulajdonba került.**¹¹⁶

5.2 RÁBA: VISSZAÁLLAMOSÍTÁS ELŐZMÉNYEK NÉLKÜL

A közvélemény számára teljességgel váratlan fejlemény volt, amikor 2011 novemberében a 2. Orbán-kormány döntése alapján az MNV Zrt. nyilvános vételi ajánlatot tett a 13,4 Mrd Ft jegyzett tőkéjű, tőzsdei vállalat, a *Rába Járműipari Holding Nyrt.* összes részvényének megvásárlására.

Persze, utólag visszagondolva a nagyhírű, győri Magyar Vagon- és Gépgyár 1997-es privatizációjára^a, talán nem is kellett volna annyira meglepődnie senkinek. Annak idején, a Rabobank által szervezett, kombinált tőzsdei értékesítés során a céget sikerült úgy eladni néhány „szakmai”, illetve pénzügyi befektetői csoportnak, majd a hazai tőzsdére is bevezetni, hogy közben a menedzsment megtarthatta irányító szerepét, sőt maga is résztulajdonossá vált. Ez az állapot egészen 2011-ig fennállt. A cég elnök-vezérigazgatója még ekkor is az a Pintér István volt, aki 1980-óta volt a Rába alkalmazottja, és már 1997-ben is tagja volt a cég felső vezetésének.

A fentebbi bekezdésben több ok is volt az idézőjel használatára. Egyrészt az történt, hogy a cég felső vezetői által létrehozott kft. elfogadtatta az ÁPV Rt.-vel, hogy ők is szakmai befektetők – ilyenre korábban soha nem volt példa. Másrészt szakmai befektetőként regisztráltatta magát az ugyancsak győri *Graboplast*^b is – jól lehet nyilvánvaló volt mindenki számára, hogy valójában csak arról van szó, hogy a szomszéd vár menedzsmentje szívességet tett a Rába vezetőinek. A cél ugyanis az volt, hogy minél inkább porlasztott legyen a tulajdonosi struktúra, ezért bevezették az ún. 10%-os szabályt is – vagyis azt, hogy egyetlen tulajdonos sem rendelkezhet ennél nagyobb szavazati aránnyal. Ez a döntés pillanatában egy közvetlen célt is szolgált, a dél-koreai Daewoo-cég távoltartását. A koreaiak ugyanis, mint valódi szakmai befektetők, akkoriban nagyon szerették volna megvetni a lábukat Közép-Európában. A tulajdonosi struktúra porlasztásába még besegített Horn Gyula is. A miniszterelnök győri látogatása során maga ígérte meg a dolgozóknak, hogy a szokásosnál is nagyobb kedvezményeken felül még arra is lehetőséget kapnak, hogy kárpótlási jeggyel fizetve vásároljanak Rába-részvényeket.

Az ilyen módon kombinált tranzakció lehetővé tette, hogy a részvény értékesítési árát – az OTC piacokon beállt árazáshoz képest is – hihetetlenül alacsonyan állapítsák meg (1475 Ft). Így nemcsak a túljegyzés volt biztosított – aminek eredményeképpen a kisbefektetők csak minimális mennyiségű papírhoz jutottak –, de az azonnali áremelkedés is. Az 1997. november végi nyilvános kibocsátás három napja alatt ismét feléledt a bér-sorbanállás intézménye, és kisebb botrány is lett az ügyből. Minden esetre az új tulajdonosok néhány nap alatt közel 5

^a A cég 1992. január 1-én alakult társasággá, ekkor vette fel a Rába nevet.

^b A céget 1905-ben Grab Miksa és fiai alapították – innen a név. Az 1948-as államosítás után a vállalat *Pamut-szövő- és Műbörgyár* néven működött tovább. A Graboplast nevet 1969-ben vették fel. A céget – a spontán privatizációból ismert „megkettőzési” technika segítségével – 1990-ben a menedzsment privatizálta, a vezérigazgató, Jancsó Péter vezetésével. Az ily módon privatizált céget 1994 júniusában – vagyis nem sokkal a választások után – bevezették a BÉT-re is. Ettől függetlenül a cég még 2011 végén is *de facto* Jancsó és munkatársai tulajdonában volt. Korányi (2000) 73-75.

Mrd Ft nyereséget realizáltak. A felemelt alaptőke 62%-át értékesítő ÁPV Rt.-nek a tranzakcióból 57 M USD ($\approx 11,7$ Mrd Ft) bevétel jutott, ami Korányi (1998) szavait kölcsön véve „arcpirítóan csekély összeg” volt.¹¹⁷

A vételi ajánlat megtételekor az MNV Zrt.-nek kb. 17%-nyi tulajdoni hányada volt a cégben – ez a magánnyugdíj-pénztári vagyon államosítása során került újra vissza állami tulajdonba. Ezen túlmenően az MFB egyik leánybankja, az MFB Invest is rendelkezett részvényekkel. Papíron, a részvények 65%-a forgott szabadon a tőzsdén, de nem kétséges, hogy alapjában véve a menedzsment irányította a tőzsdei forgalmat is.^a

A 2011-es visszaállamosítási döntés nyilvános bejelentése úgy szólt, hogy az állam 815 Ft/részvény áron tett vételi ajánlatot és 10 Mrd Ft-ot különített el a tranzakcióra. Ez kb. 30%-kal volt a megelőző hetek-hónapok tőzsdei átlagára felett. Több fontos körülményről azonban nem szólt a bejelentés.¹¹⁸

1. A cég árbevétele a megelőző években 2/3-ára zsugorodott, folyamatosan csökkent a létszám, az utolsó hat évből négyben nem volt nyereség, és nem sok jóval kecsegtettek a vállalat export-piacai a közeli jövőre nézve sem. A társaság nettó hitelállománya az első félév végén több mint 11 Mrd Ft volt. Ennek több mint 80%-a devizában (nagyobb részben euróban, kisebb részben dollárban) denominált.
2. Amúgy, a látszatra túlzottan is gálánsnak tűnő ajánlat pontosan megfelelt a tőkepiaci szabályoknak. A tranzakciót lebonyolító tanácsadó cég – a Fidesz-közelit Equilor Befektetési Zrt. – nem tehetett más, mint hogy úgy határozza meg a minimális árat, hogy az nem kevesebb, mint az ugyanezen vevő által, korábban – 180 napon belül - kifizetett, legmagasabb ajánlat. Ez tehát az árulkodó jel, amely nagymértékben azt valószínűsíti, hogy a visszaállamosítási tranzakció előkészítése hónapokkal korábban kezdődött, és egyik célja a busás haszonnal történő *exit* biztosítása a cég tulajdonos-menedzsmentje számára.^b
3. Vajon milyen távolabbi, makrogazdasági célok lebegtek a kormány szeme előtt? Egy későbbi nyilatkozat fényében az valószínűsíthető, hogy a kormány a hazai autóbuszgyártás felélesztését tervezte.^c
4. Másfelől, a piac ismerői azt is valószínűsítették, hogy a kormány Széles Gábornak kívánt nagy szívességet tenni, mert végeredményben az ő tulajdonában álló, a leépítések után szinte csak papíron létező *Ikarus* lesz a Rába következő tulajdonosa.^d

^a Rejtély, hogy a tőzsdei bevezetés pillanatában 10,85%-ot megvásárló malajziai DRB Hicom Group-ot milyen szándékok vezették, és még inkább rejtélyes, hogy a maláj befektetők miért tartották meg ezt a részvénycsomagot egészen a visszaállamosítás időpontjáig.

^b Az MNV tájékoztatása szerint az MFB Invest – amely közvetett módon szintén a Magyar Állam tulajdonában van - összesen 91.464 darab Rába részvényt vett ebben az időszakban, s ezek legmagasabb ára volt a részvényenkénti 815 forint.

^c Az ún. *Nemzeti autóbuszprogram* létezéséről Schváb Zoltán, a 2. Orbán-kormány fejlesztési ügyekben illetékes helyettes államtitkára tett említést egy 2012 szeptemberében tartott konferencián. *HVG*, 2012. okt. 27.

^d Egyébként a tőzsdén szabadon forgó részvények megvásárlására 2007-ben – a 2011-eshez képest sokkal kedvezőbb piaci helyzetben – több, egymással is vetélkedő pénzügyi befektetői csoport (Trigon Capital, Pintér Zoltán, Korányi Tamás) is tett kísérletet, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy a kontrollhoz szükséges pakett megszerzése után a Rábát egy szakmai befektetőnek értékesítik. *Népszabadság*, 2011. nov. 8. *Figyelő*, 2008. jan. 24.

10. ÁBRA: A RÁBA RÉSZVÉNYEK TŐZSDEI ÁRFOLYAMA, 1997 – 2014

3. TÁBLÁZAT: A Rába holding főbb pénzügyi adatai a visszaállamosítás előtt, 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
FŐBB SZÁMADATOK					
Nettó árbevétel (M HUF)	51 256	58 218	58 683	33 923	35 777
Adózás utáni eredmény (M HUF)	2 269	1 414	-5 098	-701	-859
Egy részvényre jutó nettó eredmény (HUF)	177	110	-397	-56	-68
Egy részvényre jutó osztalék (HUF)	0	0	0	0	0
Mérlegfőösszeg (M HUF)	42 061	42 506	41 045	32 423	32 042
ÜZLETI TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE					
Nettó árbevétel (M HUF)	51 256	58 218	58 683	33 923	35 777
Értékesítés közvetlen önköltsége (M HUF)	38 729	46 028	46 941	26 848	28 031
Adózás előtti eredmény (M HUF)	3 672	1 919	-5 423	136	274
Adóráta	38,2	26,3	6,0	616,1	414,1
Adózás utáni eredmény (M HUF)	2 269	1 414	-5 098	-701	-859
Árbevétel-arányos adózás előtti eredmény	7,2%	3,3%	-9,2%	0,4%	0,8%
Beruházások (M HUF)	2 755	3 038	3 338	1 886	1 037
PÉNZÜGYI HELYZET					
Forgóeszközök (M HUF)	23 490	23 146	21 079	14 635	16 695
Rövid lejáratú kötelezettségek (M HUF)	18 572	17 002	21 804	13 885	13 845
Hosszú lejáratú kötelezettségek (M HUF)	8 066	8 607	7 742	7 792	8 138
Saját tőke (M HUF)	15 423	16 896	11 500	10 746	10 059
Saját tőke-arányos nyereség (ROE)	14,7%	8,4%	-44,3%	-6,5%	-8,5%

Forrás: Rába Nyrt. honlapja.

A nyilvános vételi ajánlat során az állam – nettó módon számítva – 6,3 Mrd Ft-ot fizetett külföldi magánbefektetőknek. Figyelembe véve, hogy a nyugdíjvagyoni államosítása során is az állam ölébe hullott egy nagy halom részvény, összesen 73,84%-os tulajdoni arányt és a 75%+1 szavazatnyi minősített szavazati többséget szerzett az MNV Zrt. a Rábában. Az ügy-

let véglegesítéséhez még szükség volt az EU jóváhagyására is. Sőt, 2012 első napjaiban kiderült, hogy egy Rába-részvényes bírósághoz fordult, és azt kérte, hogy a társaság részvényeire tett MNV Zrt. ajánlatot függesszék fel. A kisorészvényes szerint ugyanis a megajánlott ár alacsonyabb volt, mint a törvényi minimum.¹¹⁹ Ezt követően nem volt érdemi hír arról, hogy az állam vagy az MNV Zrt. bármit is tervezne a Rábával, a cég továbbra is a Pintér István vezette menedzsment stratégiája mentén működött még 2014-ben is.¹²⁰ Tegyük hozzá: javuló eredményekkel.

5.3 A FŐVÁROS IS ÉLEN JÁR A VISSZAÁLLAMOSÍTÁSBAN

A Fidesz 2010 táján megkezdett visszaállamosítási kampányából a Főváros sem maradt ki. Tarlós István, a párt főpolgármester jelöltje, már az önkormányzati választások idején egyértelművé tette, hogy ez lesz programjának az egyik legfontosabb eleme. Ám ennek a fordultnak is volt előzménye.

A budapesti Vízművek visszaállamosítása. 2006 végén az MSZP fővárosi frakciójának kezdeményezésére, Demszky Gábor SZDSZ-es főpolgármester ellenkezése ellenére a Fővárosi Közgyűlés kezdeményezte az 1997-es privatizációs ügylet újratárgyalását. Ez azonban – elsősorban a külföldiek ellenérdekeltsége miatt – igen lassan haladt.

A 2010-es választások után a szándék megmaradt, az eszközök durvultak. 2011 őszén Tarlós István meglehetősen nyilvánvaló politikai szándékkal átadta a Fővárosi Főügyészségnek a *Vízművek* és a *Csatornázási Művek* privatizációs dokumentációját. S láss csodát: az iratok áttanulmányozása során bűncselekmény gyanújára utaló adatok merültek fel, ezért hűtlen kezelés gyanúja miatt a Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) gazdaságvédelmi főosztálya nyomozást indított ismeretlen tettes ellen a 14 évvel korábban történt tranzakciók ügyében.¹²¹ Ezzel párhuzamosan Tarlós tárgyalást kezdeményezett a francia befektetőkkel a vízművek visszavásárlásról. Az ajánlat meglehetősen nyomott árat tartalmazott: a privatizációs vételár 1/3-ának megfelelő összeget ajánlott Tarlós.¹²²

2012 elején a Főváros újabb kifogással állt elő. Azt állította, hogy a Vízműveket működtető Hungáriavíz Zrt. francia-német irányítás alatt álló menedzsmentje nem gondoskodott kellően a tűzoltáshoz használt 32 ezer fővárosi tűzcsap folyamatos karbantartásáról, s ez olyan súlyos szerződés-szegés, aminek alapján az egész szerződés felbontható. A vádra persze válasz is született. A Vízművek szerint csak a csapok 7,8%-a volt működésképtelen, míg további 18%-nál kisebb hibákat észleltek – de a hibák felderítése után ezeket is kijavították. Nagy kérdés, hogy ezen kifogás alapján fel lehet-e jogszerűen bontani a privatizációs szerződést. Minden esetre februárban Tarlós felhatalmazást kért és kapott a fővárosi közgyűléstől a szindikátusi és menedzsment-szerződések felmondására.¹²³

Végül nem ez történt. A fővárosi önkormányzat úgy egyezett meg a külföldi befektetőkkel, hogy 10 évvel a határidő lejárta előtt, 2012 folyamán 12 Mrd Ft-ért vásárolja vissza a Fővárosi Vízművek 1997-ben átadott 25%-os részvénycsomagját, továbbá átvállalja cég 2,5 Mrd Ft-os hiteltartozását. Ez valamivel kevesebb, mint a 25 éves szerződésben előre meghatározott visszavásárlási ár volt (16,5 Mrd Ft). Az csak később derült ki, hogy a Fővárosnak erre egyáltalán nem volt pénze, ezért a cég saját maga fizette ki a külföldi tulajdonosokat, amihez persze a cégnek sem volt saját forrása és ezért bankhitelt vett fel.¹²⁴ *De jure* tehát ebben az esetben sem államosítás történt, hiszen a visszavásárolt kisebbségi részvénycsomag nem az államhoz került. A cég helyzetét egyébként nem csak a felvett bankhitel terhe nyomta ezt követően, de az is, hogy az víziközmű-törvény hatályba lépése nyomán a társaságtól elkerült – és önkormányzati tulajdon lett - az a mintegy 70 Mrd Ft értékű eszközvagyon is, amely közvetlenül az ivóvíz kitermelését szolgálta. További veszteség forrása volt a rezsicsökkenés, melynek nyomán a társaság árbevétele 4 Mrd Ft/év nagyságrendben csökkent.¹²⁵ A Fővá-

ros a Csatornázási Művek korábban eladott 25%-át is szeretne volna visszavásárolni, de a tárgyalások 2014 végéig nem jártak eredménnyel.

A Fővárosi Gázművek visszavásárlása. Miután a Főgáz teljes privatizációját Demszky Gábor főpolgármester nem tudta keresztülvinni, a Fővárosi Közgyűlésben többséggel rendelkező MSZP-s városatyák 2008 végén kezdeményezték, hogy a 100%-ban állami tulajdonú MVM legyen a Főgáz új tulajdonosa, mert ez a megoldás politikailag a Fidesz számára is könnyebben elfogadható. 2008/2009 fordulóján azonban kitört a nemzetközi pénzügyi válság, 2010 őszén pedig a Fidesz került hatalomra a fővárosban is. Ez a két fejlemény újra beláthatatlan távlatokba tolta ki a Főgáz-privatizáció befejezését.

Nem is fejeződött be. 2013 decemberében – szinten titokban, néhány nappal Karácsony előtt – az MVM 41 Mrd Ft-ért ($\approx$ 170 M USD-ért), vagyis az eredeti vételárnál jóval magasabb összegért vásárolta vissza az RWE Gas International B.V.-nek korábban eladott 49,83%-os részvénycsomagot. Ezzel a Főgáz *de facto* 100%-ban a kormányzat kezébe került, miután a részvények 50% + 1 db részvény az ugyancsak Fidesz-irányítás alatt álló Fővárosnál voltak. Más kérdés, hogy a visszavásárlási szerződést jogi értelemben csak 2014 áprilisában sikerült lezárni.¹²⁶ Több jel mutatott arra, hogy a Főváros vezetése a kormány kérése ellenére is vonakodott átadni az MVM-nek a részvények másik 50%-át – feltehetően ez állt a tranzakció útjában. Két nappal a 2014-es önkormányzati választás előtt azonban kapitulált Tarlós István főpolgármester. Igaz, közben a koncepció is változott valamelyest: ezek a részvények nem az MVM-hez, hanem az MNV Zrt.-hez kerültek.^a

^a Egyébként fontos azt is tudni, hogy ekkor már a FŐGÁZ nem volt pusztán fővárosi vállalat. A piaci liberalizáció nyomán a cég 2007-től a vállalati ügyfelek körében, 2011-től pedig a lakosságra is kiterjedően egyetemes szolgáltatói tevékenységet folytatott az ország 10 megyéjében.

5.4 *AZ ANTENNA HUNGÁRIA CSENDÉS VISSZAVÉTELE*

A 2. Orbán-kormány politikusai egészen a ciklus végéig ritkán tettek említést arról, hogy tervekben szerepel az 1995-ben privatizált Antenna Hungária műsorszóró cég (AH) visszaállamosítása. Ezért elég nagy meglepetést keltett az az alig egy héttel a választások előtt megjelent hír, miszerint 2014. március 26-án a 100%-os részvéncsomag megvételéről írt alá adásvételi szerződést az MNV Zrt. kizárólagos tulajdonában álló NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (NISZ) a francia műsorszóró szolgáltatást ellátó TDF S.A. (TDF) leányvállalatával. A szerződés értelmében az AH 2014. május 30. napjával a kormányzati informatikai és távközlési üzemeltetést, valamint szolgáltatást ellátó állami társaság, a NISZ tulajdonába került. A tranzakció - amely magában foglalja a részvényátruházást és a TDF által az AH részére nyújtott tulajdonosi kölcsön kiváltását - összesen 55 Mrd Ft-ra (≈180 M €) értékelte az Antenna Hungáriát. A tényleges vételár titokban maradt. Nem elsősorban a megtérülés miatt vásárolta meg a céget az állam – nyilatkozta a döntésről a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium illetékes államtitkára.¹²⁷ Ugyanakkor úgy vélte, a vételár maximum 8 éven belül teljes körűen megtérül.

A kivásárlás eredményeként újból állami tulajdonba került az országos földfelszíni és műholdas televízió- és rádióműsor-szórás, illetve -szétosztás.

5.5 *A TANKÖNYV PIAC ÚJRAÁLLAMOSÍTÁSA*

Mint arról már a privatizációs technikák széles palettájának ismertetése kapcsán beszámoltunk a *Tankönyvkiadó Rt.* privatizációjára 2004/2005 fordulóján került sor. Akkor, amikor az egykori állami vállalatnak, az 1949-ben alapított Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat jogutódjának már régen nem volt monopolpozíciója az általános iskolai, középiskolai és felsőoktatási tankönyvek piacán. A cég átalakulása 1993-ban történt, akkor vette fel a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. nevet. A privatizációt követően az állam 25%+1 szavazatnyi részvényt megtartott magának – a többségi pakett az MSZP holdudvarához tartozó Erdős Ákos által irányított Láng Kiadó és Holding kezébe került. 2006-ban a Tankönyvkiadóba többségi tulajdonosként beszállt a finn Sanoma média-csoport.^a 2013. február 1-jétől a kiadó Nemzedékek Tudása Könyvkiadó (NTK) néven folytatta működését, miután törvénymódosítással a kormány elérte, hogy csak a 100%-ban állami tulajdonú vállalatok használhatják cégnevükben a „nemzeti” jelzőt.

A 2. Orbán-kormány működése során 2011-ben jelentek meg először hírek arról, hogy az oktatás területén kialakult magánpiacokat is állami kézbe kívánja venni a politika.¹²⁸ Először is a tankönyvtörvény 2011 novemberében történt módosítása létrehozta és a 2013/2014-es tanévtől kezdődően bevezette az állami tankönyv-forgalmazás új rendszerét. Az országos tankönyvellátást az állam a *Könyvtárellátó Kiemelten Közhasznú Nonprofit Kft.-re* (Kello) bízta. A 2013/2014-es tanév kezdetekor kiderült, hogy a *Kello* beszállt a tanszerek forgalmazásába is, méghozzá úgy, hogy szoros szövetséget épített ki a legnagyobb magánforgalmazóval, a Balázs-Diák Kft.-vel.¹²⁹ A tankönyvgyártás évi 17 Mrd Ft-nyi forgalmat generáló piacon 2013-ban a kormány a piacon második helyen álló, egyébként magántulajdonú Mozaik Kiadót jelölték ki „piacvezető”-nek, majd ezzel egyidejűleg megkezdték az újonnan alapított Nemzeti Közzolgálati Tankönyvkiadó Zrt. feltőkésítését, amelyre a szegedi székhelyű, magántulajdonban álló Mozaik Kiadó megvásárlása várt. Ez utóbbi cél érdekében a 100%-os

^a A Sanoma Európa vezető média és oktatási vállalata. Több mint 10.000 szakembert alkalmaz több mint 20 országban. 2012-ben, a csoport nettó árbevétele elérte a 2,4 milliárd eurót. A Sanoma a helsinki NASDAQ OMX tőzsdén jegyzett cég.

állami tulajdonú cég több mint 300 millió Ft-os támogatást kapott EU-s forrásokból. Végül, ez a tranzakció nem valósult meg. Helyette a kormány egy másik kiadót, az Apáczai Kiadó Kft.-t vásárolta meg. A tankönyvpiac államosításának költségeit nem hozták nyilvánosságra; csak annyit tudni, hogy a 2013-as költségvetésben, a tartalékból erre a célra 9 Mrd Ft-ot zároltak. Végül a két tranzakciót csak 2014 nyarán sikerült lezárni. Ezt követően - jogutód nélkül – mind a két visszavásárolt céget megszüntették.¹³⁰

A piac visszaállamosításának másik feltétele az a jogszabályi módosítás volt, amely az oktatásért felelős miniszter számára lehetővé tette tankönyv-pályázatok meghirdetését. Amennyiben a tárcavezető a beérkezett pályázatok közül egyre rábólint, akkor az összes iskolának kötelezően ezt a könyvet kell megrendelnie. Ilyen előzmények után nem volt meglepő a bejelentés 2013 októberében: a Sanoma – minden valószínűség szerint a cég menedzsmentjének – tokkal-vonóval eladta az NTK-t. Ez a fejlemény előrevetítette azt, hogy várhatóan az új tulajdonosok rövidesen az államnak fogják eladni a cégüket.¹³¹

5.6 A FERENCVÁROSI LABDARÚGÓ KLUB VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA TÖBB LÉPCSŐBEN

A patinás labdarúgó klub a 90-es évek vége óta szinte megszakítás nélkül a politika, és a politikához közelálló magyar üzletemberek játékszere volt. 1999-ben Torgyán József, a koalíciós kormány agrár- és vidékfejlesztési minisztere lett a klub elnöke^a, 2011 őszén pedig Kubatov Gábor, a Fidesz kampány menedzsere.¹³²

A Várszegi Gábor által irányított Fotex Rt. 2001 nyarán vásárolt 80%-os részesedést az FTC Labdarúgó és Sport Kft.-ben. Az eredeti szerződés szerint a cég négy részletben fizette volna ki a 2,4 Mrd Ft-os vételárat. (A később részvénytársasággá átalakított cégben a Fotex részesedése időközben közel 100%-ra emelkedett.) Két éven belül azonban olyan mértékben megromlott a viszony a befektető és a Fradi-szurkolókat képviselő csoportok között^b, hogy Várszegi a kivonulást választotta. A tárgyalások elhúzódtak. Egy 2003. novemberi hír szerint a megállapodás lényege az volt, hogy a Fotex részvényeit visszaadja a Ferencvárosi Torna Clubnak. A Fotex által addig kifizetett 1,85 Mrd Ft ellenértékeként a Fotex Rt. megkapja az úgynevezett részleges kereskedelmi jogokat. Vagyis, amit a Fotex Rt. létrehozott, azaz a Fradi TV-t, a 100% Fradi című újságot, az FTC.hu-t, a Fradi-sört, a Fradi-whisky, és egyéb bevezetésre váró termékeket, a továbbiakban is ő üzemelteti, illetve bocsátja ki.

Sok-sok meddő kísérlet és 6 tender után 2007-ben az FTC ingatlanvagyonra tekintetében is megkezdődött a valódi privatizáció.^c Történt mindez azután, hogy a Fradi-szurkolók szimpátiatüntetést szerveztek a várva várt új tulajdonos mellett. Lényegében egyidejűleg, több tranzakció is történt a több szereplős magyar oldal, illetve a skót származású brit befektető Kevin McCabe között. Az MNV Zrt. 2,5 Mrd Ft bevételt realizált, a befektető összesen 4,8 Mrd Ft-ot fizetett.

^a 1990-94 között Harza Lajos, a Földművelésügyi Minisztérium helyettes államtitkára töltötte be ezt a pozíciót. Őt – választások után – Szerdahelyi Péter, a tárca közigazgatási államtitkára követte.

^b 2003. május 31-én a bajnokságot eldöntő Ferencváros - Debrecen találkozó után botrány és tömegverekedés tört ki az Üllői úti pályán. A szurkolók egy része durva antiszemita támadások keretében Várszegit hibáztatta a 0:0-s döntetlenért, illetve az 1. hely elvesztéséért. <http://www.freeweb.hu/fanatics/ftcbotrany/ftcbotrany.htm>

^c Ezt megelőzően már öt sikertelen privatizációs pályázat volt. Ezek egy részét a vagyonkezelő funkciót birtokló *Sportfolió Kht.* bonyolította, a továbbiakat már a KVI.

1. A stadionokat és az összes ingatlant (6 + 2 hektárt) a befektető által tulajdonolt Esplanade Kft. 2,5 Mrd Ft-ért^a vette meg az államtól, pontosabban a Kincstári Vagyoni Igazgatóságtól (KVI) 2007 végén. Jogi értelemben a tranzakciót az MNV Zrt. zárta le 2008. április 9-én, mint a KVI jogutóda.
2. Ezzel egy időben adta el a kezelői jogot a befektetőnek az FTC labdarúgó klub további 1,5 Mrd Ft (+ áfa) ellenében.
3. Az FTC a befektetőnek eladta a Labdarúgó Zrt.-t is további 0,8 Mrd Ft-ért, cserébe a befektető 25 éves használati jogot adott az FTC-nek. Ezen felül a befektető megígérte, hogy 2 éven belül megújítja a labdarúgó stadiont és egy hatalmas bevásárlóközpont is épül.

Ezekből a tervek közül semmi sem valósult meg, ezért a befektető 2010 végén 50 M €-s (≈14 Mrd Ft) „kikiáltási áron” meghirdette a klubot és az ingatlanokat tulajdonló Ferencváros Labdarúgó Zrt. eladását.¹³³ Ez nem hozott eredményt, ezért 2011 tavaszán a skót befektető az FTC egyesület javára 1 euróért lemondott az FTC focicsapatát működtető vállalkozás tulajdonjogáról. A stadion tulajdonjától azonban nem vált meg. Pár hónappal később a privatizáció ügyében rendőrségi feljelentés is született (←9.3.1), amit követően az MNV Zrt. pert indított McCabe cége, az Esplanade Kft. ellen.¹³⁴

A 2011-es év utolsó napjaiban kormányhatározat született, amely arra utasította az MNV Zrt.-t, hogy 5 Mrd Ft ellenében vásárolja vissza a klubhoz kapcsolódó ingatlanokat a skót befektetőtől.¹³⁵ A kormányhatározat arra is kitért, hogy az MNV Zrt. a versenyeztetés mellőzésével, 50 évre kössön vagyonkezelési szerződést a FRADIVÁROS Vagyonkezelő Zrt.-vel. Így tehát a Ferencvárosi Torna Club másnap 5 Mrd Ft-ért visszavásárolta az FTC Labdarúgó Zrt. részvényeinek 99%-át is a skót tulajdonostól, elengedett 1,2 Mrd Ft-nyi kötbért, és minden bizonnyal a megindított pert is visszavonta.^b Ugyancsak döntés született arról, hogy az állam visszavásárolja a Fotextől a marketing és kereskedelmi jogokat is, és elhangzott egy 12 Mrd Ft-os új stadion építésére vonatkozó ígélet is. Ezt követően rövid idő alatt lebontásra került az Üllői úti stadion és megkezdődött egy új sportkomplexum építése. Végeredményben 2012 elejére az a helyzet állt elő, hogy valamennyi NB1-es labdarúgó csapat stadionja az államé lett.¹³⁶

5.7 AZ UTASELLÁTÓ (RESTI ZRT.) BARÁTI VISSZAVÁSÁRLÁSA

A vasútállomások és pályaudvarok MÁV-tulajdonban álló üzleteinek és vendéglátó-ipari egységeinek privatizációját 1991-ben közösen indította el a MÁV és az ÁVÜ. Egészen pontosan az 1948-ban létrehozott Utasellátó Vállalat privatizációjáról volt szó. Arról a cégről, amelyet 1953-ban összevontak a MÁV-val, 1968-ban ismét önállósítottak, majd 1990-ben ismét visszaolvasztottak a vasúttársaságba.

1992 októberében a vagyonkezelő 8,6 M USD-s szerződést kötött a Soros György és Sarlos András nevéhez kapcsolódó Első Magyar Alappal (EMA), amelynek képviselője akkortájt Róna Péter volt.¹³⁷ A szerződés értelmében a vasúti vendéglátást 192 településen, illetve pályaudvaron korábban végző Utasellátó Vállalat egységeinek hasznélvezeti joga 30 évre -

^a Külön vita tárgyát képezte a későbbiekben, hogy ezt a tranzakciót terhelte-e ÁFA fizetési kötelezettség.

^b Ezt a visszavásárlási tranzakciót Tátrai Miklós, az MNV Zrt. korábbi vezérigazgatója, akit Budai Gyula elszámoltatási kormánybiztos 2011 márciusában az ügyészségen jelentett fel a Fradi pálya *eladása* kapcsán, bő egy héttel később hűtlen kezelés és hivatali visszaélés gyanújával maga jelentette fel a Központi Nyomozó Főügyészségen. Tátrai számítása szerint a visszavásárlás kapcsán minimum 2,5 Mrd Ft kár érte a magyar államot. [Népszabadság, 2012. jan. 13.] A visszavásárlási tranzakció ügyében egyébként 2011. december 7-én már Császy Zsolt, az MNV Zrt. ugyancsak megvádolt jogi igazgatója is tett feljelentést az ügyészségen. [Császy Zs. személyes közlése.]

2022. december 31-éig - a frissen létrehozott Resti Kereskedelmi és Vendéglátóipari Kft.-re szállt. Az Alap 85, a MÁV 15% tulajdonos lett a kft.-ben, amely 1993 decemberében alakult át részvénytársasággá. Mint befektető az Alap 8,6 M USD-t ($\approx$ 720 M Ft) fizetett a MÁV-nak, vagyis ún. decentralizált privatizáció történt.^a

"Még Antall József keresett meg azzal, hogy a MÁV azonnal fizetéseképtelenné válik, így jó volna, ha előállnánk valamilyen ötlettel" – emlékezett vissza az üzletre Róna sok év távlatából. Ő New York példáját követve állt volna neki a pályaudvarmentésnek - vagyis a nemzeti építészeti örökség részét képező paloták shopping centerre alakításának. A szerződés szerint a Resti vállalta, hogy az első öt évben 30 M USD fejlesztést hajt végre a pályaudvarokon, illetve hogy 25 éven át évi 100 ezer dollárnyi franchise-díjat utal a MÁV számlájára, továbbá hogy az első öt nyereséges évben 2 M USD-nek megfelelő tanácsadási-tervezési munkát végez a vasúttársaságnak. E három vállalkozás nem teljesült. "Három hét alatt világossá vált, hogy nincs az a befektető, aki az állomásfőnökök korrupciós hálózatán át tudna törni. Fejlesztési elképzeléseinket a MÁV-bürokrácia szabotálta el, úgyhogy azóta fennem hirdetem: aki valamit is kezdeni akar a vasúttal, először is rugjon ki minden állomásfőnököt meg az összes szakszervezet összes vezetőjét" - magyarázta utóbb a helyzetet Róna.¹³⁸

A magyarországi tevékenységét megszüntető EMA 2003 tavaszán vált meg 85%-os tulajdonrészétől, amely először a CBA-tulajdonos Krupp József cégéhez, a Krupp és Társai Kft.-hez került, amely részvénytársaságként közel harmadát pár héttel később átadta a Lázár és Fiai Kft.-nek^b. A CBA két másik résztulajdonosának cége, Breier László Resdan-Invest és Krupp József Kiron-Invest néven működő kft.-je 2005 októberében szállt be a társaságba, amelynek vezérigazgatója már 1993-tól, vagyis a tulajdonosváltás előtt 10 évvel is Gazdag Ferencné volt.

A 2. Fidesz-kormány 2012 elején döntött – az akkor már évek óta napirenden lévő terv – a Resti Kereskedelmi Zrt. visszaállamosításának végrehajtásáról. Két magyarázatot is adtak. Az egyik, hogy a vasúti közlekedés megújítása jegyében felszámolnák a pályaudvarokon, vasútállomásokon uralkodó elhanyagolt állapotokat. Más kérdés, hogy 1993-ban ugyanilyen volt a helyzet – akkor ezzel indokolták a privatizációt. A másik indok, hogy a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) kormányablakokat kívánt nyitni a pályaudvarokon is, hogy a 2013-tól létrejövő járási székhelyeken könnyen megközelíthető helyszíneket biztosítson az állampolgároknak az ügyintézésre.^c

Tény, hogy a Resti Zrt. visszaállamosítása nélkül a kormány nem csinálhatott volna semmit a szóba jöhető 188 vasútállomás 337 ingatlanán a 2022-ig érvényes haszonélvezeti szerződés miatt. A vállalkozásnak kizárólagos joga volt az épületek hasznosítására és a bérlok kiválasztására, hiába akarná tehát felszámolni a kormány a lepukkant talponállókat, vagy kormányablakokra cserélni a kínai üzleteket, jelenleg egyiket sem teheti meg. További komplikációt jelentett a szerződésnek az a kitétele, miszerint a bérben üzemeltetett szolgáltató cégek épületeinek felújítása, karbantartása mindvégig a MÁV feladata volt, illetve maradt volna. Volt más baj is a Restivel. Mint az 2011-ben napvilágra került, a CBA-ban tulajdonos vállalkozói kör több más cége mellett a Resti Zrt.-n keresztül is tekintélyes összegeket utalt a 2006-os csempészési ügye miatt ismertté vált Egymásért Alapítványnak. Breier László és Krupp József öt másik cége adományain túl a Resti 65 M Ft-ot fizetett a titkosszolgálati kapcsolatokkal is bíró alapítványnak, amelynek kurátorát, Földesi Szabó Lászlót milliárdos csempészség és sikkasztás miatt 2010 decemberében első fokon 7 év börtönbüntetésre ítélte a Fővárosi Bíróság.

^a Ennek a történetnek semmi köze sincs a belföldi vonatokon működő étkezőkocsiknak, illetve büféknek. Ezeket a szolgáltatásokat a vasúttársaság alvállalkozói működtették 2012 nyaráig. A "robogó éttermek" pincérei, szakácsai június 15-én dolgoztak utoljára.

^b A fogathajtó-világbajnok fivérek mellett ebben tulajdonos Lázárék édesanyja is.

^c Ez szerepelt a vasút jövőjére vonatkozó ún. Baross Gábor tervben is.

A kormányzat és a hozzá politikailag közel álló üzleti kör megállapodása nem ment könnyen: a tulajdonosok ugyanis a 104 M Ft alaptőkéjű, és az elmúlt években átlagosan 500-600 M Ft közötti adózott eredményt elérő társaság piaci értéke alapján akarták beárazni a 85%-ot, és piaci hírek szerint nagyjából 7-8 Mrd Ft-ot kértek volna. A KIM azonban egy értékbecslésen alapuló, jóval alacsonyabb vételárral kalkulált, és végül ez az 1,9 Mrd Ft-nyi összeg került az előszerződés tervezetébe. A jó kapcsolat megőrzése miatt kényes tárgyalások nehézségeit egy, az egyeztetések menetét ismerő kormányzati forrás az egyik internetes portálnak azzal illusztrálta, hogy "sokkal egyszerűbb lett volna olyan partnerekkel tárgyalni, akiknél a barátságra nem kell vigyázni". Ugyanezen forrás szerint a kormány nem akarta "birtokvédelmi csataterre tenni a pályaudvarokat", vagyis igyekezett a nem túl előnyös üzlet után, illetve annak ellenére is jó viszonyban maradni a volt tulajdonosokkal, akik a tervek szerint bérlokként - vendéglátó-ipari egységek üzemeltetőiként - visszatérhetnének az általuk korábban tulajdonosként kezelt ingatlanokba. Az 1,9 Mrd Ft-os vételár a tervek szerint legfeljebb két év alatt megtérül. Hogy ez megvalósult-e vagy sem, arról nincs hír. Arról azonban volt, hogy a Resti Kereskedelmi Zrt. 2014. január 1-gyel beolvadt a MÁV Vagyonkezelő Zrt.-be.

5.8 EGY MAHART LEÁNYCÉG VISSZAVÉTELE

2013 októberében meglepetést keltő hír volt, a 2005-ben privatizált Mahart utódcég, a dunai hajózásra specializálódott *Mahart PassNave Kft.* többségi, 51%-os üzletrész csomagjának visszavásárlása. A döntés bejelentésekor a cég 22 hajóból álló flottájával a fővárosi nagyhajók területén 60%-os részesedéssel bírt, és évente 110 szállodahajót fogadott budapesti és vidéki kikötői hálózatában. A tranzakció megértéséhez tudni kell, hogy – miként korábban is – 2013-ban is kerestfinanszírozás folyt a cégben. A menetrendszerű személyhajózás veszteséget termelt^a, a külföldi szállodahajók fogadása és kiszolgálása viszont nagy üzlet volt. 2012-ben a Tiszán már lényegében nem is volt hajózás (főként a nagyon alacsony vízszint és az alsó-köteles kompok miatt), a Dunán a folyami kikötők több mint 2/3-a elhanyagolt és leromlott állapotú, miközben új kikötők építése címszó alatt csak határkikötőre futotta. A szállodahajó-fogadás üzleti alapját a Fővárossal kötött korábbi szerződések adták: a Mahart is, meg később a PassNave is két évtizeden át sokkal kisebb összeget fizetett a budapesti kikötők bérleti jogáért^b, mint amennyit a szállodahajóktól beszedett.

Valójában azonban ennek az MNV Zrt. által lebonyolított államosításnak egy évvel korábban már volt egy előzménye – igaz, akkor a közvélemény erre nem figyelt fel. 2012 októberében ugyanis már a Főváros is ugyanerre a lépésre készült, és – mint ez utólag kiderült – addigra már a tranzakció technikai részletei is nagyjából ki voltak dolgozva. Mint azt a cég akkori ügyvezetője a médiának kikotyogta¹³⁹, a fővárosi önkormányzat 750 M Ft-ért akarta megvenni a 4 Mrd Ft-os cég 51%-át. Ekkor a társaság 10 szárnyashajót, 4 nagyhajót 12 egyéb hajót birtokolt, és a budapesti kikötők mellett 17 vidéki kikötővel is rendelkezett, egyebek között a Tiszán is.

Világos volt, hogy a Fővárossal – és így áttételesen a 2/3-os Fidesz-kormányval szemben – a Maspednek nincs esélye. Ha a kikötői jogokat elvesztik, vagy annak ára irreálisan magasra emelkedik, a PassNave értéke 0 Ft lesz. A Masped számára az sem volt megnyugtató, hogy a 2001 óta a menetrendszerű hajózás nem számít közszolgáltatásnak, ezért a cég a

^a Ennek részben a csökkenő utaslétszám volt az oka. 2011-ben 350 ezer utast szállítottak a cég hajói.

^b Ez a bérleti díj, az úgy nevezett partfalhasználati díj 2012-be 110 M Ft/év volt. http://hvg.hu/kkv/20121004_Ingyen_lehet_Tarloseke_a_Mahart. Néhány budapesti kikötőt – elsősorban a budai rakparton - ekkor már, a PassNave-től független magyar magáncégek is birtokoltak. Ez azzal függött össze, hogy egyes rakpart szakaszok tulajdonjoga 1990-ben nem a Fővároshoz, hanem a kerületekhez került.

menetjegyek állami árkiegészítésére sem számíthatott. Így nem volt érdemes üzemeltetni a meglévő hajókat sem: 2013-ban a 9 dunai szárnyashajóból 4 „lezsírozva”, tartalékban várta a jobb napokat. S miután 2011-ben, illetve 2012-ben jelentős mértékű adózott eredményt produkált a társaság (összesen kb. 450 M Ft-ot), s ezt a tulajdonosok osztalék-ágon ki is vonták a cégből, sok ok már nem volt a maradásra.^a

A Fővárosi Közgyűlés 2012 októberében már majdnem szavazott is (a tervezetet reggel helyszíni kiosztással vették napirendre), de azután az előterjesztő indoklás nélkül visszavonta az egészet. A tervek szerint a fővárosi költségvetésnek egy fillérébe se kerül a tranzakció, a vételárat ugyanis a megállapodás szerint 5 év alatt, az éves osztalékból fizette volna ki a főváros. A Fővárosnak és a Nemzetgazdasági Minisztériumnak ugyanis a hajógyártással, a hajózással, s ezen belül a budapesti személyhajózással grandiózus tervei voltak: kész koncepciója volt arról, hogy miként lehetne az agglomerációból a Főváros szívébe szállítani naponta sok tízezer utast.¹⁴⁰

Máig nem világos, hogy milyen okból, végül a Főváros elállt a vételi szándékától. Lehetséges, hogy a háttéralku lényege az volt, hogy a Főváros 2013-ban több mint a duplájára emelhetné a budapesti kikötők bérleti díját.¹⁴¹ Egy évig tartott az újabb terv megvalósítása: legyen az MNV Zrt. a tulajdonos. Így 2013 októberében az MNV Zrt. ugyancsak 750 M Ft-ért, ugyancsak halasztott fizetési konstrukció keretében vette át a többségi irányítást a 2005-ös privatizációs pályázat nyertesétől, a Maspedtől.^b A vételi díjat az MNV Zrt. 4 év alatt, a társaság várható nyereségének az államra eső részének visszaforgatásával fogja kifizetni. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az MNV Zrt. szinte ingyen jut többségi tulajdonrészhez, ami mindenképpen bővebb magyarázatot igényel. Ilyen információ azonban az államosítási döntés bejelentésekor sem az eladó, sem a vevő oldaláról nem hangzott el. Egyáltalán nem volt világos, hogy a Masped, mint főtulajdonos, milyen ellenszolgáltatás fejében mondott le arról a monopolhelyzetről, amelynek 8 éven át a kedvezményezettje volt. Nehéz feltételezni, hogy hitelbe adta volna át az üzletrészeit.^c

5.9 ÁLLAMOSÍTÁS DUNAKESZIN

Bár a Fidesz politikai terveiben 2010-től fogva szerepelt a MÁV egykori Dunakeszi Járműjavítójának visszavásárlása, erre a tranzakcióra csak 2014 szeptemberében került sor. Furcsa módon, a kormány semmiféle értelmes magyarázatot nem adott arról, hogy miért érdemes közpénzt költeni az 1996-ban decentralizált privatizáció keretében értékesített, csőd közeli vállalatra, amely 2013-ban 6,2 Mrd Ft-os nettó árbevétel mellett 260 M Ft-os veszteséggel zárt.

^a 2013-ban a Budapest – Szentendre viszonylatban egy hajójegy 2000 Ft-ba került, míg a HÉV-en 560 Ft-ot, buszon még ennél is kevesebbet kellett fizetni. *HVG*, 2013. okt. 26.

^b A tulajdoni helyzet valójában ennél sokkal bonyolultabb volt a visszaállamosítási tranzakció idején. Az Opten céginformációs adatbázis szerint a Masped Zrt.-t 50%-ot meghaladó tulajdonrészrel rendelkezett. A cég egyik leánya is tulajdonos még vállalatban – Mapabe-Invest Fejlesztő Kft. –, emellett az MM Üzletviteli Tanácsadó Kft., illetve a Munkavállalói Vagyonkezelői és Tanácsadó Szolgáltató Kft is rendelkezett részesedéssel. Utóbbi tulajdonosa Dobák István, és az Európa Rendezvényiroda Kereskedelmi és Szolgáltató Kft – mely egy beolvadás után ugyanilyen néven működött tovább. Az Európa Rendezvényirodának négy magyar magánszemély volt a tulajdonosa. Az MM Üzletviteli Tanácsadó Kft. tulajdonosai között szerepel a Conflex Kft. és az Európa Rendezvényiroda, utóbbi két cégben tulajdonos Ablonczy Péter is. Az Origo 2011 szeptemberében megírta, a Conflex Kft. egyik cége, a Ciklámen Turiszt Zrt. nevében 2,5 M Ft-ot adományoztak az államadósság-csökkentő alapba (egy magyar vállalkozó összesen 5 M Ft adott az alapba, a másik cég a Saját Raktár Kft. volt, ez Ablonczyék családi cége). http://hvg.hu/kkv/20131016_Mar_allami_hajozas_is_lesz

^c Bizonyára nem véletlen, hogy a hírt bejelentő közlemény első mondatában is azt hangsúlyozta, hogy a tárgyalást a Masped kezdeményezte. http://www.mnvzrt.hu/felso_menu/hireink/sajtoszoba/20131016.html

A szaksajtó is csak találgatni tudott, és leginkább azt említették, hogy a MÁV-által decentralizált privatizáció formájában értékesített cég, ami ekkor Bombardier Transportation MÁV Hungary Kft. névre hallgatott már évek óta fő szponzora volt Orbán Viktor egyik kedvenc munkatársa, Szijjártó Péter NB II-es osztályú teremfoci-csapatának, a Dunakeszi Kinizsi Futsal Klubnak, és Szijjártó, a 3. Orbán-kormány külgazdasági és külügyminiszter egyébként is Dunakeszin lakott. Más hírek szerint az évek óta kapacitás-felesleggel küszködő céggel a kormánynak az a terve, hogy spanyol kooperációban Budapestnek szánt villamosokat gyártson. A hajdan jobb napokat látott vállalatnak még 2010-ben is mintegy 1000 munkavállalója volt, ez a visszaállamosítás idejére már lezuhant 361 főre. A cég 64,9%-os részvény pakettjének megvásárlásáról szóló szerződést 2014 szeptemberében írták alá.¹⁴² Egy nappal korábban a kormány rendeletben adott felmentést saját magának a versenyhivatali engedélyezési eljárás alól, mondván, hogy - tekintettel a munkahelyek megőrzésére, és a hazai járműipar fejlesztésére – közérdekből nemzetstratégiai jelentőségű összefonódás fog bekövetkezni.¹⁴³ A vételár csak hetekkel később derült ki: 6,9 M € ($\approx$ 2,1 Mrd Ft). Ugyanakkor a Bombardier másik magyarországi cége, a Mátranovákon működő Bobardier Transportation Hungary Kft. továbbra is a kanadai székhelyű cég tulajdonában maradt.¹⁴⁴

5.10 HÁROM HÚSÜZEM VISSZAÁLLAMOSÍTÁSA

2012 utolsó napjaiban a 2. Orbán-kormány költségvetési forrásokat biztosított három városi önkormányzatnak, hogy tőkeemeléssel tulajdoni részt szerezzenek a városban működő veszteséges és ezért bezárással fenyegetett húsüzemben. Erre a célra Kaposvár 3,5 Mrd Ft-ot, Gyula 1,8 Mrd-ot, Pápa 1,5 Mrd Ft-ot kapott.¹⁴⁵

A három hasonló tranzakció felkeltette az EU versenyhatóságainak gyanúját is. A vizsgálat azonban megállapította, hogy a magyar állam ügyesen megkerülte a jogi akadályokat, miután az állami támogatást nem a csődbe jutott állami cég kapta. Gyulán – például – az történt, hogy a támogatás a Gyulahús névre keresztelt új vállalkozáshoz került, amit Gyula város önkormányzata alapított a kormánytól e célra megcímkézett állami támogatás felhasználásával, majd az alapítás után ebbe a másik cégbe apportálták a csődbe jutott, majd pedig 850 M Ft-ért kivásárolt Gyulai Húskombinát eszközeit.¹⁴⁶ A vagyont az önkormányzaté lett, amit a Gyulahúsnak bérbe adott. E tranzakció idején – 2013 szeptemberében - az üzem 70%-os kapacitással működött és 270 főt foglalkoztatott. Egyébként a kombinát 2009 óta termelt veszteségesen, működését eddig a Nagisz Zrt. mint főtulajdonos segítette azzal, hogy pénzeket csoportosított át a húsipari társasághoz.

5.11 SZEMÉTSZÁLLÍTÓ CÉGEK VISSZAVÁSÁRLÁSA

2013 végén az MNV Zrt. 4,4 Mrd Ft-ért kivásárolta a német Remondis International GmbH magyarországi érdekeltségeit. A leányvállalatai révén több mint 70 települést kiszolgáló Remondis Magyarország Holding Kft. megszűnt, feladatait a *Nemzeti Hulladékgazdálkodási Szolgáltató Kft.* vette át. Ugyanez történt pár hónappal korábban a Martfű városában tevékenykedő Kun Hulladék Kft.-vel is. 2014 elején az MNV Zrt. az osztrák tulajdonú AVE Magyarország Hulladékgazdálkodási Kft.-re is szemet vetett. Ez is egy nagyobb magánvállalkozás volt: 1,2 millió lakost szolgált ki.¹⁴⁷

5.12 AZ ÓBUDAI HAJÓGYÁRI SZIGET VISSZAVÁSÁRLÁSA

A 2013. szeptember 20-i Magyar Közlönyben jelent meg az a kormányhatározat, amely alapján az állam nettó 4 Mrd Ft-ért visszavásárolta a budapesti, harmadik kerületi Hajógyári-szigeten lévő hét ingatlant, amelyen a beruházó eredetileg Álom-sziget néven szórakoztató központot kívánt létesíteni. A vételi szerződésben az MNV Zrt. azt is kikötötte, hogy a területet birtokló Álom Sziget 2004 Kft-nek fel kell mondania az összes érvényes bérleti szerződést, melyeket évekkorábban azért kötöttek, mert a kaszinó-központ építése még el sem kezdődött. Termelő és szolgáltató cégek, raktárvállalkozások és közel tucatnyi vendéglátó cég^a kényszerült távozásra.

A vételár forrásai több tételből állnak össze. A 2013-as i költségvetésből - az állami vagyonnal kapcsolatos kiadásokból - 1 Mrd Ft-ot fordítottak erre a célra. Az izraeli befektetők játékkaszinó koncessziójának megszüntetésére 1 Mrd Ft + áfa fizetés lett előirányozva. A 2012-es, kötelezettségvállalással nem terhelt előirányzatok közül a Vidékfejlesztési Minisztérium fejezetből 1,3 Mrd, a Nemzetgazdasági Minisztérium fejezetből 0,4 Mrd, míg a NAV fejezetből 1,3 Mrd Ft felhasználását engedélyezte a kormány erre a célra.¹⁴⁸

5.13 TOVÁBBI PPP PROJEKTEK VISSZAVÁSÁRLÁSA

A Fidesz-kormány 2010 nyarán hirdette meg a PPP-programok, vagyis a Public-Private Program (PPP) technikával finanszírozott építési beruházások leállítást, illetve a már megépült objektumok visszavásárlását.

Az állami és a magánszektor közötti fejlesztési célú együttműködés újszerű formáinak alkalmazásához a jogi keret 2003-ban született meg, de valójában már 1994-től PPP konstrukcióban épült több M5 autópálya is. Ilyenkor a beruházás ellenértékének megfizetése nem egy összegben vált esedékessé a létesítmény átadás-átvételekor, hanem a szerződés 15, 20 vagy 30 éves időtartama alatt folyamatosan fizetendő részletekben. A fizetési kötelezettség így egyenletesen oszlik el a projekt teljes futamideje alatt és nem terheli olyan mértékben a központi, illetve önkormányzati költségvetést, mint egy hagyományos projekt esetén. A PPP egyik legfőbb előnye tehát az volt, hogy statisztikailag el lehetett tüntetni a költségvetési túlköltekezés nyomait az éves beszámolókból. A későbbiekben számos minisztérium és önkormányzat energetikai beruházások, sportlétesítmények, wellness centrumok, könyvtárak, kollégiumok, bérházak, nyugdíjasházak, sőt még két börtön létesítését is ezzel a technikával finanszírozta. Igaz, 2004-től kezdve az Eurostat ezen beruházások jelentős részét a közvagyon részeként számoltatta el a tagállamokkal – vagyis a trükk lelepleződött -, de akkor már nem volt politikai erő a megkezdett projektek leállítására vagy átalakítására, és egyébként is, hivatalosan Magyarországra még nem szólt rá a brüsszeli statisztikai hivatal. Ezért a PPP-s elszámolásokkal való trükközés még a 2006-os költségvetés tervezésekor is javában folyt.^b

„A PPP-konstrukció nem eleve ördögtől való – írta erről számunkra is meggyőző tanulmányában Berlinger (2011) -, inkább az alkalmazása megy időnként kétségbeesítően rosszúl.” Elvben ugyanis lehetséges úgy meghatározni a PPP-projekt pénzügyi paramétereit, hogy a jelenérték számítás szabályait figyelembe véve a teljes költség nagyjából azonos legyen a hagyományos és a PPP-finanszírozás esetében. De a hazai tapasztalatok nem ezt mutatták. A költségvetési egyenleg kozmetikázása érdekében, rövid távú érdekből hozott döntések – a legtöbb esetben, az egy irányba mutató magánérdekek akadálytalan érvényesülése,

^a Ezek között voltak a rendőrkorrupcióval vádolt Vizoviczki László 17 éven át működő éttermei, diszkói is.

^b Ld. Kóka János gazdasági miniszter nyilatkozatát 2005 szeptemberében. Ez idő tájt elterjedt városi legenda volt, hogy a magyar kormány helytelen gyakorlatát Szapáry György, az MNB alelnöke „jelentette fel” Brüsszelben egy konferencián. Ez képtelen vád, az Eurostat és a magyar hatóságok akkor már hosszú hónapok óta tárgyaltak és alkudoztak a PPP-szerződések elszámolásáról. *Világgazdaság*, 2005. szept. 23.

valamint egyes joghézagok miatt^a - végeredményben pazarláshoz vezettek. Ha csak az történik, hogy a magyar állam helyett egy magáncég vesz fel devizahitelt, akkor szinte előre borítékolni lehet a biztos veszteséget.¹⁴⁹

2011 tavaszán a 2. Orbán-kormány illetékes államtitkára úgy becsülte, hogy a folyamatban lévő, kb. 100 darab PPP szerződés nyomán a kormány teljes jövőbeli elkötelezettsége 3000 Mrd Ft, vagyis nagyságrendileg a GDP 10%-a. Két évvel később ugyanő azt nyilatkozta, hogy a PPP-s programok évente 120 Mrd Ft-os kiadást jelentenek a költségvetésnek, melyből 100 Mrd az M5-ös és M6-os autópályák díja.¹⁵⁰

Ténylegesen a 2. Orbán-kormány regnálása alatt kevés visszavásárlás történt. Ilyen volt - például - a korábban megkötött 32 üzletből 16 sportpálya projekt visszavásárlása és – külön törvény alapján - önkormányzati tulajdonba adása.¹⁵¹ Ez történt a Magyar Televízió óbudai székházával is, amelyet a Wallis csoport épített korábban.^b A Magyar Telekom is áldozata lett ennek a kampányának. A Magyar Állam 2012-ben idő előtt felmondta a 10 évre kötött ún. készenléti kommunikációs szolgáltatási szerződést, az EDR-t, és csaknem 20 Mrd Ft-ért kivásárolta az M-Telekomtól a szolgáltatást nyújtó Pro-M Kft.-t. Szép lassan azonban a kormány PPP-ellenes lendülete alábbhagyott.

5.14 A MAGÁNNYUGDÍJ PÉNZTÁRAK ÁLLAMOSÍTÁSA NYOMÁN MEGSZERZETT VÁLLALATI VAGYON

2011-ben a 2. Orbán-kormány kényszerállamosítással megszerezte a nyugdíjrendszer II. pillérét alkotó magánnyugdíj pénztárok (MANYUP) 2945,3 Mrd Ft-os vagyont. Ebben a vagyontömegben 190 Mrd Ft-nyi magyar társasági részvény, illetve üzletrész is volt.^c Ezek az eszközök – legalábbis első lépcsőben – az erre a célra létrehozott speciális pénzügyi alapba (Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alap – NYRACSA) kerültek. Hogy milyen részesedések kerültek állami tulajdonba, arról pontos listát nem hozott nyilvánosságra a kormányzat. Csak a tőzsdei részvénytársaságok esetében kerültek ki adatok – feltéve, hogy az állami részesedés meghaladta az 5%-ot. Ez történt – például – Magyar Telekom (korábban: Matáv) esetében. Az egykori állami tulajdonú, majd később privatizált cégek közül a következőről derült ki, hogy a MANYUP rendszer államosítása nyomán ismét részvények kerültek az államhoz: MOL (2,6%), Richter (6,3%), ELMŰ (16%), ÉMÁSZ (11,7%), Rába (12,8%), PannErgyd (5,7%), Egis (5%)^e.¹⁵²

2012-ben egy törvénymódosítás nyomán lehetővé vált, hogy az NYRACSA eszközeit térítésmentesen átadhassa az MNV Zrt.-nek, így 2012-ben 132,6 Mrd Ft, 2013-ban 65 Mrd Ft értékű eszközök – zömében részvények és üzletrészek - kerültek át az MNV Zrt.-hez.

^a Az ÁSZ (2007, 128. o.) tanulmánya arra hívta fel a figyelmet, hogy az 1990. évi önkormányzati törvény 88.§ (2) pontja szerinti eladósodási-korlátok között a PPP-konstrukciókra jellemző „rendelkezésre állási díj” nem szerepelt, holott az is éppen olyan kötelezettség vállalás, mint a hiteltörlesztés vagy a lízingdíj fizetés.

^b A Wallis által épített Kunigunda utcai stúdiókat és irodákat a köztévé évente 3 Mrd Ft-ért bérelte volna 40 éven át, s ezek még ezután sem kerültek volna a tulajdonába. A székházat végül 2013 augusztusában eladta a Mille-náris Média Kft, így 23 Mrd Ft-ért mégis a köztévé, pontosabban az MTVA tulajdonába került a székház.

^c Az alapokban devizában denominált külföldi részvények is voltak, összesen 98,1 Mrd Ft értékben.

^d A Pannonplast jogutódja.

^e Ez a részvénycsomagot az MNV Zrt. 2013 novemberében 10,3 Mrd Ft-ért értékesítette, miután Az Egis 50,91%-os tulajdonosa, a francia Servier-csoport 100%-os leányvállalata, az Arts et Techniques du Progres a lebonyolító KBC Securities közreműködésével önkéntes vételi ajánlatot tett a piacon lévő Egis-részvényekre 28 000 forintos részvényenkénti áron. *MTI*, 2013. nov. 5.

4. TÁBLÁZAT: Az államosított magán-nyugdíjpénztári vagyon felhasználása, 2011-2013

Mrd Ft	2011. máj. 31.	2011. dec. 31.	2012. dec. 31.	2013. dec. 31.
Összes forinteszköz	2433,4	455,2	106,7	0,2
Befektetési jegy és etf	595,8	117,1	71,1	0,0
Részvény	189,6	175,5	21,6	0,0
Magyar állampapír	1376,1	0,0	0,0	0,0
Jelzáloglevél és vállalati kötvény	110,0	20,2	4,9	0,0
Számlapénz	151,3	80,7	8,3	0,2
Összes devizaeszköz	511,9	229,1	209,3	0,0
Befektetési jegy és etf	386,6	81,4	84,6	0,0
Részvény	98,1	124,0	110,0	0,0
Magyar állampapír	2,0	0,0	0,0	0,0
Külföldi állampapír	1,3	0,4	0,2	0,0
Jelzáloglevél és vállalati kötvény	21,8	23,1	12,8	0,0
Számlapénz	0,0	0,2	1,6	0,0
Összes eszköz	2945,3	684,3	316,0	0,2

Forrás: www.napi.hu, 2014. márc. 4.

5.15 A DEVIZAHITELESEK INGATLANÁNAK VISSZAVÁSÁRLÁSA

2011-ben a 2. Orbán-kormány azzal a céllal hozta létre a Nemzeti Eszközkezelő Zrt.-t (NET Zrt.), hogy az megvásárolja a törlesztési képtelen devizahitelek lakóingatlanait.¹⁵³ A folyamat lassan indult be. Bár arról politikai döntés született, hogy a vásárlásban akár 25 ezer tételig is elmehet a NET, 2014 végéig kb. 14 ezer lakás ment át ilyen módon magánkezekből állami tulajdonba. Hogy azután mi fog majd történni ezekkel az ingatlanokkal, hogy az állam miképpen lesz képes értelmes módon gazdálkodni több tízezernyi, az ország különböző részeiben található ingatlannal, semmiféle tájékoztatást nem kapott a közvélemény.

5.16 A CITADELLA ÁLLAMOSÍTÁSA

2013 októberében a nyilvánosság számára teljesen váratlan bejelentést tett a kormány: kisajátította a Citadellát, a budai Gellérthegy melletti dombon épült erődítmény komplexum területén működő hat vállalkozást.¹⁵⁴ Az akció lényege a bérlők, illetve a bérbe vett 35 ezer m² kisajátítása volt, miután maga a műemlék együttes – természetesen – egyetlen napra sem került ki az állami vagyon köréből. A Citadellán ekkortájt rendezvényközpont és több étterem is működött. Ezt a döntését a kormány határozati úton rendelte el, arra való hivatkozással, hogy a Citadella eddigi használata, hasznosítása nem felel meg a világörökségi törvényben foglalt követelményeknek. Ezért a kormány elrendelte, hogy a Citadellát hasznosító személyek, társaságok és cégek kötelesek az általuk birtokolt területeket 30 napon belül az MNV Zrt. birtokába adni. A kiadott közlemény szerint a határozat fellebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható volt.¹⁵⁵ Mint utóbb kiderült, a Citadella bérlőinek az MNV Zrt. már 2012 végén felmondott, ám a Veres István nevével fémjelzett vállalkozások nem voltak hajlandók elhagyni a

területet és kártérítést kértek.^a Sőt, valójában az ügy időben még inkább a múltba, egy 1999-ben a Citadella 4U Vagyongazdálkodó Kft. és a Kincstári Vagyongazdálkodó Igazgatóság közötti, 40 évre szóló bérleti megállapodáshoz vezet vissza, amit egy évvel később az akkori kulturális tárca próbált meg nem történné tenni. Akkor kezdődött a pereskedés, ami még 2013-ban sem vezetett eredményre. 2003-ban a bérlő Citadella Investment Vagyongazdálkodó Kft.-re változtatta a nevét, majd a cég 20 évre hat – ugyancsak Veres Istvánhoz köthető – új társaságnak adta át a bérleti jogot. Azóta folyt a pereskedés.

Pár héttel a döntés bejelentése után az MNV Zrt. 2 M Ft/év + Áfa ellenében a Citadella ingatlan együttes vagyongazdálkodói jogát átadta a XI. kerületi önkormányzatnak: veszekedjenek ők Veres Istvánnal.¹⁵⁶ Egy hónappal később azonban az önkormányzat is úgy látta, nem érdemes vesződni és vitatkozni. A Citadella kezelői joga visszaszállt az MNV Zrt.-re.

^a Ez ugyanaz a Veres István, akinek nevét az érdeklődő újságolvasók a Ferihegyi repülőtéren működő taxi társaság botrányai kapcsán ismerte meg.

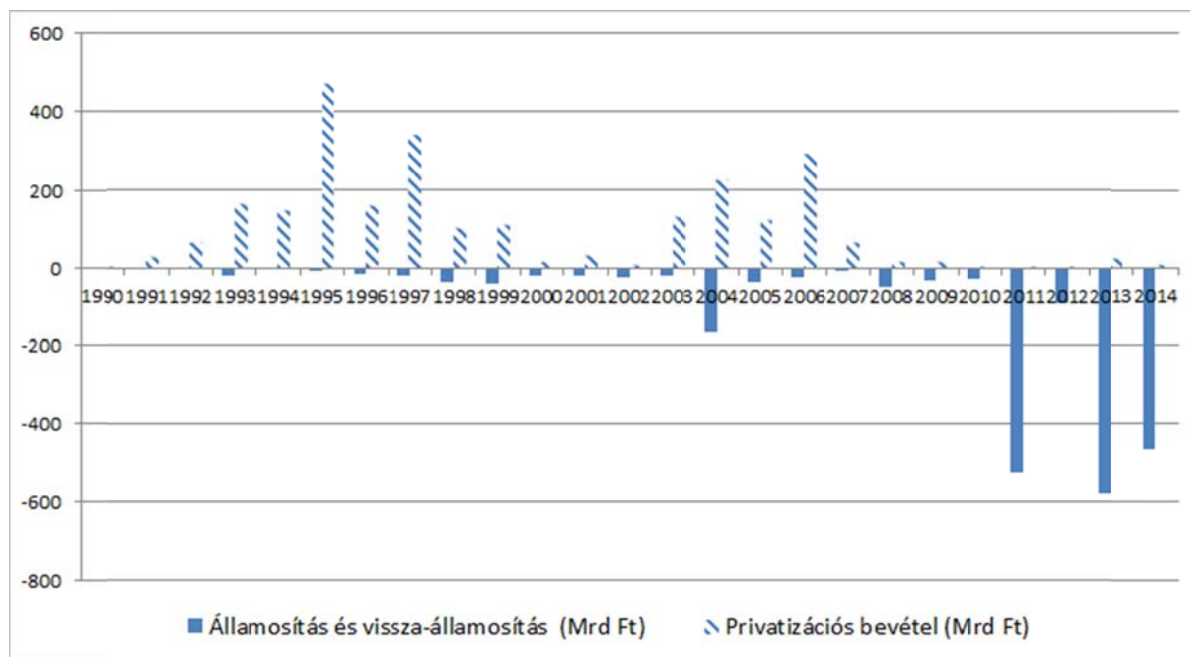
6 A PRIVATIZÁCIÓ ÉS AZ ÁLLAMOSÍTÁSOK EGYENLEGE, 1990 – 2014

Mint már e fejezet bevezetőjében utaltunk rá, a privatizációs bevételek, illetve az államosítással, visszaállamosítással, új cégek alapításával járó költségek forintban kifejezett nagysága félrevezető. A 11. ábra első blokkja alapján úgy tűnik, hogy a 2010 utáni időszak államosítási kiadásai nagyságrendileg vetekszenek a 90-es évek második felében realizált privatizációs bevételek nagyságával. Ez azonban helytelen következtetés lenne, mert nincs tekintettel arra, hogy időközben a forint igen jelentős mértékben veszített értékéből.

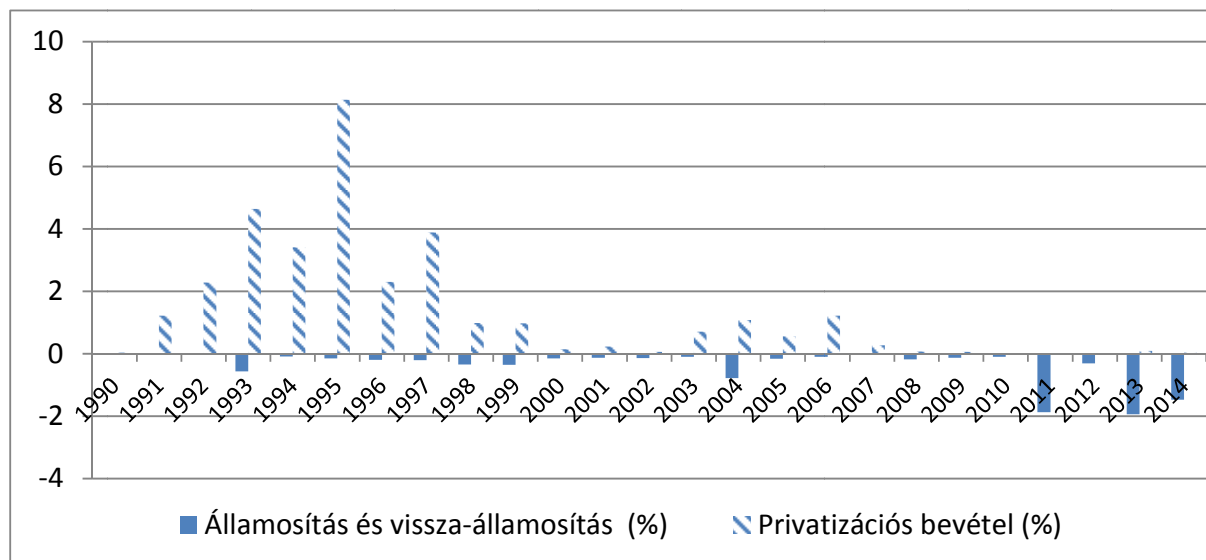
Ezt a torzulást van hivatva kiküszöbölni a 11. ábra második blokkja, ahol mind a privatizációs bevételek, mind az éves államosítási kiadások az adott évi GDP %-ában vannak kifejezve. Ezen az ábrán már a valós kép látható, ami azt mutatja, hogy valójában a 2000-es évtized során keletkezett kiadások nem sokkal nagyobbak, mint amekkora tranzakciók a 90-es években zajlottak, s a 90-es évek második felében keletkezett privatizációs bevételekhez képest a 2. Orbán-kormány államosítási kiadásai viszonylag szerénynek mondhatóak.

11. ÁBRA: PRIVATIZÁCIÓS BEVÉTELEK ÉS AZ ÁLLAMOSÍTÁSSAL JÁRÓ KIADÁSOK, 1990 - 2014

a) Milliárd Ft

b) Az éves GDP százalékában

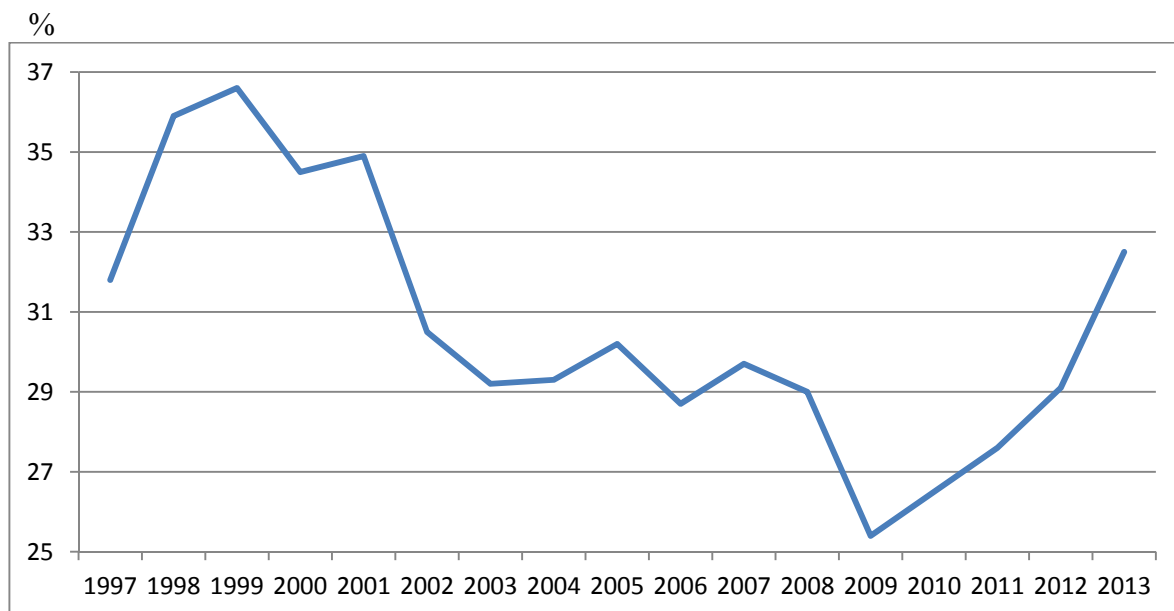

Megjegyzések: A privatizációs bevételek csak a részvény, üzletrész és ingatlanértékesítésből származó tételeket tartalmazzák, a vagyonhasznosításból származó bevételek (pl. osztalék, bérleti, díj) nélkül. Az államosítási és visszaállamosítási tételek az állami vagyonkezelők adatain túlmenően tartalmazzák azon jelentősebb tranzakciókat is, amelyeket valamelyik minisztérium, vagy az MFB vagy egy 100%-os állami tulajdonú cég bonyolított leg. A 2010 utáni időszak adataiban szerepelnek a Főváros és néhány nagyobb város visszavásárlási számadatai is.

Forrás: A szerző saját becslése az MNV Zrt. és jogelődjeinek éves mérlegbeszámolóí alapján, valamint eseti kiegészítésekkel (ld. fenn).

Foglalkoztatási hatás. Miközben a visszaállamosítások darabszámra igen sok céget érintettek, meglepő módon a foglalkoztatási adatokból ezzel éppen ellentétes tendencia rajzolódott ki. 2009-től fogva éppenséggel nőtt a külföldi tulajdonban álló cégeknél alkalmazottak aránya.

12. ÁBRA: A KÜLFÖLDI TULAJDONÚ VÁLLALATOKNÁL DOLGOZÓK ARÁNYA A VÁLLALATI SZFÉRÁBAN, 1997 - 2013

Megjegyzés: Függetlenül a külföldi tulajdon arányától. 1997-1999: 10 fős vagy nagyobb vállalatok; 2000-től: 5 fős vagy nagyobb vállalkozások.

Forrás: Saját számítása az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Adatbankjában található adatok alapján.

FÜGGELÉK: A 2. ÉS 3. ORBÁN-KORMÁNY JELENTŐSEBB ÁLLAMOSÍTÁSI TRANZAKCIÓI

A már egyszer privatizált gazdasági társaságok visszavétele az állam, az állami vagyonkezelők, többségi állami társaságok és a települési önkormányzatok által

	Ágazat, társaság neve (Tranzakció zárásának időpontja)	Deklarált cél	Módszer	Keretfeltétel, szabályozás	Állami részarány a tranzakció után (%)	Eladó	Vevő	Finanszrozás forrása	A tranzakció költsége (vétélár, tőkeemelés, alapjuttatás, stb.) Mrd Ft
	1. Pénzintézetek								
	128 db takarékszövetkezet (2013/2014)	gyors megtérülés	tulajdon elvonás, belépési kötelezettség	célzott jogalkotás	100	Szövetkezeti tagok	MFB, Magyar Posta	központi költségvetés befizetése a szövetkezeti garancia alapba	135
	Takarékbank (2013. jún. 27.)	befolyás	vásárlás		38	Deutsche ZB	MFB	MFB forrás	5-6/
	Takarékbank (2013)		tőkeemelés		13	-	Magyar Posta	n.a.	0,66
	Díjbeszedő Holding Zrt. (2013. nov.)	lakossági befizetések egyszerűsítése	kivásárlás		76	Magyar magánbefektetők	Magyar Posta		n.a.
	Díjnet Zrt. (2013)								n.a.
	Gránit Bank (2013 nyár)	cégerősítés	tőkeemelés		49	-	NGM	n.a.	2,58
	Széchenyi Bank	cégerősítés	tőkeemelés		49	-	NGM	n.a.	3

	(2013. jún. 21.)								
	Magyar Külkereskedelmi Bank (2014. szept. 29.)	magyar tulajdoni arányok erősítése	kivásárlás		100	Bayerische Landesbank	Miniszterelnöki Hivatal		17,2
	FHB Kereskedelmi Bank (2014. szept. 30.)		kivásárlás („bail out”)		49	FHB Jelzálogbank	Magyar Posta		28,5
	FHB Életjáradék Ingatlanbefektető Zrt. (2014. dec. 29.)	megszűnt a működés jogalapja, súlyos veszteségek	eladás szimbolikus vételáron („bail out”)	törvényi kényszer	100		Nemzeti Eszközkezelő Zrt.		0,001
	Budapest Bank (2014/2015)	magyar tulajdoni arányok erősítése	kivásárlás		100	GE Capital	?		≈ 200
137	Összesen								≈ 400
	2. Energetika								
	MOL Nyrt. (2011. jún. 20.)	befolyás, ellátás biztonság	vásárlás	bejegyzés és szavazati jog megtagadás, különadó	22,1	Szurgut-nyeftye gaz	MNV Zrt.	IMF hitel	498,3
	Bakonyi Erőmű (2011. okt.)	cégmentés, ellátás biztonság	vásárlás		50+50	Demján S.	MVM Zrt.	saját forrás	3-5
	E.ON Földáztrade Kft.(gáz nagykereskedelem) (2013. szept. 30.)	nemzeti irányítás, alacsonyabb energia-ár	egy csomagban történő kivásárlás	különadó, rezsicsökkentés, állami monopólium.	100	E.ON	MVM Zrt.	MVM (52) MNV (71), Hitel (137)	281,3
	E.ON Storage Kft. (gáztároló) (2013. szept. 30.)				100		MVM Zrt.		
	PANRUSGAS Gázkereskedelmi Zrt. (2013/2015)				50			lehívható opció	0,94
	MMBF Zrt. (stratégiai gáztároló)	befolyás, ellátás	vásárlás/ ajándék (részlet)	különadó, rezsicsökkentés	100	MOL	MFB, MSZKSZ	hitel	140

	(2013/2014)	biztonság		tés, állami monopólium					
	FŐGÁZ Zrt. visszavásárlása (2014. ápr. 14)	befolyás, ellátás biztonság	vásárlás		49,83	RWE	MVM Zrt.	MNV Zrt.	41
	Székesfehérvári Fűtőerőmű		csődbekényszerítés, majd kivásárlás felszámolásból		100	magyar magánbefektetők	önkormányzat		2
8	Összesen								≈967
	3. Közművek								
	Budapesti Szennyvíztisztító (2011. nov.)	profit megvonás, díjcsökk.		vezetékadó	49,8	Degrémont S.A. (Csepel 2005 Kft.)	Önkorm. (Városüz. Központ)	n.a.	0,05
	Depónia Kft. (hulladékgazdálkodás, Székesfehérvár) (2011)				49	magyar magánbefektetők	önkormányzat		1
	Fővárosi Vízművek (2012. aug.)	profit megvonás, díjcsökk.	vásárlás	vezetékadó, díjcsökkentés	100	Suez-RWE	Önkorm.	tul. hitel	13,6
	Pécsi Vízművek (2009 - 2013. ápr.)	profit megvonás, díjcsökk.	foglalás és kártérítés	vezetékadó, díjcsökkentés	100	Suez	Önkorm.	központi költségvetés	3
	Remondis Magyarország Holding Kft. (2013 vége)	profit megvonás, díjcsökk.	kivásárlás és tőkeemelés	2014-től jogszabály korlátozza a magáncégek működését.	100	Remondis			4,4
	AVE Magyarország Hulladékgazdálkodási Kft. (2014. máj.)	kentés a hulladékgazdálkodásban	vásárlás		100	AVE	Önkorm./ állam		14
7	Összesen								≈36
	4. Távközlés-informatika, média, közlekedés								
	Duna TV	egységes	összevonás	jogszabályi	100	Hungária	Médiaszol-	n.a.	0

	(2011. jan. 1.)	közmédia		intézkedés		Televízió Alapítvány	gátlatást Támogató és Vagyonkezelő Alap		
	Pécsi Közlekedési Zrt. (2011 – 2015)	sikkasztás vádja, jobb szolgáltatás	cégfoglalás erőszakkal				önkormányzat	n.a.	0
	Pro-M Kft. (2012)	biztonság	vásárlás	különadó, telefonadó, vezetékadó	100	Magyar Telecom	MNV Zrt.	n.a.	19,9
	Aeroplex Közép-Európai Kft. (2012. jún.)	Malév csőd következménye	kivásárlás						4,2
	Malév GH Földi Kiszolgáló Zrt. (2012. jún.)		kivásárlás						0,8
	Idomsoft Zrt. (2013. márc. 1.)	nemzetbiztonság, költségcsökk.	vásárlás		100	magyar magánszemélyek	Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató	saját forrás	1,32
	Mahart Passnave Kft. (2013. október)	közlekedéspolitikai célok	kivásárlás		100	MASPED Rt.	MNV Zrt.		0,75
	Giro Zrt. (2014. ápr. 25.)	nemzetbiztonság	vásárlás		86,1	kereskedelmi bankok	MNB	saját forrás	9,5
	Antenna Hungária (2014. máj.30.)	telekommunikáció	kivásárlás		100	TDF S.A.	NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.		55
	Börgöndi repülőtér (Székesfehérvár) (2014. aug. 31.)		kivásárlás			Biggeorges-NV Zrt.	önkormányzat	központi költségvetés	2
	Welt 2000 Kft. (2014. nov.)	EU projektek jobb nyilvántartása	vásárlás		100	magyar magánszemélyek	Miniszterelnöki Hivatal	saját forrás	0,8

11	Összesen								≈95
	5. Feldolgozóipar								
	Rába Holding (2011. nov. 8.)	hadiipar, hazai be- szállítás	BÉT-en keresz- tül		73,84	DRB- Hicom, kisbefekte- tők	MNV Zrt.	költség- vetés	6,3
	Gyulai Húskombinát (2012. dec.)	munkahe- lyek vé- delme	kivásárlás, tőke- emelés		100	Hajdúsági Agráripari Egyesülés	Önkorm.	költség- vetés	1,8
	Pápai Húsipari V. (2012. dec.)		kivásárlás, tőke- emelés		100	Dedeko Kft., Nyugat- Agro Kft.	Önkorm.	költség- vetés	1,5
	Kaposvári Kometa (2012. dec.)		kivásárlás, tőke- emelés		100	KOMFIN Kft. Ruf- Carni S.P.A	Önkorm.	költség- vetés	2
	Magyar Alumínium Termelő és Kereskedelmi Zrt. (MAL) (2013. ápr. 23.)	katasztrófa elhárítás	felügyelet, irá- nyítás átvétele	Jogszabályal- kotás	0	magyar magánsze- mélyek	-	költségve- tés	0
	Tokaj Kereskedőház (2013)		tőkeemelés						3
	Bombardier Transportation MÁV Hungary Kft. (2014. szept.)				≈90	Bombardier			2,1
7	Összesen								≈17
	6. Vegyes								
	FTC futball klub (2012)	cégmentés	kivásárlás		100	Angol szakmai befektető			5
	MÁV Utasellátó - Resti Zrt. (2012 nyár)	MÁV- holding egységes	kivásárlás		100	magyar magánsze- mélyek	MÁV Start Zrt.		1,9
	Bajcsy-Zsilinszky u. 52., Vadász u. 23 . ingatlan együttes megvétele (2012)								1,8

	Főkert Zrt.-ingatlan megvásárlása (2013)								1,5
	Óbudai Hajógyári Sziget (2013. szept. 20.)	állami monopólium közeli-tése	kivásárlás	a befektetők finanszírozási gondokkal küszködtek	100	izraeli szakmai befektetők	MNV Zrt.		4
	ELTE és BME Bogdányi úti sporttelepei (2012. okt.17.)		vagyonkezelői jog kártalanítás nélkül elvéve		100	ELTE és BME	Nemzeti Sportköz-pontok		0
	Hotel UNI: A BME balaton-füredi nyaralója, a vitorlás-kikötő és a hozzátartozó ingatlan (2013. máj. 9.)				100	BME			0.
	Erzsébet Téri Kulturális Központ és Park – „Gödör” (2013. jún. 17.)		külön törvény alapján		100				0
	Citadella vendéglátás (2013. okt. 1.)	bérleti szerződések fel-mondása	kisajátítás		100	magyar magánsze-mélyek	MNV Zrt.		0
	Nemzeti Tankönyvkiadó; (2013/2014)		kivásárlás és jogutód nélküli megszüntetés		100	magyar magánsze-mélyek	MNV Zrt.		9
	Apáczai Könyvkiadó Kft. (2013/2014)				100	magyar magánsze-mélyek			
	Pető Intézet (2014. szept. 1.)		állami felügye-let alá vonás	oktatási tör-vény módosi-tása,	100	Nemzetközi Pető András Közhasznú Nonprofit Kft.	EMMI		0
	≈ 20 PPP projekt (2012-2013)	szerződések fel-mondása	kivásárlás		100				15
	IPOSZ székház (2013. dec.)					IPOSZ			0,450

	Kecskeméti kórház épülete (2014)					MNV Zrt.	MNB		1,7
	Tiszaroffi kastély (Borbély-kúria) (2014. aug.)					magyar magánszemély (Átrium-Mobik Kft.)			0,415
	Eiffel Palace irodaház (2014. aug.1.)					magyar magánszemélyek			12-13
	Régi budai városháza (2014)					MTA			1,85
	Lónyay- Hatvany villa (2014. dec.)					Budapanoráma Kft.			3,4
39	Összesen								≈59
≈ 210	Mindösszesen								≈1600

Megjegyzések:

A táblázat a kisebb települési önkormányzatok államosítási döntéseit nem tartalmazza! Ugyancsak nem szerepelnek a táblázatban a magánnyugdíjpénztárak által tulajdonolt 20 társaság kisebbségi részvényei és üzletrészei összesen kb. 190 Mrd Ft értékben, amelyek 2010-2011 folyamán kerültek – ellentételezés nélkül, ingyenesen - állami tulajdonba.

Forrás: Voszka (2013b) és a Ténytár blog alapján (http://tenytar.blog.hu/2014/02/05/a_rezsiharc_okoza_vesztesegok_allamositasa_jon), Németh Lászlóné nemzetgazdasági miniszter 2014 márciusában készült írásbeli tájékoztatója (http://www.napi.hu/magyar_gazdasag/enyibe_kerult_az_allamositas_mutatjuk_a_soha_nem_latott_szamokat.577787.html) és eseti kiegészítésekkel.

HIVATKOZÁSOK

- Andor Mihály [2014a]: „Mese a pénzről”, www.galamuscsoport.hu, jan. 20.
- [2014b]: „A tankönyvpiac kinyírása – (a mese folytatása)”, www.galamuscsoport.hu, febr. 3.
- [2014c]: „Az utolsó mese – a nyelvtanítás”, www.galamuscsoport.hu, febr. 7.
- Bartus László [2013]: „Szöke Feri”, Amerikai Népszava, márc. 10. <http://nepszava.com/2013/03/velemenyn/bartus-laszlo-szoke-feri.html>
- Bercsinszki Károly [2014]: „Nem gurul tovább a pirulájuk. A gyógyszer-nagykereskedelem államosításáról”, MaNcs, dec. 18.
- Bodoky Tamás [2009]: „MVM milliárdok offshore cégeknek” (oknyomozó cikksorozat), www.index.hu márc. 10., 18., 19., ápr. 2., jún. 17., 19. 26., 29., júl. 24.
- Bokros Lajos [2015]: „Hanyatlás”, Élet és Irodalom, jan. 9.
- Bruckner Gergely [2015]: „Túlárzott állami bankvételek”, Figyelő, 1-2. sz.
- Csaba Károly – Sággy Erna [2008]: „Átszervezés előtt az MVM”, HVG, márc. 22.
- Debreczeni József [2013]: *A fideszes rablógazdaság*, Miskolc: DE.HUKÖNYV Kft.
- Eötvös Károly Intézet [2014]: *Elmúltnégyév. A jogállam pusztulása 2010-2014. Elemzés széljegyzetekkel*. Budapest. <https://sites.google.com/site/elmultnegyev/>
- Gadó Gábor [2013]: „A megsebzett piactgazdaság”, Élet és Irodalom, jan.4.
- Giday András [2011]: „Állami adósság és állami vagyon”, Pénzügyi Szemle, 4. sz. 462-470.
- Gombár Csaba – Hankiss Elemér – Lengyel László – Volosin Hédi (szerk.) [1998]: *Írások a korrupcióról*, Bp.: Helikon – Korridor.
- Gyenis Ágnes [2014]: „Unortodox MKB-szanálás”, HVG, 2015. jan. 3.
- Hargitai Miklós [2010]: „Gentlemanusok – A Fónagy-Podolák tengely: nemzeti érdekek az energiapolitikában”, Népszabadság, júl. 3.
- Kerényi A. Ödön [2006]: *A magyar villamosenergia-ipar története 1888-2005 – Tények és személyes emlékek*, Bp.: MVM.
- Korányi G. Tamás [2000]: Privatizáció a tőzsdén keresztül.
- Kornai János [2012]: „Központosítás és kapitalista piactgazdaság”, NSZ, jan. 28. újra megjelent Kornai János *Válogatott Munkái III. kötet*, Kalligram, 2013, 447- 475.
- Lazić, Mladen – Pešić, Jelena [2011]: „Country Study: Serbia”, Institut für die Wissenschaften vom Menschen, Kézirat.
- Lengyel László [1998]: „Esszé a politikai korrupcióról”, ld. Gombár Csaba és szerzőtársai [1998] 105-123.
- Major Iván [2013]: „Rezsicsökkentés és különadók a hálózatos ágazatokban”, Magyar [2013] 258-267.
- Magyar Bálint (szerk.) [2013, 2014]: *Magyar polip – A posztkommunista maffiaállam*, 1. és 2. kötet Bp.: Noran Libro.
- Mihályi Péter [2010]: *A magyar privatizáció enciklopédiája*, 1-2. kötet, Pannon Egyetemi Könyvkiadó - MTA Közgazdaságtudományi Intézete.

--- [2012a]: „Egészségügy: mi lesz itt?”, Népszabadság, jan. 7.

--- [2012b]: „Paks, alternatíva nélkül”, HVG, aug. 25.

--- [2013]: *A magyar gazdaság útja az adósságválságba*, Bp.: Corvina.

Mihályi Péter – Sztankó Éva [2015]: „A tőzsdei bevezetés jelentősége két magyar óriásvállalat példáján – MOL és MVM”, MTA KRTK Műhelytanulmányok, MT-DP-2015/8.

Rosta Miklós [2014]: “Túlzott központosítás és hatalomkoncentráció. Közigazgatási reform, 2010 – 2013”, Élet és Irodalom, márc. 28.

Szanyi Miklós [2014]: “Privatization and State Property Management in Post-Transition Economies”, MTA Közgazdaság és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet Working Paper, 211. sz. december.

Transparency International Magyarország [2014]: *A vállalatok és a kormány közötti stratégiai megállapodások Magyarországon. Lobbizás bizonytalan üzleti és szabályozói környezetben*. Bp. http://www.transparency.hu/uploads/docs/lobbi2014_hu_web.pdf

Várhegyi Éva [2014]: „Nemzetstratégiai takarékcügg”, Élet és Irodalom, márc. 14.

Voszka Éva [2013a]: „Államosítási hullám Magyarországon”, HVG, aug. 3.

--- [2013b]: „Államosítás, privatizáció, államosítás”, Közgazdasági Szemle, 60. évf. dec. 1289-1317.

Vörös Imre [2014]: “’Alkotmányos puccs’ Magyarországon, 2010-2014”. Id. Magyar [2014]: 69-96.

FORRÁSJEGYZETEK

¹ Id. mű 116. o.

² A 2006-os választásra készülve nyilatkozta ezt Orbán Viktor egy Kőszegen megrendezett Fideszes tanácskozás után 2005. aug. 27-én. <http://index.hu/belfold/kamp1525/>

³ Ld. 2005. évi XLII. tv. az állam tulajdonában lévő vállalkozói vagyron értékesítéséről szóló 1995. évi XXXIX. tv. módosításáról. A törvénymódosítás 2005. jún. 4-én lépett hatályba.

⁴ A 2009-2013 közötti fejlemények részletes dokumentációját ld. a Népszabadság, 2014. febr. 8-i számában.

⁵ Mihályi (2012b).

⁶ MTI, 2012. ápr. 21.

⁷ The Economist, 2013. okt. 12.

⁸

http://www.portfolio.hu/vallalatok/energia/a_mol_partnere_beszallt_a_dunamenti_eromube.195985.html?utm_source=portfolio&utm_medium=mail&utm_campaign=hirlevel_hirfutar

⁹ <http://www.vg.hu/vallalatok/infokommunikacio/allami-mobilszolgaltatoval-bovul-a-piac-az-mvm-net-lett-a-befuto-423628>

¹⁰ Az államháztartás elszámolási rendszerében ez Ft-ban 498,3 Mrd Ft-tal lett elszámolva.

¹¹ Voszka (2013a).

¹² http://index.hu/gazdasag/magyar/2011/07/15/kuszobon_az_e.on_gazuzletaganak_allamositasa/

¹³ A miniszterelnök Kőszegen, a Tranzit - Fesztivál a határon elnevezésű közéleti rendezvényen mondott beszédet. MTI, 2012. aug. 25.

¹⁴ Népszabadság, 2012. dec. 1.

¹⁵ 2012. évi CCXVIII. törvény a földgáz biztonsági készletezéssel összefüggésben egyes törvények módosításáról.

¹⁶ HVG, 2013. aug. 17.

¹⁷ Népszabadság, 2014. jan. 6.

¹⁸ http://index.hu/gazdasag/2013/10/17/meg_65_milliardot_kell_betolni_a_megvett_e.on_cegekbe/

¹⁹ A vételár kifizetése egyébként egészen 2014. szeptember 30-ig húzódott.

²⁰ Ld. az MSZP Energia Tagozata elnökének, Podolák Györgynek a cikkét (Népszabadság, 2013. nov. 15.).

²¹ 2013. okt. 8. <https://www.mfb.hu/aktualis/sajtokozlemenyek/mol-ertekesitette-strategiai-gaztarolot-tulajdonlo-mmbf-zrt-ben-levo>

²² http://index.hu/belfold/2013/12/28/mehet_a_gaztarolok_teljes_allamositasa/

²³

http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/az_allame_lehet_az_algyoi_gaztarolo/2363777/?utm_source=rssfeed&m_redirect=1

²⁴ Népszabadság, 2013. máj. 31.

²⁵ Kevés olyan nyomtatásban megjelent írás található a szakirodalomban, amely a 2. Orbán-kormány államosítási törekvéseihez korábban elvi iránymutatást és/vagy praktikus módszertani tanácsokat adott volna. Az egyik ilyen írás Giday (2011) tanulmánya. A 2. Orbán-kormány visszaállamosítással kapcsolatos álláspontjának és tranzakcióinak bemutatását ld. Voszka (2013a,b), Gadó (2013), Szanyi (2014), továbbá Figyelő, 2012. 40. sz.

²⁶ <http://privatbankar.hu/kkv/omninvest-nem-talaltak-bizonyiteket-a-penzmosasra-262343>

²⁷ Az első három év fejleményeiről jó áttekintést ad Voszka (2013a).

²⁸ Lazić – Pešić (2011).

²⁹ Figyelő, 2015. 1-2. sz.

³⁰ www.hvg.hu, 2014. dec. 29.

³¹ Erről részletesen ld. Kornai (2012) és Rosta (2014) tanulmányát.

³² A III. Köztársaság Alkotmányát a hatályon kívül helyezését megelőző másfél év alatt 12 alkalommal változtatták meg, az Alaptörvény szövegét pedig két év alatt 5-ször, átlagosan öthavonta írták át, bármikor, amikor a kormánytöbbség aktuálpolitikai szükségletei így diktálták. A 2010-2014 közötti időszak jogalkotásáról részletesen ld. Eötvös Károly Intézet (2014).

³³ Ld. „A nemzeti ügyek kormányzását kell megvalósítanunk” – Orbán Viktor beszéde a 6. kötcsei polgári pikniken a balliberális oldal bukásáról és a politikai erőter változásairól. http://www.miniszerelnok.hu/cikk/a_nemzeti_ugyek_kormanyzasat_kell_megvalositanunk/ Ebben a beszédben – amelynek szövszerinti változata csak egyszer jelent meg a Nagyítás c., kérész-életű hetilap 2010. februári nyitó számában –, Orbán nem kevesebb, mint 35 alkalommal használta az „elit” szót és 26-szor az „erő”-t. Ez a cikk felkerült a világhálóra is (<http://www.hirextra.hu/2010/02/18/megorizni-a-letezes-magyar-minoseget-orban-kotcsei-beszede-szorol-szora/>), a Fidesz honlapján vagy Orbán Viktor személyes honlapján azonban csak kivenatosan található meg.

³⁴ A 2. Orbán-kormány működése idején végbement elitváltásról jó áttekintést ad a HVG, 2014. okt. 25-i száma (13-15.o.)

³⁵ „9. § (1) Magyarország gazdasága olyan piacgazdaság, amelyben a köztulajdon és a magántulajdon egyenjogú és egyenlő védelemben részesül.”

³⁶ 2014 végéig ez a politika minden szempontból kudarcos volt. Reális esélye volt annak, hogy – amennyiben 2017-re Oroszország megépíti a Törökországot átszelő új gázvezetékét és egyidejűleg leállítja az Ukrajnán keresztül folyó európai gázszállítást, Magyarország működő gázvezeték nélkül marad. Ld. a HVG és a Portfólió évnívító elemzését. HVG, 2015. jan. 3. 7. o. és http://www.portfolio.hu/gazdasag/keleti_nyitas_keleti_bukas_top_10_sztori_1.208325.html?utm_source=portfolio&utm_medium=mail&utm_campaign=hirlevel_hirfutar

³⁷

http://www.portfolio.hu/deviza_kotveny/allampapirpiac/hiaba_a_kormany_igeretei_alig_csokkenhetett_az_allamadossagunk.4.208769.html

³⁸ Ezt a kifejezést az Európai Unióval kapcsolatos sajátos magyar viselkedés kapcsán Orbán Viktor miniszterelnök használta egy brüsszeli, magyar újságírók számára szervezett sajtóértekezletén, 2012. május 31-én. Ld. <https://www.youtube.com/watch?v=0s5gzvb87ZY>

³⁹ 2013. május 10-én, Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter bejelentette, hogy egyes megkezdett állami beruházások csak akkor folytathatók, ha a fedezet egy részét állami ingatlanok eladásából lehet finanszírozni. Később az is kiderült, hogy 2013-ra 60 Mrd Ft-os privatizációs bevételt kíván a kormány utólag beépíteni a költségvetésbe.

⁴⁰ Az eredetileg benyújtott költségvetésben 169 Mrd Ft szerepelt. Arról azonban nem adott tájékoztatást a dokumentum, hogy konkrétan milyen eladási szándékot fed le ez az adat.

⁴¹ Két ízben is Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter tette ezeket a nyilatkozatokat.

⁴² Ld. Orbán rádiónyilatkozatát 2014. nov. 25-én.

⁴³ Népszabadság, 2014. dec. 5.

⁴⁴ Hírek szerint ez kb. 2 milliárd eurós elkötelezettséget jelentett.

⁴⁵ Ezt a koncepciót a 2. Orbán-kormány nemzetgazdasági minisztereként Matolcsy György dobta be a köztudatba 2011 novemberében. http://archivum.magyarhirlap.hu/online/matolcsy_az_ujraiparositas_a_jovo_zaloga.html

⁴⁶ Ezek a megállapodás nyilvánosak. Szövegük megjelent a Magyar Közlönyben. A szerződő partnerek között mindössze három olyan vállalat volt, amelyet okkal lehetett magyar tulajdonú cégnek nevezni (Bonafarm csoport, Ganz Holding, Waberer’s International Zrt.) Ld. Transparency International Magyarország (2014).

⁴⁷ *Az Országgyűlés 1/2010. (VI. 16.) OGY politikai nyilatkozata a Nemzeti Együttműködésről.*

⁴⁸ Ezt az állítást ilyen erős formában először az egykori alkotmánybíró Vörös (2014) fogalmazta meg.

⁴⁹ Részletes tartalmi és számszaki elemzését ld. Kornai (2014).

⁵⁰ Mihályi (2012a).

⁵¹ Ld. *A Kormány 1281/2010. (XII. 15.) Korm. határozata a nyugdíjreform végrehajtásának koncepcionális irányairól és a szabad nyugdíjpénztár-választással összefüggő feladatokról.*

⁵² Ld. Selmeczi Gabriella nyugdíjvédelmi miniszteri megbízott nyilatkozatát 2011. júl. 22-én. <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/selmeczi-569-ezer-ember-realhozamat-eltozsdeztek-353984>

⁵³ A KEHI 2012 májusában tett feljelentése nyomán négy éven át folyt a nyomozás több pénztár ellen (pl. Erste, Axa, Aegon), ám ezeket részben bűncselekmény hiányában, részben a bizonyítottság hiányában kivétel nélkül megszüntették. <http://www.origo.hu/gazdasag/20120504-elkeszult-selmeczi-gabriella-jelentese.html>, MN, 2014. okt. 2.

⁵⁴ 251/2014. (X.2.) Korm. rendelet.

⁵⁵ A REKK Energiapiaci Tanácsadó Kft. számításai szerint ez éves szinten 70-75 Mrd Ft kiadás-csökkenést jelentett a lakosságnak. http://index.hu/gazdasag/2013/03/29/73_milliard_forintba_kerul_a_rezsicsokkentés/

⁵⁶ 2013. július 1-től.

⁵⁷ A rezsicsökkentés mögött meghúzódó közgazdasági és politikai célokról ld. Bauer (2013) cikkét.

⁵⁸ <http://index.hu/gazdasag/2013/10/17/hmk/>

⁵⁹ http://index.hu/gazdasag/2014/10/02/itt_a_tuzifarezsi-csokkentés/

⁶⁰ <http://www.fidesz.hu/index.php?Cikk=195307>

⁶¹ 2012. évi XCIV. törvény a víziközelkedésről szóló 2000. évi XLII. törvény módosításáról, valamint egyes törvények ezzel összefüggő módosításáról.

⁶² 2014. évi CII. törvény a kiskereskedelmi szektorban történő vasárnapi munkavégzés tilalmáról.

⁶³ 2010. évi XC. törvény egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról.

⁶⁴ www.index.hu, 2013. nov. 10.

⁶⁵ Bercsinszky (2014).

⁶⁶ HVG, 2014. febr. 22.

⁶⁷ HVG, 2013. máj. 4.

⁶⁸ Népszabadság, 2013. júl. 15.

⁶⁹ HVG, 2013. nov. 9. 2014 elején az Ogy. ismét módosította a szerencsejáték-törvényt, meghozza úgy, hogy a korábbi szigorú kizárási feltételeket lényegesen enyhítette.

⁷⁰ Népszabadság, 2014. okt. 7.

⁷¹ HVG, 2013. nov. 16. Részletesen ld. Debreczeni (2013) 177 – 188. o.

⁷² A nemzeti mobil fizetési rendszerről szóló 2011. évi CC. törvény módosítása a 2012. évi CXIV. törvény az állami vagyonnal összefüggő egyes rendelkezésekről c. törvényen belül.

⁷³ MTI, 2013. nov. 6.

⁷⁴ 2012. évi CLXXXV. törvény a hulladékról.

⁷⁵ HVG, 2013. nov. 30.

⁷⁶ http://www.origo.hu/itthon/20140212-felszamoloi-palyazat-trafiknyertes-es-allami-cegvezeto-a-palyazati-nyertesek-kozott.html?utm_source=origo-nyito&utm_medium=sec-top&utm_campaign=sec

⁷⁷ Népszabadság, 2014. szept. 29.

⁷⁸ Népszabadság, 2013. aug. 2.

⁷⁹ Népszabadság, 2013. dec. 20.

⁸⁰ 2013. június 13-án lépett hatályba 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről.

⁸¹ Andor (2014c).

⁸² <http://www.vg.hu/penzugy/babakotveny-nem-jott-be-az-allamositas-413166>

⁸³ *A Kormány 1731/2013. (X. 11.) Korm. határozata a 2014–2020-as európai uniós programok lebonyolításának alapelveiről.*

⁸⁴ <http://444.hu/2014/02/13/igy-vesz-ceget-a-kormany/>

⁸⁵ Népszabadság, 2014. márc. 20.

⁸⁶ Matolcsy 2012 novemberében a svábhegyi református templomban tartott előadást, melyről hangfelvétel is készült [168 óra, 2012. nov. 30.]. 2013 januárjában nagyjából ugyanezt a gondolatot ismételte meg Matolcsy a Heti Válasz hasábjain – ez már nagyobb feltűnést is keltett. www.index.hu, 2013. jan. 17.

⁸⁷ Voszka (2013a).

⁸⁸ Orbán Viktor beszéde a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara elnökségével folytatott tárgyaláson. 2012. júl. 17.

http://www.portfolio.hu/vallalatok/penzugy/feleereszben_magyar_bankszektozt_akar_orban_mennyi_most_az_ar_170232.html

⁸⁹ http://www.miniszterelnok.hu/beszed/nagyobb_szerep_a_takarekszovetkezeteknek

⁹⁰ Magyar Narancs, 2012. 23. szám.

⁹¹ Az eseménytörténetet részletesen ld. Népszabadság, 2004. márc. 25.

⁹² HVG, 2012. szept. 22. Más források szerint az ár csak 4 Mrd Ft volt. Magyar Narancs, 2012. nov. 22.

⁹³ HVG, 2013. aug. 17.

⁹⁴ Összefoglalóan ld. Debreczeny (2013) 203-208. o. és Várhegyi (2014). A szektor 2013 eleji állapotáról részletes, szakértői elemzést közölt a Magyar Narancs, 2013. júl. 11-i száma.

⁹⁵ http://www.origo.hu/attached/20130629skmbt_c224e13062615070.pdf

⁹⁶ „Egy ország csak akkor egészséges, ha bankjainak legalább fele az övé.” www.portfolio.hu, 2011. márc. 5.

⁹⁷ Ld. *A szövetségi hitelintézetek integrációjáról szóló 2013. évi CXXXV. tv.* A szektor átalakítását érintő részletszabályok más részét a kormány a 2014. évi adótörvények között rejtette el (2013. évi CLVI. tv.). Erre Gadó (2014) hívta fel a figyelmet. A kormány hivatalos indoklását ld. http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/nincs_szo_a_takarekszovetkezetek_allamositasarol_interju_vojnits_tamassal.558573.html.

⁹⁸ Erről részletesen ld. http://hvg.hu/gazdasag/20140103_Nem_szall_ki_az_allam_a_Takarekbankbol

⁹⁹ Ezekről a személyi összefüggésekről ld. http://nhit.hu/cikk/204/Szovetsegre_lep_a_Dijbeszedo_megszerzeseert_az_FHB_es_a_Magyar_Posta

¹⁰⁰ Népszabadság, 2013. dec. 18.

¹⁰¹ A részleteket szabályozó kormányrendelet 2014. január 17-én jelent meg a Magyar Közlönyben.

¹⁰²

http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/demjan_az_eredeti_allapot_visszaallitasat_vagy_kartalanitast_kovetel.588820.html 2014. okt. 29.

¹⁰³ http://nol.hu/gazdasag/ezert_kellenek_a_takarekszovetkezetek

¹⁰⁴ Ld. Dávid Ferenc „A megszállás folytatódik” c. cikkét a Népszabadság, 2013. okt. 31-i számában. Dávid a Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetsége főtitkára volt, Demján Sándor jobb keze.

¹⁰⁵ Brückner (2015).

¹⁰⁶ <http://figyelo.hu/cikkek/413394-lazar-janos--pokorni-hatbatamadott>

¹⁰⁷ Erre a következtetésre jutott Brückner (2015) is.

¹⁰⁸ Figyelő, 2015. 1-2. sz.

¹⁰⁹ Ld. *2014. évi XXXVII. tv. a pénzügyi közvetítőrendszer egyes szereplőinek biztonságát erősítő intézményrendszer továbbfejlesztéséről.*

¹¹⁰ Gyenis (2014).

¹¹¹ Népszabadság, 2015. dec. 9.

¹¹² http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/allamositjak_a_nagybankot.590507.html

¹¹³ Ld. 2010. évi XCIII. tv. a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény módosításáról, 1213/2010. (X. 12.) Korm. hat., 247/2010. (X. 12.) Korm. rendelet, 245/2010. (X.6.) Korm. rendelet.

¹¹⁴ http://www.fn.hu/belfold/20110527/fordulat_mal_ugyben/

¹¹⁵ Népszabadság, 2013. febr. 28.

¹¹⁶ http://www.napi.hu/magyar_vallalatok/eladtak_a_vorosizsap_katasztrofát_okoza_mal_zrt.588203.html

¹¹⁷ A tranzakció részletes elemzését ld. id. mű 153-156. o.

¹¹⁸ http://www.portfolio.hu/vallalatok/a_raba_felvasarlása_nem_allamosítás_interju.158551.html

¹¹⁹ Napi Gazdaság, 2011. jan. 10.

¹²⁰ Ld. A Figyelő terjedelmes interjút Pintér I.-nal. 2013. évi 38.-as szám.

¹²¹ MTI, 2011. okt. 17.

¹²² Népszabadság, 2012. febr. 29.

¹²³ Népszabadság, 2011. márc. 5.

¹²⁴ Népszabadság, 2012. szept. 14.

¹²⁵ Népszabadság, 2014. febr. 7.

¹²⁶ <http://www.origo.hu/gazdasag/energia/20140415-az-mvm-kifizette-a-fogaz-41-milliardos-vetelarat-lezarult-a-tranzakcio.html>

¹²⁷ <http://inforadio.hu/hir/gazdasag/hir-625507>

¹²⁸ Andor (2014 a,b).

¹²⁹ HVG, 2013. aug. 31.

¹³⁰ HVG, 2014. nov. 15.

¹³¹

http://index.hu/belfold/2013/10/10/magyar_magaNépszabadságemelyek_vettek_meg_az_egykori_nemzeti_tankonyviadot/

¹³² A Fidesz és a Fradi kapcsolatáról ld. Bartus (2013).

¹³³ www.hirszerzo.hu, 2010. nov. 22.

¹³⁴ MTI, 2011. szept. 19.

¹³⁵ Magyar Közlöny, 2011. dec. 23.

¹³⁶ <http://www.origo.hu/sport/magyarfoci/20120106-furjes-balazs-a-fradistadion-visszaszerzeserol.html>

¹³⁷ <http://www.origo.hu/itthon/20120222-kivasarolta-a-kormany-a-resti-zrtbol-a-cbatulajdonos-lazarfivereket.html>

¹³⁸ Heti Válasz, 2011. nov. 14. <http://hetivalasz.hu/uzlet/resti-kerdes-42994>

¹³⁹ http://index.hu/belfold/budapest/2012/10/03/szarnyashajokat_vasarol_a_fovaros/

¹⁴⁰ http://hvg.hu/gazdasag/20120926_magyar_hajoflotta

¹⁴¹ http://turizmus.com/turizmus_panorama/szallodahajo-es-buszkaosz-a-fovarosban-1117168

¹⁴² Népszabadság, 2014. szept. 20.

¹⁴³ A Kormány 235/2014. (IX. 18.) Korm. rendelete a Magyar Államnak a Bombardier MÁV Hungary Kft.-ben történő részesedés szerzése társasági összefonódásának közérdekből történő nemzetstratégiai jelentőségűnek minősítéséről.

¹⁴⁴ HVG, 2014. dec. 13. 3. o.

¹⁴⁵ Népszabadság, 2012. dec. 29.

¹⁴⁶

http://www.portfolio.hu/vallalatok/agraj/jogszeru_volt_a_gyulai_husipar_allami_tamogatasa.180553.html?utm_source=portfolio&utm_medium=mail&utm_campaign=hirlevel_hirfutar

¹⁴⁷ HVG, 2014. márc. 15.

¹⁴⁸ http://tenytar.hu/elemzes/nemzeti_allamositas_kormanya_nem_tudnak_leallni#.UshIgtLuJHV

¹⁴⁹ Mihályi (2013) 93-100. o.

¹⁵⁰ Napi Gazdaság, 2014. jan. 24.

¹⁵¹ *Ld. 2013. évi CXVIII. törvény egyes állami és önkormányzati ingatlanok ingyenes tulajdonba adásáról, valamint a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról szóló 2011. évi CLXX. törvény módosításáról*

¹⁵² Napi Gazdaság, 2012. jan. 13.

¹⁵³ *2011. évi CLXX. törvény a hitelszerződésből eredő kötelezettségeiknek eleget tenni nem tudó természetes személyek lakhatásának biztosításáról.*

¹⁵⁴ HVG, okt. 19.

¹⁵⁵ MTI, 2013. okt. 2.

¹⁵⁶ HVG, 2013. okt. 26.